

HAYALLERDEN GERÇEKLERE:
REKREASYON BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN
MESLEKİ KİMLİK İNŞASI VE
KARİYER YOLCULUĞU

DOÇ. DR. KUBİLAY ÖCAL
EDİTÖR: PROF. DR. MEHMET BAYANSALDÜZ

Hayallerden Gerçeklere: Rekreasyon Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Kimlik İnşası ve Kariyer Yolculuğu

Doç. Dr. Kubilay Öcal

Editör: Prof. Dr. Mehmet Bayansaldüz

Published by

Özgür Yayın-Dağıtım Co. Ltd.

Certificate Number: 45503

📍 15 Temmuz Mah. 148136. Sk. No: 9 Şehitkamil/Gaziantep

☎ +90.850 260 09 97

📞 +90.532 289 82 15

🌐 www.ozgurayinlari.com

✉ info@ozgurayinlari.com

Hayallerden Gerçeklere: Rekreasyon Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Kimlik İnşası ve Kariyer Yolculuğu

Doç. Dr. Kubilay Öcal

Editör: Prof. Dr. Mehmet Bayansalduz

Language: Turkish

Publication Date: 2025

Cover design by Mehmet Çakır

Cover design and image licensed under CC BY-NC 4.0

Print and digital versions typeset by Çizgi Medya Co. Ltd.

ISBN (PDF): 978-625-8554-30-4

DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub1029>

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>
This license allows for copying any part of the work for personal use, not commercial use, providing author attribution is clearly stated.

Suggested citation:

Öcal, K., Bayansalduz, M. (ed) (2025). *Hayallerden Gerçeklere: Rekreasyon Bölümü Öğrencilerinin Mesleki Kimlik İnşası ve Kariyer Yolculuğu*. Özgür Publications. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub1029>. License: CC-BY-NC 4.0

The full text of this book has been peer-reviewed to ensure high academic standards. For full review policies, see <https://www.ozgurayinlari.com/>

Önsöz

Rekreasyon alanı, modern toplumun değişen ihtiyaçlarıyla birlikte hızla çeşitlenen ve disiplinler arası yapısı giderek belirginleşen bir çalışma sahasına dönüşmüştür. Ancak bu dönüşümün merkezinde yer alan genç profesyonellerin, yani Rekreasyon Bölümü öğrencilerinin zihinsel, duygusal ve mesleki yolculukları uzun yıllar boyunca literatürde gölgede kalmıştır. Elinizdeki bu çalışma, işte tam da bu görünmez alanı görünür kılmak; öğrencilerin bölüme adım atmayı düşündükleri ilk andan mezuniyet eşiğine kadar yaşadıkları kimlik inşası, beklenti yönetimi ve kariyer yönelimlerini derinlemesine anlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırma verileri, birçok öğrencinin bölüme bir hayalin peşinden değil, bir “keşfin” ya da bazen tesadüfi bir yönlendirmenin sonucu olarak adım attığını göstermektedir. Ancak bu başlangıç noktası, onların mesleki gelişim süreçlerini sınırlamak bir yana; çoğu zaman bir “bukalemun” gibi uyumlanarak yeni kimlikler oluşturdukları, kendi yollarını çizdikleri ve rekreasyon kavramını kişisel deneyimleriyle yeniden yorumladıkları dinamik bir dönüşümün kapısını aralamaktadır. Bu yönüyle rekreasyon eğitimi, yalnızca teorik bilgi aktarımı değil; aidiyet duygusunun, öz-yeterlilik inancının ve mesleki benlik algısının şekillendiği bütüncül bir ekosistemi tanımlamaktadır.

Bu kitabın akademik altyapısını yüksek lisans tezi kapsamında topladığım nitel veriler oluşturmaktadır. İçerik analizleri sonucu ortaya çıkan bulgular, öğrencilerin sosyal ve yaratıcı yönlerinin güçlü olmasına karşın, mesleki tanımlarını netleştirme ve geleceğe yönelik sağlam bir kariyer planı geliştirme konusunda zaman zaman belirsizlik yaşadıklarını göstermektedir. Üniversite sıralarında edinilen bilgiler ile sektörün değişken beklentileri arasında oluşan bu makas hem eğitim programları hem de uygulama fırsatları açısından yeniden değerlendirilmesi gereken önemli bir noktaya işaret etmektedir. Bu çalışma, rekreasyon eğitiminin şu an ki durumunu irdeleyip görünür kılmak; aynı zamanda sektörle uyumlu, daha uygulamalı, daha esnek ve öğrencilerin gerçek

ihtiyaçlarına cevap veren bir yapıya evrilmesi gerektiğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Sayfalar ilerledikçe; sistemin açmazlarıyla mücadele eden, kendi çabasıyla ayakta durmaya çalışan, bazen girişimci, bazen antrenör bazen öğretmen olma tutkusuyla sınırlarını zorlayan, bazen de neden bu bölümde olduğunu anlamaya çalışan gençlerin hikâyelerine tanık olacaksınız. Bu kitap, henüz tamamlanmamış birer proje olan bu öğrencilerin “öğrenci” kimliğinden “rekreasyon uzmanı” kimliğine uzanma yolculuklarının bir yansımasıdır.

Bu çalışmanın, akademik literatüre katkı sunmasının yanı sıra; eğitimcilere, müfredat tasarımcılarına ve bizzat öğrencilere değerli bir perspektif kazandırmasını temenni ediyorum. Rekreasyon alanının geleceğini şekillendirecek olan bu gençlerin sesini duyurmak ve kariyer gelişim süreçlerine az da olsa destek verebilmek umuduyla.

Doç. Dr. Kubilay ÖCAL

İçindekiler

Önsöz	iii
1 Kitabın Amacı ve Hedefleri	1
2 Türkiye’de Rekreasyon Alanının Temel Sorunları	5
3 Rekreasyon Bölümüne Giriş Hikayeleri	11
Rumuz: Sephim	11
Rumuz: Son Mohikan	12
Rumuz: DRNS19	12
Rumuz: Arap:	13
Öğrencilerin Bölüme Giriş Süreçleri ile İlgili Bütüncül Bir Değerlendirme	13
4 Farkındalık	17
5 Hedef Belirleme ve Hazırlık	23
6 Bölümle Bütünleşme ve Performans	27
7 Kariyer Hedeflerinde Netleşme ve Uzmanlık	31
8 Rekreasyon Alanında İstihdam Edilebilirlik	39
Geliştirilmesi Gereken Yetkinlikler	41
9 Alan Çalışması	45
Farkındalık: Kariyerin Sessiz Başlangıç Noktası	46

Hedef Belirleme ve Hazırlık	52
Bölümle Bütünleşme ve Performans: Gerçeklerle yüzleşme vakti.	62
Kariyer Hedeflerinde Netleşme ve Uzmanlık: Belirsizlikten Kimlik İnşasına Geçiş	78
10 Tartışma ve Yorum	87
11 Öneriler ve Yapılması Gerekenler	95
Öğrencilere Yönelik Öneriler	95
Bölüm Yöneticilerine ve Akademisyenlere Yönelik Öneriler	96
Üniversitelere Yönelik Öneriler	97
Politika Yapıcılarına Yönelik Öneriler	97
Özel Sektöre Yönelik Öneriler	97
Sisteme Yönelik Önerileri:	98
Kaynakça	101

Kitabın Amacı ve Hedefleri

İş ve çalışma hayatı, insan yaşamının en erken dönemlerinden itibaren yön verdiği, kimi zaman da ağırlığını hissettirdiği bir gerçekliktir. Bireyler daha çocuk yaşlarda, güvenli ve itibarlı bir mesleğe sahip olma beklentisiyle karşı karşıya kalır ve farkına varmadan uzun soluklu bir yarışın içinde bulurlar. Bu yarış, yalnızca başkalarıyla değil, en çok da kişinin kendiyle verdiği bir mücadeledir. Her adım hem gelişimin hem de kariyer basamaklarının taşlarını döşer. Çünkü kariyer, sıradan bir iş seçimi değil; insanın kendine uygun yolu arama ve kendini gerçekleştirme çabasının bütünüdür (Acarbaş ve Gözler, 2023)

Eğitim hayatı bu çabanın yönünü daha belirgin hâle getirir. Planlı, arayış dolu ve kimi zaman yorucu bir yolculuktur bu. Hem kurumların hedefleri hem de bireyin kendi idealleri açısından kritik bir süreçtir. Kişi bu süreçte sahip olduğu becerileri tanıır, ilgilerini keşfeder, güçlü ve zayıf yönlerini tartar ve hedeflerine doğru adım adım ilerler. Kendini tanımadan yapılan hiçbir plan gerçekçi olmaz; bu yüzden kariyer planlaması, içe dönük bir yolculukla başlar. Yol boyunca birey ve örgüt el ele verir; yetenekler belirlenir, performans değerlendirilir ve gelişim için gerekli adımlar çizilir (Zhang vd., 2023)

Bu uzun yolculukta yapılan yanlışlar ise ağır bedeller doğurabilir. İnsanın sevmediği bir işte geçirdiği ömür ya da uzun süren işsizlik, yalnızca ekonomik değil, ruhsal bir yıpranmadır. Bugünün dünyasında işsizlik, özellikle gençler için büyüyen bir sorun hâline gelmiştir. Eğitim ve istihdam arasındaki bağın zayıflığı, mesleki eğitimin gerçek ihtiyaçlarla örtüşmemesi ve nitelik uyumsuzluğu bu sorunu besler. Üniversite mezunlarının kendi alanları dışında işlerde çalışmak zorunda kalması da bu kopukluğun bir sonucudur.

Bu durumun en belirgin yaşandığı alanlardan biri spor bilimleri ve özellikle rekreasyon eğitimidir. Her yıl artan mezun sayısı, istihdam sorununu daha görünür kılmaktadır. Oysa rekreasyon liderlerinin toplumsal sorumlulukları büyüktür. Çocuklardan yaşlılara, dezavantajlı gruplardan hareketi hayatına katmak isteyen herkese uzanan bir etki alanına sahiptirler. Toplumun sağlık ve yaşam kalitesini artırma hedefi, onların rehberliğiyle anlam kazanır. Buna rağmen, ülkemizde rekreasyona düşük katılım oranları, bu uzmanların ne kadar hayati bir role sahip olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır (Beşikçi, Deveci, 2023)

Rekreasyon eğitimine dair eleştiriler ise yıllardır benzerdir: Programların yeterince güçlü olmaması, uygulama alanlarının sınırlılığı, öğrencilerin bölümü tanımadan tercih etmesi, kariyer olanaklarına dair bilinç eksikliği ve sektöre hazırlık konusunda yaşanan yetersizlikler... Ancak bütün bu eksikliklere rağmen, kişisel gelişimin ilk sorumlusu yine bireyin kendisidir. Üniversitelerin rolü, bu gelişimin yollarını göstermek, gerekli ortamları hazırlamak ve öğrencinin kendi potansiyelini keşfetmesine rehberlik etmektir. Bu nedenle rekreasyon eğitimi alan bireylerin öz liderlik becerilerini güçlendirmesi, kendi iç seslerini duymayı öğrenmesi büyük önem taşır. Öz liderlik, kişinin hem kendini yönetmesi hem de kendi gelişimini bilinçle yönlendirebilmesidir. Bu yönüyle kariyer planlamasının en güçlü dayanaklarından biridir (Aksüt ve Duman, 2024)

Kariyer eğitiminin tüm eğitim sürecine yayılması, öğrencilerin öğrendiklerini yaşamla ilişkilendirmelerini sağlar. Böylece öğrenciler, kendi performanslarına ve ilgi alanlarına uygun hedefler belirleyebilir; eğitimcilerse iş dünyasının gerçeklerine daha yakın bir anlayışla onlara rehberlik edebilir. (Öcal ve Bayansaldüz, 2020).

Bu kitap Rekreasyon Bölümü öğrencilerinin kariyer planlama becerilerini, öz liderlik algılarını ve eğitim kurumlarında uygulanan kariyer eğitime yönelik stratejileri derinlemesine incelemektedir. Bununla birlikte bu kitabın öğrencilerin istihdam sorunlarına ışık tutması, alanın geleceğinde karşılaşılabilecek riskleri görünür kılması ve bu alana adım atan gençlere yol gösterici bir perspektif sunması hedeflenmektedir. Kitabın hem yükseköğretim kurumları hem de toplum sağlığına yön veren tüm kuruluşlara katkılar sağlayacağına inanıyorum.

Kişisel kariyer yönetimi, bireyin kendi yolculuğuna bilinçle sahip çıkması, yönünü kendi iradesiyle belirlemesi ve bu doğrultuda stratejiler geliştirmesiyle anlam kazanan uzun soluklu bir süreçtir. Yaşam boyu devam eden bu süreçte kişi, hedeflerini yalnızca belirlemekle kalmaz; onları gerçekleştirmek için gerekli adımları da bizzat kendisi atar (King, 2004).

Bu kitaba kaynak olan veriler odak grup görüşmeleri aracılığıyla toplanmıştır. Bu sayede Rekreasyon Bölümü öğrencilerinin kariyer farkındalıklarının nasıl ve ne zaman oluştuğu süreç içerisinde nasıl geliştiği incelenmiştir. Öğrencilerin bölümü seçme hikâyeleri, bu seçim sürecinde yaptıkları hazırlıklar, bölüme uyum sağlama çabaları, eğitim boyunca gösterdikleri performans ve öz liderlik becerileri mercek altına alınmıştır. Elde edilen nitel verilerdeki kodların çözümlenmesiyle ortaya çıkan temalar dört ana başlıkta toplanmıştır.

İlk evre, öğrencilerin kariyerlerine ilişkin bilinç düzeylerini, algılarını ve geleceklerine dair eylem planlarını kapsayan *farkındalık* evresidir. Bu evrede öğrencilerin kariyerle ilgili ilk fikirlerini çoğunlukla ilkökul yıllarında geliştirdikleri görülmüştür. Bu dönem, hayallerin meslek tercihleriyle iç içe geçtiği, rol modellerin güçlü bir etki yarattığı bir evredir. Öğretmen, baba ya da çevrede hayranlık duyulan herhangi bir figür, o yaşlarda geleceğin mesleğini şekillendiren en belirgin unsurdur.

Farkındalık evresinde dikkat çeken bir diğer bulgu, öğrencilerin hemen hepsinin rekreasyon kavramıyla ilk kez özel yetenek sınavlarına hazırlanırken karşılaşmış olmalarıdır. Hatta bazı öğrenciler, bölüme yerleştirildikten sonra bu alanla tanıştıklarını ifade etmektedir. Bu durum, hem öğrencilerin rekreasyona özel bir sınava girmemiş olmalarından hem de bölüm tercihlerinin çoğu zaman başkaları tarafından yönlendirilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin rekreasyonla ilgili kariyer olanaklarını ancak bölüme başladıktan sonra öğrenmeleri de bu durumun doğal bir sonucudur. Özellikle turizm bölgelerinden gelen öğrencilerin rekreasyonu daha çok “animasyon” kavramıyla ilişkilendirdiği görülmektedir.

İkinci evre, öğrencilerin alanla ilgili temel yetenek ve becerilerini ne ölçüde tanıdıklarını inceleyen *hedef belirleme ve hazırlık* evresidir. Öğrenciler bölüm için “hareketlilik, eğlenceli bir kişilik, spor altyapısı ve liderlik” gibi nitelikleri gerekli görse de pek çoğu kendi özellikleri ile alanın gereklilikleri arasında bağ kurmakta zorlanmaktadır. Özellikle son sınıf öğrencilerinin önemli bir bölümü, rekreasyona uygun belirgin bir yeteneğe sahip olmadığını düşünmektedir. Daha çarpıcı olan ise öğrencilerin yarısından fazlasının bölümü bilinçli bir tercih sonucu değil, başka bölümlere yerleşemedikleri için seçmiş olmalarıdır. Bu da hazırlık süreçlerinin çoğu zaman yüzeysel kalmasına neden olmaktadır. Hazırlık süreleri kimi öğrencide birkaç yıla, kiminde yalnızca birkaç güne kadar düşmektedir. Maddi zorluklar, fiziksel sorunlar ve sınav stresinin süreci zorlaştırdığı görülmektedir.

Üçüncü evre, öğrencilerin rekreasyon alanıyla bütünleşme biçimlerini ortaya koyan *aidiyet ve performans* evresidir. Birinci sınıf öğrencilerinin yarısının, son sınıf öğrencilerinin ise neredeyse tamamının başka bir bölümde okumayı

istedikleri tespit edilmiştir. Bölüme yönelik bu mesafeli tutum hem alanı yeterince tanımamalarından hem de rekreasyonu kariyer planlarının bir parçası olarak görmemelerinden kaynaklanmaktadır. Bölümün uygulamalı dersler açısından yetersiz bulunması, rehberliğin sınırlı olması ve çalışma fırsatlarının belirsizliği de aidiyet gelişimini olumsuz etkilemektedir. Sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin eleştirilerinin keskinleşmesi de dikkat çekicidir. Formasyon eğitimi alan öğrencilerin, bu eğitimin Spor Bilimleri Fakültesindeki (SBF) derslerden daha doyurucu olduğunu ifade etmeleri, alandaki farklılıkları daha net görmelerine sebep olmaktadır.

Dördüncü evre ise öğrencilerin geleceğe ilişkin bakış açılarını ortaya koyan *kariyer hedeflerinde netleşme ve uzmanlaşma* evresidir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu, rekreasyon alanında çalışmak istemediğini belirtmektedir. Bir an önce formasyon alarak öğretmen olmayı hedeflemeleri, alanla kurdukları zayıf bağın en somut göstergesidir. Ancak rekreasyon uzmanlığı; spor yöneticiliğinden antrenörlüğe, beden eğitimi bilgisine ek olarak müzik, drama, oyunculuk gibi yaratıcı ve sosyal becerileri de gerektiren çok yönlü bir alandır. Bu nedenle alanın gerçek potansiyeline uygun bireylerin belirlenmesi, yetiştirilmesi ve profesyonel biçimde istihdam edilmesi kritik öneme sahiptir.

Genel bulgular değerlendirildiğinde, Rekreasyon Bölümü öğrencilerinin büyük bölümünün bölümü istemeden seçtiği, eğitim sürecine inançsızlıkla yaklaştığı ve alanı bir kariyer olarak benimsemekte zorlandığı görülmektedir. Bu durum, hem öğrencilerin kendi potansiyellerini doğru değerlendirememelerine hem de rekreasyon alanının toplumdaki gerçek değerinin yeterince anlaşılmamasına işaret etmektedir. Sonuç olarak, öğrencilerin yalnızca dersleri geçmeye odaklandığı, alan dışı kariyerlere yöneldiği ve rekreasyon alanına katkı sağlayacak motivasyondan uzaklaştığı bir tablo ortaya çıkmaktadır. İlerleyen bölümlerde bu tabloyu daha iyi anlamamıza ışık tutacak verileri ve bu tablonun oluşmasına neden olan sorunları irdeleyeceğiz. Devamında bu sorunları ortadan kaldıracı için tüm paydaşlara birkaç önerilerimiz olacaktır.

Türkiye’de Rekreasyon Alanının Temel Sorunları

Türkiye’de Rekreasyon Bölümleri, Spor Bilimleri çatısı altında varlığını sürdürse de henüz geniş kitleler tarafından gerçek anlamıyla keşfedilmiş değildir. Tercih listelerinin son sıralarında beliren bu bölümler, çoğu zaman tanıtım eksikliğinin, istihdamda belirsizliğin ve mesleki farkındalığın düşük olmasının gölgesinde kalmaktadır. Mezunların iş yaşamına geçişte karşılaştığı güçlükler, kamu ve özel sektördeki düzensiz ve tanımsız alım süreçleri, bu alanın ülke genelindeki görünürlüğünü daha da zayıflatmaktadır. Kamu personel alımlarında rekreasyon mezunlarına ayrılan kontenjanların sınırlı olması, dahası bu kontenjanların çoğunlukla rekreasyonla ilgisi olmayan pozisyonlarla doldurulması, alanın gerçek potansiyeliyle istihdam olanakları arasındaki makasın ne kadar açıldığını açıkça göstermektedir. Bu tablo, sektörün büyümesiyle mezunların mesleki karşılığını bulması arasındaki uyumsuzluğun derinleştiğine işaret eder (Şimşek, Çevik ve Mercanoğlu, 2021).

Ülkedeki yükseköğretim kurumları içinde Rekreasyon Bölümlerinin sayısı her geçen yıl artsa da kontenjanların büyük kısmının boş kalması, programların nitelikli öğrenci çekmekte zorlandığını göstermektedir. Bir zamanlar büyük umutlarla açılan birçok programın bugün öğrenci bulmakta güçlük çekmesi, rekreasyonun hem bir eğitim alanı hem bir meslek sahası olarak güçlü bir kimliğe ihtiyaç duyduğunu düşündürmektedir. Oysa rekreasyon, kökeni geçmişe dayanan, insanın yaşam kalitesine dokunan çok yönlü bir kavramdır. Dünya sahnesinde yirminci yüzyılın ortalarından itibaren hızla gelişen bu alan, Türkiye’de uzun süre tanınmakta gecikmiş; başlangıçta atılan adımların devamının gelmemesi nedeniyle kavramın toplumla buluşması ertelenmiştir. Yıllar sonra yeniden filizlenen bölümler ise, bu gecikmiş tanışmanın yükünü hâlâ taşımaktadır.

Bugün pek çok kişi rekreasyonun anlamını tam olarak bilmeden üniversite sıralarına oturmakta; mezun olduktan sonra ise kendilerine uygun bir mesleki karşılık bulmakta zorlanmaktadır. Bunun ardında yalnızca istihdamdaki eksiklikler değil, aynı zamanda üniversitelerin kendilerini konumlandırma biçimleri, programlarının güncelliği ve kurumların geleceğe dair net bir yön çizememesi de vardır. Günümüz dünyasında bir bölümün ayakta kalabilmesi, yalnızca ders programlarıyla değil, kendini ifade edişiyile, ne sunduğunu ve neden var olduğunu anlatabilmesiyle mümkündür. Bir kurumun misyonu ve vizyonu, yalnızca duvarda asılı birer cümle değil; yolunu, duruşunu ve iddiasını belirleyen güçlü bir pusuladır (Tomlinson, 2017).

Ne var ki birçok program, bu pusulanın değerini göz ardı ederek gelişigüzel metinlerle yol almayı tercih etmektedir. Oysa rekreasyon; toplumun ihtiyaçlarına dokunan, bireyin yaşam kalitesini artırmayı amaçlayan, sosyal, kültürel ve ekonomik anlamda geniş bir etki alanına sahiptir. Bu yönüyle mezunlarının yalnızca iş bulabilen bireyler olması değil; aynı zamanda toplumda anlam üreten, yaşamı iyileştiren profesyoneller olarak yetişmeleri gerekir. Bugün rekreasyon eğitiminde yaşanan sorunlar, aslında daha büyük bir gerçeğin işaretidir: Geleceğini planlayamayan, hedeflerini güncelleyemeyen ve kendini doğru ifade edemeyen programlar, zamanla hem öğrencisini hem de toplumsal karşılığını kaybetmektedir. Bu nedenle rekreasyon alanının yeniden düşünülmesi, kimliğinin güçlendirilmesi ve eğitimden istihdama uzanan bütüncül bir yol haritasının oluşturulması artık bir zorunluluktur.

Türkiye’de “Rekreasyon” adının yükseköğretim düzeyinde ilk kez anıldığı bölüm, çok bilinmese de 1979 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nde “Beden Eğitimi, Spor ve Rekreasyon Bölümü” adıyla kurulmuştur (Özkan, 1999). Başlangıçta doğrudan rektörlüğe bağlı bir yüksekokul olarak açılan bu birim, iki yıl sonra Eğitim Fakültesi bünyesine aktarılmış; ancak bu süreçte “Rekreasyon” terimi program adından çıkarılarak bölüm, “Beden Eğitimi ve Spor” olarak tescillenmiştir. Bu durum, Rekreasyon alanı açısından olumsuz bir gelişme olmuş; kavramın Türkiye’de tanınmasını ve gelişimini ciddi biçimde geciktirmiştir.

Aradan geçen yirmi yılın sonunda, 2000 yılında, Muğla Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu (BESYO) çatısı altında Rekreasyon adını taşıyan bir bölüm yeniden açılmış ve alanın gelişim süreci —gecikmeli de olsa— tekrar ivme kazanmıştır (Zorba vd., 2013). Bu yirmi yıllık boşlukta Rekreasyon kavramının nasıl bir dönüşüm geçirdiğini irdelemek ve gelişim çizgisini değerlendirmek, geleceğe yönelik gerçekçi stratejiler oluşturmak açısından büyük önem taşımaktadır. Nitekim günümüzde, Rekreasyonun hâlâ tam olarak anlaşılamadığı, hedeflediği toplumsal kitleye yeterince ulaşamadığı

ve mezunlarının ciddi istihdam sorunları yaşadığı sıkça dile getirilmektedir (Öcal ve Bayansaldüz, 2020).

Oysa Rekreasyona duyulan ihtiyacın her geçen gün arttığı bir dünyada, bu alanda yetişmiş uzmanların gerek kamu gerekse özel sektörde yeterli istihdam fırsatı bulamaması, hak ettiği değeri görememesi (Şimşek, Çevik ve Mercanoğlu, 2021) önemli bir sorunun göstergesi olabilir. Araştırmacılar, uygun istihdamla sonuçlanan ve harcanan emek ile maddi kaynağı karşılayan nitelikli bir üniversite eğitiminin önemini defalarca vurgulamaktadır (Arum ve Roksa, 2011; Zlatkin-Troitschanskaia, Shavelson ve Kuhn, 2015). Zamanın da ve doğru bir istihdamla desteklenmeyen her mezuniyet, hem gençlerde ve ailelerinde hayal kırıklığı yaratmakta hem de sektörlerde nitelikli işgücü, üretim ve refah kaybına yol açmaktadır. Bu sorunların artması ise sosyal devlet anlayışıyla bağdaşmayan bir tablo ortaya koymaktadır. Bu nedenle yükseköğretim kurumlarının performanslarının dikkatle izlenmesi; özellikle mezunların istihdam edilebilirliğine yönelik duyarlı çalışmaların ve yeni stratejilerin geliştirilmesi gerekmektedir. Zira istihdam sağlayamayan, sektörün ihtiyaçlarına yanıt veremeyen eğitim kurumlarının uzun süre varlığını sürdürmesi mümkün değildir.

Türkiye'nin turizm, halk sağlığı ve sosyal hizmetler gibi stratejik sektörleri, üniversitelerdeki rekreasyon eğitiminin güncel ihtiyaçlardan kopuk olması nedeniyle nitelikli insan kaynağı potansiyelini tam olarak kullanamamaktadır. Bu eğitim-sektör uyumsuzluğu (Ege ve Erdil, 2023), bir yandan mezunları istihdam sorunlarıyla karşı karşıya bırakırken, diğer yandan turizm gelirleri ve toplum sağlığı alanlarındaki gelişim potansiyelini sınırlayarak önemli bir fırsat kaybına yol açmaktadır. Bu politika özeti, söz konusu uyumsuzluğu gidermek üzere araştırma bulgularına dayalı, kesin ve uygulanabilir bir çözüm çerçevesi sunmaktadır. Önerilen strateji üç temel sütun üzerine inşa edilmiştir: 1) Müfredat Reformu: Müfredatın dinamik, modüler ve bölgesel ihtiyaçlara duyarlı hale getirilmesi; 2) Zorunlu Sektör Entegrasyonu: Üniversite-sektör iş birliğinin yapısal ve zorunlu mekanizmalarla güçlendirilmesi; 3) Kariyer Yollarının Resmileştirilmesi: "Rekreasyon Uzmanı" gibi unvanların kamuda net olarak tanımlanarak mezunların kariyer yollarının güvence altına alınması. Bu adımların bütüncül bir şekilde atılması, Türkiye'nin ilgili sektörlerdeki rekabet gücünü artıracak ve toplumsal faydayı en üst düzeye çıkaracaktır.

Modern yaşamın vazgeçilmez bir ögesi haline gelen rekreasyon, bireylerin daha üretken, mutlu, sağlıklı ve bilinçli bir yaşam sürmelerini hedefleyen stratejik bir alandır. Bireysel ve toplumsal kazanımlar sunma potansiyeli taşıyan bu alanın nitelikli insan kaynağı ile desteklenmesi, rekreasyon eğitiminin temel misyonunu oluşturmaktadır. Ancak, alanda çalışan akademisyenlerin

görüşleri, mevcut üniversite eğitiminin sektörün güncel ve hızla değişen ihtiyaçlarını karşılamakta ciddi ölçüde yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır (Beşikçi ve Deveci, 2023). Bu uyumsuzluk durumu, sadece mezunların istihdam olanaklarını kısıtlamakla kalmamakta, aynı zamanda sektörün nitelikli profesyonel ihtiyacını karşılayamamasına neden olarak önemli bir fırsat kaybı yaratmaktadır. Bu politika özeti, sahadan elde edilen bu bulgulara dayanarak, rekreasyon eğitimi ile sektör beklentileri arasındaki uyumsuzluğu giderecek somut, uygulanabilir ve eylem odaklı politika önerileri sunmayı amaçlamaktadır. Sunulan öneriler bütünü, Türkiye'nin turizm, sağlık ve sosyal hizmetler alanındaki rekabet gücünü artıracak stratejik bir yol haritası niteliğindedir. Bu çerçevede, öncelikle mevcut eğitim sistemindeki temel sorun alanlarının doğru ve bütüncül bir şekilde teşhis edilmesi gerekmektedir.

Etkili ve hedefe yönelik politikalar geliştirmenin ön koşulu, mevcut sorunların doğru ve bütüncül bir şekilde teşhis edilmesidir. Akademisyen görüşlerine dayanan analizler, sahadaki gerçek sorunları ortaya koymakta ve politika önerileri için sağlam bir zemin oluşturmaktadır. Sorunlar, müfredat yapısı, sektörle iş birliği ve istihdam olmak üzere üç temel alanda yoğunlaşmaktadır. Bu sorun alanları birbirinden bağımsız değildir; aksine, aşırı teorik ve spora odaklanmış bir müfredat, sektörle iş birliği kanallarını zayıflatmakta, bu durum da mezunları hem istihdam piyasasından hem de kariyer farkındalığından kopararak bir kısır döngü yaratmaktadır. Üniversitelerdeki rekreasyon eğitiminin en temel sorunlarından biri, akademisyen görüşlerine göre, müfredatın yetersiz ve etkisiz yapısının kendisidir. Programların uygulamadan kopuk ve aşırı teorik kalması, öğrencilerin mesleki becerilerini geliştirmelerini olumsuz etkilemekte; sektörün ihtiyaç duyduğu pratik bilgi ve deneyimden yoksun mezunlar, iş hayatına adaptasyonda ciddi zorluklar yaşamaktadır. Bu yapısal yetersizlik, müfredatların rekreasyonun geniş yelpazesini (turizm, doğa aktiviteleri, özel gruplar için rekreasyon, kültürel etkinlikler vb.) ihmal ederek ağırlıklı olarak “spor temelli bir eğitim” sunmasına yol açmakta, bu dar odaklanma “mesleki alan temelli eğitim yetersizliği” sorununu doğurarak alanın potansiyelini kısıtlamaktadır. Dahası, Türkiye genelindeki rekreasyon bölümlerinin müfredatları, bulundukları bölgenin (turizm bölgesi, sanayi bölgesi gibi) ve yerel sektörün özel ihtiyaçlarını göz ardı etmektedir. Standartlaştırılmış ve esnek olmayan bu programlar, yerel kalkınmaya katkı sunacak nitelikli insan kaynağı yetiştirme potansiyelini zayıflatmaktadır (Öcal, 2023).

Bu yapısal yetersizliklere ek olarak, araştırmalar, üniversiteler ile yerel yönetimler, ilgili bakanlıklar (özellikle Gençlik ve Spor Bakanlığı), turizm işletmeleri ve sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliğinin son derece zayıf olduğunu göstermektedir. Bu kopukluk, rekreasyon eğitiminin güncel dinamiklerden uzaklaşmasına ve akademik bir izolasyona sürüklenmesine neden

olmaktadır. Sektörle zayıf bağlar, öğrencilerin mesleki tecrübe edinebilecekleri nitelikli staj programlarına erişimini engellemekte; sektördeki yeni trendler ve teknolojik gelişmeler zayıf iletişim kanalları nedeniyle eğitim programlarına yansıtılamamaktadır. Akademisyenlerin ve öğrencilerin sektörün pratik gerçekliklerinden, sorunlarından ve fırsatlarından uzak kalması ise eğitimin teorik bir çerçevede sıkışmasına yol açmaktadır (Sel ve Tepeci, 2016).

Sonuç olarak, müfredattaki ve sektörle iş birliğindeki tüm bu yetersizlikler, doğrudan mezunların istihdam sorunlarına yol açmaktadır. Akademisyenler, mezunların önemli bir kısmının “kendi alanları dışında polis, öğretmen, asker, antrenör gibi” mesleklere yöneldiğini ve alana özgü “istihdam sorunları görüldüğünü” belirtmektedir. Bu durum, alınan eğitimin sektörel karşılığının zayıf olduğunun açık bir göstergesidir. Bu sorunun bir diğer boyutu ise öğrencilerdeki kariyer farkındalığı düşüklüğüdür. Bir lisans öğrencisinin rekreasyon algısını, “sadece otelde yapılan gereksiz bir aktivite olarak anlaşıyor. Otellerde çalışılmazsa işsiz kalırız gibi bir izlenim vardır.” şeklindeki dar ve olumsuz ifadesi, bu sorunu çarpıcı bir şekilde özetlemektedir. Oysa rekreasyon alanı, öğrencilerin dar ve olumsuz algıladığı gibi yalnızca turizm tesislerinde çalışmaktan ibaret değildir; aksine, dinamik ve hızla büyüyen modern ekonominin ihtiyaç duyduğu geniş bir istihdam yelpazesi sunmaktadır. Mezunlar, kamu kurumlarında Gençlik ve Spor Bakanlığı’na bağlı birimlerde spor uzmanı veya rekreasyon uzmanı olarak, belediyelerin kültür, sosyal işler ve park-bahçeler müdürlüklerinde toplumsal refah ve serbest zaman programları tasarlayan kilit personel olarak görev alabilmektedir. Özel sektörde ise fitness merkezlerinin program yöneticiliğinden, uluslararası etkinlik ajanslarının organizasyon kadrolarına, hatta kurumsal şirketlerin çalışan refahı (well-being) programlarının liderliğine kadar stratejik roller üstlenebilirler. Girişimcilik dünyası da rekreasyon mezunları için büyük bir fırsat sunar: Doğa kamp merkezleri, macera sporları turizmi işletmeleri, özel spor salonları veya çocuklara yönelik yaratıcı aktivite ajansları kurarak kendi işlerini yaratma potansiyeline sahiptirler.

Tüm bu doğrudan kariyer seçeneklerinin yanı sıra, lisans mezunu olma şartını karşılamaları, onlara polislik, subaylık ve çeşitli devlet kurumlarının yönetici adayı pozisyonları gibi farklı kariyer yollarına da kapı aralamaktadır. Ne yazık ki, araştırmamızdaki öğrenci görüşleri, bu muazzam potansiyelin ve çok yönlülüğün farkındalığından uzaktır. Öğrencilerin rekreasyonu hala “sadece otelde yapılan gereksiz bir aktivite” veya “işsiz kalma riski yüksek bir alan” olarak görmesi hem kariyer planlamalarını olumsuz etkilemekte hem de alanın nitelikli insan kaynağı potansiyelini zayıflatmaktadır. Bu algı boşluğu, akademik rehberliğin ve sektör tanıtımının ne denli yetersiz kaldığının en çarpıcı göstergesidir.

Resim 1. Öğrencinin Rekreasyonu tanımlamak için çizdiği metafor:

Rekreasyon Bölümüne Giriş Hikayeleri

Bu bölümde Rekreasyon bölümü öğrencilerinin bölüme giriş hikayelerinden örnekler verilmişti. Bölümü ve rekreasyon kavramını ilk ne zaman duydular, bölüme girmek için ne gibi hazırlıklar yaptılar, giriş süreçlerinde neler yaşadılar bunlardan örnekler yer almaktadır.

3.1. Rumuz: Sephim

Aslında ilk başta hiç aklımda yoktu spor ile ilgili bir bölüm okumak. Anadolu teknik lise web programcılığı mezunu olmama rağmen liseyi bitirdikten sonra bu bölüme devam etmeyi reddettim. Konservatuvar müzik ve dans bölümüne hazırlanmaya başladım. Bir yıl sonunda bu işi okumadan da dışarıdan devam ettirebileceğini düşünüp vazgeçtim. Bir gün amcam ile konuşurken bana antrenör olmak isteyip istemediğimi sordu. Pilatesin bana iyi gideceğini söyledi benim de aklıma yattı ve kursuna yazılıp antrenörlük sertifikası aldım. Amcam “personal trainer” ve “performans koçuğu” yapıyordu. Bana birçok iş imkânı sundu. Bu işi yapacaksam okulunu okumalıyım dedim. İlk yıl hazırlık kurslarından haberim yoktu. Trakya üniversitesi sınavına girdim ve haliyle kazanamadım. İkinci yıl hazırlık kursuna yazıldım fakat daha önce bir performans sporuyla uğraşmamış olmam, kaslarımın zayıf olması bütün çabamıza rağmen kazanamama neden oldu. Bir yıl daha hazırlandım. Kaslarım daha güçlüydü ve daha tecrübeliyim. M üniversitesinin eski sınav sistemini geçmem çok zordu bu yüzden hiç kazanabileceğini düşünmüyordum. Derken rekreasyon bölümünün özel yetenekle aldığını öğrendim ve hocamın desteğiyle sınava girdim. 5 yıldır Latin ve Arjantin danslarıyla uğraşıyor, gitar çalıyor şarkı söylüyordum. Kazanabilirdim. İlk hazırlanmaya başladığımdan beri rekreasyon bölümünü istiyordum. İşte benim mesleğim diyordu insanlara bu

şekilde yardım edebilirdim. Onlara hayatın sadece çalışmaktan ibaret olmadığını serbest zamanlarını çeşitli aktivitelerle doldurup bedenlen ve ruhen daha sağlıklı keyifli bir hayat sürebileceklerini gösterebilirdim. Şu an istediğim yerdeyim önümde çok geniş bir branş yelpazesi var. Monotonluk yok. Dans var müzik var ve spor var. İşte benim hayat üçgenim.

3.2. Rumuz: Son Mohikan

Beden eğitimi ve spor bölümüne hazırlanma aşamasındaydım. Rekreasyon bölümünün ne demek olduğunu ve hangi kulvarlarda olduğundan habersizdim. Üniversite ve hayatımı M’da okumak istiyordum. Bir his diyelim ama geleceği görmek bu kadar absürt mü? Ama hissediyordum bu bölümü okuyacağımı. Hocalarım sayesinde buradayım en büyük adımımı da hayatımdaki tek kadın ve tek gerçek aşkı annemle atmayı başardım. Yetenek sınavı girişinde bir tiyatro gösterisi yaptım. OD hocamın bana kattıkları ve yardımıyla birlikte çektiğimiz kısa filmi ve senaryolarını sundum. Daha başvuru yapmadan biliyordum kaderimin bu okulda olduğunu. Şimdi tekrardan hissediyorum bu okulda ve bu bölümde kalacağıma. Yeni nesillere rekreasyonu aşılacağına inanıyorum. Tek istediğim bu mektubu atmamanız. Bu okulda öğretim görevlisi olduğunda okumak tekrar okumak istiyorum.

3.3. Rumuz: DRNS19

Ben bu bölümü ve buraya hazırlanana kadar bilmiyordum. Hazırlanırken hocalarımız anlattı. İşte diğerleri olmazsa son çare bir umut diyerek sınavda beşinci ve altıncı tercih olarak yazdım. Bu bölüm bize şebeklik yapılan boş bir bölüm olarak anlatıldığı için ilk kazandığımı gördüğümde ağlamıştım. Kimseye söylemek istemedim. Soranlara antrenörlük kazandım dedim. Söylememin ikinci nedeni ise bölümü kimse bilmiyor, anlatsam anlamıyor. Bu yüzden söyleyemedim. Okula ilk başladığımda bölümün çalışma alanlarını öğrendikçe içim rahatladı. Fakat onlar için de bayağı çalışma ve özveri gerekiyordu. Önce hangi alana yöneleceğim konusunda karar vermem gerekiyordu. Oturdum ve iş alanlarını bir kâğıda yazdım. Daha sonra eleyerek istediğim alanı bulmak için. Turizm sektörüne baktım önce İngilizce bilmiyorum ama turizm için bir dil yeterli değil. İş olanakları, çalışma koşulları bana uygun değil. Sonra terapötik rekreasyon ile ilgilenmek istedim fakat bu sadece engelli yaşlı bireylerle ilgilenmekle sınırlı değildi ve biraz agresif bir yapım olduğu için bu bireylerin çok hassas yapıda olduklarını bildiğim için buradan da vazgeçtim ve yerel yönetimleri seçtim. Bu dersi aldım staja gittim fakat ben rekreasyon olarak bir staj eğitimi almam gerekirken antrenörlük staj yaptım. Bunların hepsi göz önünde bulundurunca Türkiye’de rekreasyon bölümü var ama iş olanakları yok öyle iş yaparsın böyle iş yaparsın hepsini alan ve boş olduğunu gördüm

ve formasyon almaya karar verdim. En azından bunun bir iş tanımı var ve bir şeyler yapabileceğimi düşündüm. Türkiye genellikle sadece bizim bölümle ilgili değil her yerde torpille bir yerlere gelindiği için aldığın eğitimin okuduğun okulun bir önemi yok, bunlardan dolayı ben de formasyona yöneldim. Ne kadar güvenilir olduğu tartışılsa da KPSS ile kendi emeğimle aklımla bir yere geleceğimi düşündüğüm için almaya yöneldim. Hem ikinci bir şansı benim için.

3.4. Rumuz: Arap:

Ben öğretmenlik bölümünü okumak için sınavlara hazırlanmaya başladım. Hayatın beden eğitimi öğretmenliği okumaktı. Ama sınavlara girince dereceleri oldukça kötü beklemediğim sonuçlarla karşılaştım. Öğretmenlik bölümü benim için bitmişti ve seneye bir daha hazırlanma fikri sürekli aklımdaydı ama kaybedecek zamanında yoktu. Sonra rekreasyon bölümü aklıma geldi. Biraz araştırdıktan sonra zevkli eğlenceli tam bana göre bir bölüm olduğunu anladım ve rekreasyon sınavına girmeye karar verdim. Hemen arkadaşlarla toplandım bir gösteri hazırladık ve sonuç olarak rekreasyon bölümünü kazandık. Rekreasyon bölümü deyince iç ve dış çevre tuhaf bakmaya başladı. Rekreasyonun tanımı ne işe yaradığını defalarca herkese anlatmak zorunda kaldım. Severek okumaya başladım rekreasyon bölümünü ama Türkiye’de belli bir iş tanımı olmamış devlet dairelerinde iş olanakları hep özel şirketlerde otellerde araştırmaya başladım. Sonra devlet tarafından öğretmen olmamız için formasyon programı açıldı tabii hemen başvurdum ve bu hakkı kazandık. Formasyon almanın nedeni hem devlette görev yapabilmek hem de çevrede sordukları zaman rekreasyonu uzun uzun açıklamak zorunda kalmadan öğretmen diyerek geçmek. Böylelikle de çevrede dolaylı rahatlatma geldi formasyon açılmamış olaydı okul bitince büyük ihtimalle kendi bölüm mesleğim dışında başka işlerle uğraşmak zorunda kalırdım ama formasyonun açılması yeni iş olanaklarını beraberinde getirdi ve bizim için güzel bir fırsat oldu.

3.5. Öğrencilerin Bölüme Giriş Süreçleri ile İlgili Bütüncül Bir Değerlendirme

Rekreasyon bölümü öğrencilerinin bölüme uzanan kişisel hikâyeleri, Türkiye’de spor bilimleri alanının sosyo-kültürel gerçekliklerini, yükseköğretim politikalarının etkilerini ve gençlerin mesleki kimlik arayışını aynı anda görünür kılmaktadır. Her öğrencinin deneyimi kendi içinde benzersiz olsa da bu hikâyeler ortak bir yapısı vardır: Belirsizlikten farkındalığa, arayıştan hedef belirlemeye, bölümle bütünleşmeden kariyer hedeflerinde netleşmeye uzanan uzun soluklu bir yolculuktur bunun adı. Rekreasyon eğitiminin Türkiye’de hâlâ gelişmekte olan bir alan olması, öğrencilerin kariyer süreçlerini sadece kişisel

tercihler üzerinden değil, aynı zamanda eğitimin yapısal koşulları, toplumsal algılar ve istihdam politikaları çerçevesinde değerlendirmeyi zorunlu kılmaya devam etmektedir.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, spor bilimleri lisesi hariç, bu bölümü lise yıllarında tanımaz; rekreasyonun ne olduğu, hangi mesleklere karşılık geldiği, hangi sektörlerde karşılık bulduğu genellikle ancak üniversite sınavı sonrasında, hatta çoğu zaman bölüme kayıt yaptıtırırken anlayabilir. Sephim'in programcılıktan dansa, oradan rekreasyona yönelen arayışı; Son Mohikan'ın sezgisel bir aidiyet hissiyle bölüme çekilmesi; DRNS19'un bölümü ilk anda "son çare" olarak görmesi; Arap'ın öğretmenlik hedefi yıkıldıktan sonra pratik bir çözüm olarak rekreasyona yönelmesi, Türkiye'de kariyer farkındalığının ne kadar rastlantısal ve dışsal etkenlere bağlı olduğunu çarpıcı şekilde gösterir (Savickas, 2013; Öcal ve Bayansalduz, 2020).

Bu hikâyelerde öğrencilerin rekreasyona önceden hazırlanmış bir bilinçle değil, sürecin içine girdikçe edindikleri farkındalıklarla yöneldiği görülür. Dolayısıyla mesleki kimlik, bölüme girişten önce değil, bölümün içinde ve çoğu zaman zorlu bir içsel yolculukla inşa edilir. Hedef belirleme ve hazırlık süreci ise öğrencilerin bireysel çabalarıyla şekillenir. Türkiye'nin özel yetenek sınavı kültürü, öğrencilere yalnızca fiziksel ya da sanatsal bir hazırlık değil, aynı zamanda psikolojik bir direnç ve kendini yeniden tanımlama zorunluluğu yükler. Sephim'in üç yıl süren hazırlık süreci, dans ve müzikle kurduğu bağın rekreasyonla nasıl birleştiğini gösterirken; Arap'ın öğretmenlikten vazgeçmek zorunda kaldığında rekreasyonu "yeni bir şans" olarak kabul etmesi, gençlerin belirsizlik karşısındaki pratik uyum becerisini yansıtır. DRNS19'un bölüm alanlarını tek tek araştırarak elemesi, ülkenin istihdam gerçekliği ile bireysel ilgi alanları arasındaki gerilimi açıkça ortaya koyar. Bu aşamada dikkat çekici olan nokta, öğrencilerin hedef belirlerken çoğunlukla sistemsel bir rehberlik almaması, sürecin büyük bölümünü kendi kendilerine çözmeye çalışmalarıdır (Brown ve Bimrose, 2014).

Türkiye'de kariyer danışmanlığı ve bölüm tanıtımı alanlarındaki eksiklik, öğrenciyi neredeyse tamamen bireysel keşif sürecine zorlar (Hirschi ve Valero, 2017). Öğrenciler bölüme girdiklerinde ise yeni bir evre başlar: akademik ve sosyal bütünleşme. Bu süreç, rekreasyonun gençler arasında ve toplumda tanınmama sorununu da beraberinde getirir. DRNS19'un bölümü kazandığında ağlayacak kadar hayal kırıklığı yaşaması, dış çevrenin "boş bölüm" algısı ve öğrencinin kendini açıklamak zorunda kalması, rekreasyonun toplumsal kabulünün ne kadar sınırlı olduğunu gösterir. Arap'ın çevresine defalarca bölümün ne olduğunu açıklamak zorunda kalması da aynı sorunu doğrular. Buna karşılık bazı öğrenciler bölümü keşfettikçe güçlü bir aidiyet geliştirir.

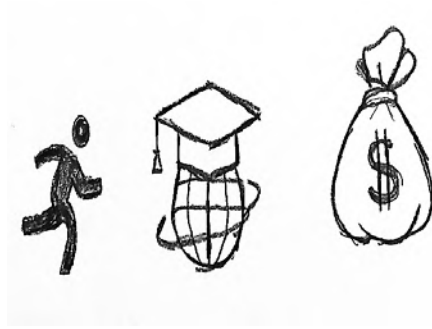
Sephim için dans–müzik–spor üçgeninin rekreasyonda birleşmesi, mesleki kimliğin kendi kişisel tutkularıyla bütünleşmesini sağlar (Torkildsen, 2011; Neck, 2025).

Son Mohikan’ın tiyatro gösterisi ve kısa film sunumu, rekreasyonun yaratıcı yönleriyle bireyin kendini ifade etme biçimi arasında güçlü bir bağ kurar. Böylece bölümle bütünleşme süreci, rekreasyonun disiplinler arası doğası sayesinde zamanla öğrencinin içsel deneyimlerini besleyen bir kimlik alanına dönüşür.

Fakat öğrencilerin nihai kariyer hedeflerinde netleşme aşaması, Türkiye’de istihdam politikalarının rekreasyon alanında hâlâ gelişmemiş olması nedeniyle karmaşık bir hal alır. DRNS19’un “Türkiye’de rekreasyon var ama iş olanakları yok” gözlemi, yapısal bir gerçeği vurgular Öğrenciler çoğu zaman kendi alanlarına yönelik belirgin çalışma tanımlarıyla değil, muğlak ve geniş bir yelpazeyle karşılaşır. Bu, bir yandan yaratıcı girişimcilik fırsatlarını artırırken, diğer yandan belirsizlik duygusunu güçlendirir (İskender ve Demirdağ, 2023). Arap’ın formasyon programına yönelmesi, rekreasyon mezunlarının öğretmenlik dışında kendini güvende hissedebileceği bir “kamu mesleği” arayışının sonucu olarak ortaya çıkar.

Öte yandan Sephim ve Son Mohikan gibi öğrenciler rekreasyonun esnek ve yaratıcı yapısını avantaja dönüştürerek kendilerine özgü kariyer yolları çizme potansiyeli taşır. Bu öğrencilerin deneyimi, rekreasyonun doğru politik destekle yüksek istihdam potansiyeli olan bir alana dönüşebileceğini kanıtlar niteliktedir (Şimşek, Çevik ve Mercanoğlu, 2021).

Tüm bu hikâyeler bir araya geldiğinde rekreasyon, öğrenciler için yalnızca bir üniversite programı değil; kimlik, arayış, direnç, aidiyet ve kendini gerçekleştirme süreçlerinin bir sahnesi hâline gelir. Türkiye’nin yükseköğretim politikalarında rekreasyonun tanımı netleştikçe, mesleğin toplumsal değeri arttıkça ve iş dünyasıyla kurulan bağlar güçlendikçe, bugün belirsizlik yaratan pek çok unsurun gelecekte güçlü bir profesyonel yapıya dönüşeceği açıktır (Blustein, 2011). Ancak bu dönüşüm gerçekleşene kadar rekreasyon öğrencileri, kendi yollarını kendi içsel pusulalarıyla bulmaya devam edecektir. Onların hikâyeleri, yalnızca bir meslek seçiminin değil; Türkiye gençliğinin kariyer gelişim sisteminde yaşadığı yapısal sorunların da aynasıdır. Rekreasyon eğitimi bu nedenle, bireyin potansiyelini keşfetme ve anlam üretme çabasının canlı bir laboratuvarı olarak görülmelidir. Bu hikâyeler, Türkiye’de rekreasyonun henüz tamamlanmamış bir mesleki kimlik inşası süreci olduğunu, ancak bu sürecin aynı zamanda öğrenciler için güçlü bir dönüşüm ve yaratıcı gelişim imkânı sunduğunu açıkça göstermektedir (Côté ve Levine, 2014).

Resim 2. Bir öğrencilerin Rekreasyondaki kariyer hedefi için ürettiği metafor

Farkındalık

Bu bölüm, öğrencinin bölümle tanışma hikayesidir. Verileriniz gösteriyor ki, rekreasyon genellikle “ilk hayal” değil, süreç içinde “keşfedilen” veya “razı olunan” bir alandır. Öğrencilerin kariyer hayallerinin ortaya çıkışı, başlangıçta toplum tarafından statüsü net ve kabul görmüş roller olan “Polis, Öğretmen, Doktor” gibi klasik mesleklere yönelirken, üniversiteye geçiş sürecinde bu idealler yerini dışsal kısıtlamalara bırakır. Bu durum, bireyin puanının yetmemesi ve “Açıkta kalmamak için” gibi mecburiyetlerle yüzleşmesi sonucunda, hayalindeki statüden fedakârlık ederek, ilgi alanlarıyla kısmen örtüşen bir alana (spor ve hareket) yönelmesini zorunlu kılar. Rekreasyon, bu noktada, güvenlik arayışı (Garantisi olsun diye) ve ilgi alanlarını birleştirme isteği (Müzik ve sporu birleştirme isteği) arasında yapılan karmaşık bir uzlaşmanın ürünü olarak mesleki kimliğe kabul edilir.

Bu uzlaşmanın kaçınılmaz bir sonucu olarak, bölümün bilinirliği de düşüktür; öğrenciler rekreasyonu genellikle “Liseden sonra” veya “Sınavlara hazırlanırken” duyarlar. Bu geç farkındalık, alanın Türkiye’de lise düzeyinde yeterli kariyer rehberliğinden mahrum olduğunu ve mesleki rollerin toplum nezdinde yeterince tanınmadığını gösterir. Öğrencilerin başlangıçta kariyer olanaklarına dair bilgisinin “Animasyon dışında bilgim yoktu” ile sınırlı olması, bu bilgi boşluğunun derinliğini ortaya koyar. Kariyer olanaklarını öğrenme zamanının çoğunlukla “Okula başlayınca” veya “Okula girdikten sonra” gibi geç aşamalara kayması, öğrencilerin mesleki kimliklerini inşa etme sürecine dezavantajlı bir başlangıç yapmalarına neden olur. Bu durum, Gottfredson’ın Daraltma ve Uzlaşma Kuramına mükemmel bir örnek teşkil eder: Öğrenci, önce statü ve cinsiyet uygunluğuna göre seçenekleri daraltmış, ardından da gerçeklerle yüzleşerek, mevcut puanı ve olanakları dahilinde, hayalindeki

meslekten (statüden) vazgeçip, ilgi alanlarına daha yakın olan rekreasyon alanına uzlaşarak yönelmiştir (Gottfredson, 2002; Savickas, 2013).

Gottfredson'ın Daraltma ve Uzlaşma Kuramı, çocukluktan yetişkinliğe uzanan mesleki yolculuğumuzu; zihinsel olgunlaşmanın, toplumsal beklentilerin ve bireyin kendi benliğini algılayış biçiminin birlikte ördüğü görünmez bir dokuma gibi ele alır. Bu kurama göre insanlar, daha erken yaşlardan itibaren dünyalarındaki meslekler haritasını dört aşamada daraltır; en sonunda ise yaşam gerçekliğiyle kendi ideallerinin arasında bir uzlaşma kurarak mesleki tercihlerini şekillendirirler (Gottfredson, 2002).

Bir rekreasyon öğrencisini düşünelim. Belki çocukluğunda oyun kurma becerisi yüksek, mahallenin tüm çocuklarını etrafında toplayan, enerjisiyle kalabalığı hareketlendiren biriydi. O yıllarda zihinsel gelişimi henüz meslek kavramının karmaşık yapısını kavramaya yeterli olmadığından, geleceğini “öğretmen”, “doktor”, “sporcu” gibi belirgin figürlerle hayal ederdi. Kuramın ilk aşaması olan bilişsel haritanın oluşması, işte bu döneme denk gelir. Çocuk dünyası, meslekleri yalnızca gördüğü ve duyduğu kadar tanır.

Zaman geçip ergenlik yılları yaklaşınca, aynı öğrenci meslekleri daha ayrıntılı biçimde sınıflandırmaya başlar. Artık “kim ne iş yapar” sorusuna daha somut cevaplar verebilir. Bu dönem, cinsiyet rollerinin ve toplumsal statü algısının meslek tercihlerini etkilemeye başladığı ikinci ve üçüncü aşamalardır. Örneğin, çevresinden “Rekreasyon mu? Öyle bölüm mü varmış?” ya da “Bu alanda mezun olan ne iş yapıyor?” gibi sesler yükselir. Böylece genç, içten içe sevdiği bir alanı toplumun çizdiği kalıplar yüzünden zihninin dış çemberine doğru itmeye başlayabilir.

Kuramın işaret ettiği daraltma tam da burada başlar: Genç, tesadüfen değil, adım adım kendi seçeneklerini eleyerek ilerler. Sevdiği, kendini gördüğü, hatta doğal olarak yatkın olduğu bazı meslekleri, “aile ne der?”, “toplum bunu nasıl görür?”, “bu işin geliri yeter mi?” gibi sorular yüzünden zihinsel haritasından çıkarabilir. Rekreasyon öğrencilerinin birçoğunun bölüme bilinçle değil, zamanla gelişen bir farkındalıkla bağlanması da bu yüzdendir. Çünkü toplumda rekreasyonun görünürlüğü ve statü algısı, uzun yıllar boyunca yeterince güçlü değildir.

Üniversite çağına gelen bu genç, bölüme adım attığında aslında kuramın uzlaşma aşamasına girer. Artık yalnızca ideallerini değil, hayatın somut koşullarını da hesaba katmak zorundadır. Rekreasyon öğrencisi ilk yıl, doğa sporları dersinde bir grubun motivasyonunu yükseltirken kendini bulur; rekreasyon yönetimi dersinde bir etkinliği sıfırdan kurgularken yaratıcı yönünü fark eder; yaşlı bireylerle yapılan etkinliklerde toplumsal fayda hissini verdiği

derin tatmini yaşar. Böylece içsel benliği, yıllar önce toplumun gölgesinde bıraktığı potansiyeli yeniden fark etmeye başlar.

Ne var ki uzlaşma her zaman kolay değildir. Öğrenci bir yandan, “Rekreasyon uzmanı olacağım ama iş bulabilir miyim?” diye düşünürken, diğer yandan sahada çalışan mezunların başarı hikâyelerini gördükçe, gönlünde yatan mesleğin aslında kendi kişilik yapısıyla ne kadar uyumlu olduğunu hisseder. İşte Gottfredson’ın kuramı burada derinleşir: İnsanlar çoğu zaman ideallerinden değil, gerçekleştirebileceklerine inandıklarından ilerlerler. Bir rekreasyon öğrencisi de çoğu zaman içsel tutkusuyla dış dünyanın koşulları arasında dengeli bir yol çizmek zorundadır. Yine de bazı öğrenciler, kuramın öngördüğü bu uzlaşmayı yaratıcı ve cesur biçimde kendi lehlerine çevirir. Örneğin; doğada olmayı seven biri, macera turizmi alanında girişimci olur; insanlarla iletişimi güçlü bir başka öğrenci belediyelerde rekreasyon planlayıcısı olur; sanatla iç içe büyümüş biri, toplum merkezlerinde yaratıcı drama etkinlikleri düzenler. Her birinin yolculuğu, daraltılmış seçenekler arasından kendi gerçek benliğine en yakın olanı bulma çabasının somut bir örneğidir (Lent ve Brown, 2021).

Sonuçta Gottfredson’ın Daraltma ve Uzlaşma Kuramı, rekreasyon öğrencilerinin kariyer yolculuğunu anlamak için güçlü bir pusula sunar: İnsan, çocukluğundan beri duyduğu sesleri, gördüğü örnekleri ve toplumun beklentilerini zihninde taşır; ama nihai mesleki kimliğini o seslerle kendi iç dünyası arasında kurduğu ince bir denge belirler. Rekreasyon ise bu dengeyi keşfetmeye çalışan gençlere, bazen geç fark edilen ama fark edildiğinde oldukça anlamlı bir yol sunar. Çünkü rekreasyon, insanın oyunla, doğayla, hareketle, yaratıcılıkla ve toplumla kurduğu ilişkiyi mesleğe dönüştürme cesaretidir ve çoğu zaman o cesaret, daraltmaların içinden süzülüp uzlaşmalarla şekillenen bir olgunluk hâlidir.

Öte yandan, rekreasyon öğrencilerinin kariyer yolları, Kariyer Rastlantısallığı (Planned Happenstance) teorisiyle de güçlü bir şekilde desteklenebilir. Bu teori, kariyer kararlarının her zaman katı bir planlama ile değil, büyük ölçüde tesadüfi olaylar, şans karşılaşmaları ve bu karşılaşmalara gösterilen aktif tepkiler sonucu şekillendiğini öne sürer. Rekreasyon bölümünün düşük toplumsal bilinirliği nedeniyle, öğrencilerin bölümü genellikle “antrenörden”, “arkadaşlardan” veya “çevreden” gibi tesadüfi sosyal etkileşimler yoluyla öğrenmesi, bu teorinin temel varsayımına uyar. Öğrenci, başlangıçtaki yüksek statü hayalinden (Gottfredson uzlaşması) vazgeçtikten sonra, karşısına çıkan bu yeni alana (rekreasyon) esnek ve meraklı bir tutumla yaklaşır, tesadüfi bir bilgiyi kariyer hedefine dönüştürme potansiyeli taşır. Bu durum, bireyin proaktif bir şekilde tesadüfleri yöneterek kendi kariyer fırsatlarını yarattığını gösterir.

Krumboltz'un Kariyer Rastlantısallığı Teorisi, insanın mesleki yolculuğunu çizilmiş tek bir rota değil, karşısına çıkan beklenmedik fırsatların, tesadüflerin ve bunlara verilen yaratıcı tepkilerin şekillendirdiği bir macera olarak görür. Bu yaklaşıma göre kariyer, uzun vadeli planların katılığıyla değil, rastlantılara karşı gösterilen açıklık, esnek düşünme becerisi ve fırsatları değerlendirme cesaretiyle oluşur. Kaderin değil, karşılaşılan anların ustaca kullanılmasının bir ürünüdür (Krumboltz, 2011).

Bir rekreasyon öğrencisinin kariyer hikâyesi de çoğu zaman bu rastlantıların sessiz fakat güçlü izlerini taşır. Örneğin bölüme “şans eseri” yerleşen bir öğrenciyi düşünelim. Belki üniversite sınavında hedefi farklıydı; belki rekreasyon kelimesini ilk kez tercih listesi hazırlarken duydu. Fakat Krumboltz'un söylediği gibi, önemli olan tesadüfün kendisi değil, bu tesadüfle karşılaşıldığında gösterilen tutumdur. Öğrenci ilk dersine girdiğinde, toplum için anlamlı projeler üretmenin heyecanını hissedebilir; doğa sporları uygulamasında hiç farkında olmadığı bir becerisini keşfedebilir; engelli bireylerle yapılan etkinliklerde insan ruhunun derinliklerine dokunan bir empati duygusunu tanıyabilir. Krumboltz'a göre işte bu anlar, “rastlantısal öğrenme anları”dır: Bireyin planlı olarak tasarlamadığı ama kişisel ve mesleki gelişimine yön veren küçük kıvılcımlardır (Mitchell vd., 1999).

Bir rekreasyon öğrencisi için kamp lideri aranan bir duyuruyu tesadüfen görmek, belediyenin sosyal etkinlik biriminde gönüllü olarak çalışmak, doğa yürüyüşü sırasında bir eğitmenin “Sende liderlik potansiyeli var” demesi... Bunların her biri kariyer yolculuğunu bambaşka bir yöne çevirebilecek rastlantılardır.

Rastlantısallık Teorisi, bireyin bu tesadüfleri yalnızca yaşamakla yetinmemesini; onları bilinçle kullanmasını öğütler. Krumboltz buna “planlanmış rastlantı” der. Yani birey, geleceğini tamamen tesadüflere bırakmaz; fakat tesadüflerin içindeki olasılıkları görebilecek farkındalığı geliştirir. Rekreasyon öğrencisi için bu, konferanslara katılmak, etkinliklerde gönüllü olmak, farklı alanlardan insanlarla iletişim kurmak, yeni beceriler denemek demektir. Çünkü her yeni deneyim, gelecekte bir kapının anahtarı olabilir. Örneğin, üniversitenin düzenlediği bir doğa kampına yalnızca merak ettiği için katılan bir öğrenciyi düşünelim. Kamp sırasında tanıştığı bir eğitmen, onu yaz döneminde bir macera turizmi şirketinde asistan olarak görevlendirir. Öğrenci burada hem saha deneyimi kazanır hem de kendi ilgi yönelimini fark eder. Mezun olduğunda aynı şirket ona tam zamanlı iş teklif eder. Dışarıdan bakıldığında “şans işi” gibi görünen bu süreç, aslında öğrencinin merak etme cesareti, yeni bir deneyime açık olması ve rastlantının sesine kulak vermesiyle biçimlenmiştir.

Krumboltz'un perspektifinden bu, planlanmış bir rastlantının olgunlaşmış hâlidir. Teori bize şunu hatırlatır: Kariyer, doğrusal ilerleyen bir çizgi değildir. İnsan, yaşamı boyunca yeni rastlantılarla karşılaşır; kimi zaman yollar kesişir, kimi zaman yön değişir. Rekreasyon alanı da doğası gereği çok boyutlu olduğundan, öğrenciler için rastlantıların kariyeri şekillendirme olasılığı oldukça yüksektir. Bir öğrenci toplum merkezinde çocuklarla yapılan bir etkinliğe denk gelir ve kendini çocuk gelişimine yakın hisseder. Bir diğeri yaşlılarla yapılan rekreasyon etkinliklerinden etkilenir ve gerontolojik rekreasyona yönelir. Bir başka öğrenci, doğa sporlarının ruhunu keşfeder ve açık alan liderliği alanında uzmanlaşmak ister. Hepsinin başlangıcı çoğu zaman küçük bir karşılaşmadır. Krumboltz'un teorisi, gençlere bir mesaj niteliğindedir: Kariyerinizi rastlantılardan korkarak değil, rastlantıları fark edip onları fırsata dönüştürerek şekillendirmelisin.

Rekreasyon gibi dinamik ve insan odaklı bir alanda bu yaklaşım daha da anlamlıdır. Çünkü bu alanın ruhu, spontane oluşan ilişkilerde, anlık yaratılan etkinliklerde, insan davranışını gözlemleyerek kazanılan deneyimlerde büyür. Rastlantı, rekreasyon öğrencisinin yolculuğunda bir engel değil; bilakis kapılar açan görünmez bir rehberdir.

Sonuçta Kariyer Rastlantısallığı Kuramı, rekreasyon öğrencilerinin dünyasına bakıldığında adeta kendi doğallığını bulur: Kariyer, planlanmış bir icat değil; yaşanan her anı fark ederek, her deneyimi bir öğrenme fırsatına dönüştürerek ve tesadüflerin çağrısına kulak vererek şekillenen bir keşiftir.

Katılımcıların kariyer yolculuğu, genellikle çocukluk hayallerinden farklı bir rotada ilerlemiştir. Veriler, Rekreasyon bölümünün bilinçli bir ilk tercih olmaktan ziyade, sınav süreçleri ve çevresel yönlendirmelerle (antrenör, arkadaş) keşfedilen bir 'B Planı' veya Alternatif Rota' olduğunu ortaya koymaktadır.

Hedef Belirleme ve Hazırlık

Bu bölüm, öğrencinin bölüme “nasıl” ve “neden” girdiğini sorgulayan ve bölümle uyumun niteliğini inceleyen kritik bir alanı kapsar. Veriler, öğrencilerin bölüm tercihini yalnızca dışsal kısıtlamalarla değil, aynı zamanda içsel motivasyonla da harmanladığını ortaya koyar. Mecburiyet vs. Hedef ikileminde, “Puanım yetmedi” ve “Açıktaki kalmamak için” gibi kodlar, öğrencilerin başlangıçta dışsal motivasyonla (sınav puanına göre tercih) hareket ettiğini ve bir nevi Mesleki Uzlaşma yaptığını gösterir. Ancak bu mecburiyetin yanında, “Dans ve sporu birleştirme isteği” veya “İlgi alanlarının çeşitli olması” gibi kodların varlığı, bölümün doğasına uygun içsel motivasyonun da bu kararda önemli bir rol oynadığını kanıtlar. Bu karmaşık motivasyon yapısı, Öz Belirleme Kuramı (Self-Determination Theory) bağlamında tartışılabilir; kuram, motivasyonu dışsal (puan yetmediği için seçmek) ve içsel (yeteneğe uygun olduğu için seçmek) olarak ayırır. Bu bağlamda, içsel motivasyonu yüksek olan öğrencilerin (yüksek Yeterlilik Algısına sahip olanlar), okulda daha başarılı ve kalıcı olma eğiliminde olacağı öngörülebilir (Ryan ve Deci, 2017). Zira öğrenciler kendilerini “Sosyalım”, “Eğlenceliyim” ve “Hareketliyim” gibi bölümün gerektirdiği Kişisel/Sosyal özelliklere sahip olarak tanımlamakta, bu da bölümle güçlü bir “Kişilik Uyumu” olduğunu kanıtlamaktadır. Bu uyum, dışsal zorunluluklara rağmen öğrencinin bölümde tutunmasını ve gelişimini destekleyen temel içsel kaynaktır.

Öz Belirleme Kuramı (ÖBK), insan motivasyonunun niteliğini, kişilik gelişimini ve psikolojik iyi oluşunu inceleyen, Edward L. Deci ve Richard M. Ryan tarafından geliştirilmiş kapsamlı bir makro teoridir (Deci ve Ryan, 2000). Bu kuram, motivasyonun sadece miktarına değil, kaynağına ve türüne odaklanarak, bireyin davranışlarının ne ölçüde kendi iradesiyle ve özerk bir

şekilde yönlendirildiğini araştırır. Sunulan öğrenci tercih verileri, ÖBK'nın merkezinde yer alan Motivasyon Sürekliliği ve Temel Psikolojik İhtiyaçlar kavramlarının uygulamalı bir örneğini sunmaktadır. ÖBK, motivasyonu, tamamen kontrol dışı olan motivasyonsuzluktan, aktivitenin kendisinden keyif alma üzerine kurulu içsel motivasyona kadar uzanan bir yelpazede inceler. Öğrenci ifadelerinde gözlemlenen “Mecburiyet” ve “Hedef” arasındaki kontrast, bu sürekliliğin iki ucunu açıkça göstermektedir. “Puanım yetmedi” ve “Açıkta kalmamak için” gibi kodlar, motivasyonun düşük kaliteli dışsal formlarına işaret eder. Bu tür tercihler, bireyin eylemlerinin kaynağını dışsal baskılar, ödüller veya ceza kaçınmaları olarak gördüğü Dışsal Düzenleme seviyesine yakındır. Bu durumda, öğrencinin kendisinin inisiyatif almaktan ziyade, sistemin kurallarına veya zorunluluklarına uyma baskısı altında hareket ettiği ve dolayısıyla Özerklik (Autonomy) ihtiyacının tatmin edilmediği anlaşılmaktadır. Bireyin davranışının nedeni kendi kişisel değerleri veya ilgisi değil, dışsal bir puana göre pozisyonunu belirleme zorunluluğudur.

Buna karşılık, “Dans ve sporu birleştirme isteği” gibi ifadeler, motivasyonun yüksek nitelikli ve özerk formlarını temsil eder. Bu ifade, öğrencinin sadece dışsal bir sonuca ulaşmak için değil, bizzat aktivitenin doğasından gelen bir ilgi ve keyif aldığı anlamına gelen İçsel Motivasyonun varlığını gösterir. Alternatif olarak, bu birleşme isteği, öğrencinin yaşam hedefleri ve kişisel değerleriyle uyumlu bir kariyer yolu olarak görüldüğünde, dışsal motivasyonun en özerk formu olan Bütünleşmiş Düzenlemeye de işaret edebilir. Her iki durumda da öğrenci yüksek bir Özerklik hissi deneyimlemektedir.

Motivasyonun kalitesi, ÖBK'nın savunduğu üç temel psikolojik ihtiyacın tatmin edilme derecesiyle yakından ilişkilidir. Verilerde ortaya çıkan Yeterlilik Algısı, bu ihtiyaçlardan birinin tatmin edilme beklentisini yansıtır. Öğrencilerin kendilerini “Sosyalım”, “Eğlenceliyim”, “Hareketliyim” gibi sıfatlarla tanımlamaları, onların seçtikleri bölümün gerektirdiği özelliklerle kendi kişilikleri arasında bir “Kişilik Uyumu” olduğunu düşündüklerini gösterir (Deci ve Ryan, 2008). Bu, bireyin o alanda başarılı olabileceğine, becerilerini etkili bir şekilde kullanabileceğine dair güçlü bir inanca sahip olduğunu; yani Yeterlilik (Competence) ihtiyacını tatmin etme potansiyeli gördüğünü kanıtlar. Aynı zamanda, “Sosyalım” ifadesi, bölümün sosyal doğasının, bireyin başkalarıyla güvene dayalı bağlar kurma ve topluluğa ait olma arzusu olan İlişkili Olma (Relatedness) ihtiyacını da destekleyeceğini düşündüğünü işaret eder. Sonuç olarak, bu analiz, öğrenci tercihlerinin tek bir motivasyon kaynağına dayanmadığını, aksine, bir yandan dışsal baskılar nedeniyle düşük Özerklik ile hareket ederken, diğer yandan Yeterlilik ve İlişkili Olma gibi temel ihtiyaçları tatmin etme potansiyeli yüksek olan, içsel ve bütünleşmiş hedeflerle yönlendirildiğini göstermektedir (Vansteenkiste vd., 2020). ÖBK

çerçevesinde, öğrenci başarısı ve iyi oluşu için bu dışsal baskıların azaltılması ve temel ihtiyaçları destekleyen özerk motivasyon türlerinin teşvik edilmesi hayati önem taşımaktadır.

Öte yandan, rekreasyon öğrencilerinin kendilerini algılama biçimi, Holland'ın Mesleki Tipoloji Kuramı ile mükemmel bir uyum sergilemektedir. Öğrencilerin kendilerini “Sosyalim”, “Eğlenceliyim”, “Liderlik” özelliklerine sahibim ve “Girişimcilik” ruhu taşıyorum şeklinde tanımlamaları, onların alana uygun güçlü Sosyal (Social) ve Girişimci (Enterprising) kişilik tiplerine sahip olduğunu ortaya koyan somut kanıtlar taşır (Holland, 1997; Donohue ve Gotch, 2022). Bu iki tip, Holland'ın modelinde genellikle insanlarla çalışma, etkileşim kurma, ikna etme ve organizasyon yeteneklerini kapsar. Rekreasyonun doğası gereği insan odaklı, etkinlik temelli ve çoğu zaman ticari veya yönetsel beceri gerektiren yapısı, bu iki baskın kişilik tipinin (SE: Social-Enterprising) bölümle ideal Kişilik Uyumu (Congruence) içinde olduğunu gösterir.

Holland'ın Mesleki Tipoloji Kuramı (genellikle RIASEC modeli olarak bilinir), bireylerin kişilik tipleri ile çalıştıkları çevre türleri arasındaki uyumun, mesleki tatmin, istikrar ve başarı için anahtar olduğunu ileri sürer. Kuram, altı temel kişilik ve çevre tipi tanımlar: Gerçekçi (Realistic - R), Araştırmacı (Investigative - I), Sanatsal (Artistic - A), Sosyal (Social - S), Girişimci (Enterprising - E) ve Geleneksel (Conventional - C). Bireylerin kişilik kodları ile mesleki ortam kodlarının eşleşmesi, güçlü bir Kişilik-Çevre Uyumu (Congruence) sağladığında, kişi kendini daha yeterli, motive ve tatmin olmuş hisseder.

Sunulan rekreasyon öğrencisi verileri, Holland'ın modelinin temel varsayımlarını güçlü bir şekilde desteklemektedir. Öğrencilerin kendilerini “Sosyalim”, “Eğlenceliyim”, “Hareketliyim” olarak tanımlamaları, bu alana yönelen bireylerin baskın kişilik tiplerine dair net göstergeler sunmaktadır. Öğrencilerin “Sosyalim” ifadesi, Holland'ın Sosyal (Social - S) kişilik tipine doğrudan işaret eder. Sosyal tipteki bireyler; başkalarıyla etkileşim kurmaktan, onlara yardım etmekten, onları eğitmekten veya iyileştirmekten keyif alırlar. İnsan ilişkilerine değer verirler, arkadaş canlısıdırlar ve ekip çalışmasına yatkındırlar. Rekreasyon ve spor bilimleri, bireyleri bir araya getirme, grup etkinlikleri düzenleme ve insan potansiyelini geliştirme üzerine kurulu olduğu için, bu alandaki öğrencilerin kendilerini sosyal olarak tanımlamaları, bölümün gerektirdiği sosyal çevre koduyla mükemmel bir uyum içindedir (Spokane, 1996). Bu uyum, öğrencilerin mesleklerinde kendilerini doğal olarak yetkin ve ait hissetmelerine katkıda bulunur.

Öğrencilerin “Hareketliyim” ve “Eğlenceliyim” tanımları ise, Holland'ın Girişimci (Enterprising - E) tipinin bazı yönlerini ve mesleğin dinamik doğasına

olan eğilimi yansıtır. Girişimci tip, başkalarını etkileme, ikna etme, liderlik etme ve hedeflere ulaşmak için projeler başlatma ile karakterizedir. Rekreasyon yönetimi, etkinlik organizasyonu ve spor pazarlaması gibi alanlar, bu liderlik ve inisiyatif alma becerilerini gerektirir. “Eğlenceli” ve “Hareketli” olmak, hem Sosyal çevredeki etkileşimi artırır hem de Girişimci rollerin dinamik, enerji gerektiren ve sonuç odaklı yapısına uyum sağlar. Bu öğrencilerin, potansiyel olarak SE (Sosyal-Girişimci) veya ES (Girişimci-Sosyal) gibi bir birincil koda sahip oldukları söylenebilir (Tracey ve Hopkins, 2001).

Sonuç olarak, öğrencilerin kendilerini tanımlama biçimleri, rekreasyon alanının gerektirdiği mesleki çevre kodlarıyla yüksek düzeyde uyum (congruence) sergilemektedir. Bu uyum, öğrencilerin bu mesleği doğal yetenekleri, değerleri ve ilgi alanlarıyla örtüşen bir alan olarak algıladıklarını; dolayısıyla mesleki eğitim süreçlerinde ve gelecekteki kariyerlerinde yüksek düzeyde motivasyon, katılım ve kalıcılık gösterme ihtimallerinin yüksek olduğunu gösterir. Holland’ın Kuramı, bu tür bir uyumun psikolojik iyi oluş ve kariyer başarısı için kritik önem taşıdığını vurgulamaktadır.

Bölüm tercihlerinde pragmatik nedenler (açıkta kalmama, puan yetersizliği) göze çarpsa da öğrencilerin ‘sosyallik, liderlik ve hareketlilik’ gibi kişisel özelliklerinin, Rekreasyon alanının doğasıyla örtüştüğü görülmektedir. Bu durum, akademik başarının sadece sınav puanına değil, kişilik-meslek uyumuna da bağlı olduğunu düşündürmektedir.

Bölümle Bütünleşme ve Performans

Burası kariyer gelişim süreçlerinin en “can alıcı” kısmıdır; öğrencinin mevcut durumunu, duygularını ve kurumsal sistemle ilişkisini anlatan kritik durumları ve yorumları içerir. Öğrencilerin bölüm içindeki en temel sorunu, bir Mesleki Kimlik Karmaşası yaşamalarıdır. Şekil 4.16’da yer alan “Kendini tanımlayamama” ve “Tam olarak alanı tanımıyorum” kodları, öğrencilerin fiziksel olarak bölüme ait olmalarına rağmen, “Ben Rekreasyon Uzmanıyım” diyebilecek yeterli bilgi ve rol netliğine sahip olmadıklarını gösterir. Bu kimlik karmaşası, aynı zamanda eğitim kalitesine dair ciddi memnuniyetsizliklerden beslenir: “Hocaların çocuk gibi davranması”, “Pratik eksikliği” ve teorik bilginin “çabuk unutulması” gibi eleştiriler, uygulamanın mutlak önemini vurgularken, kurumsal tatminsizliği gözler önüne serer. Bu bulgular, Tinto’nun Bütünleşme Modeli (Student Integration Model) açısından değerlendirildiğinde, öğrencilerin okulu bırakma veya devam etme kararını etkileyen bir çelişkiye işaret eder: Öğrencilerde sosyal ortamdan memnuniyet ve sıkı arkadaşlıklar gibi güçlü bir sosyal uyum varken, akademik tatminsizlik bu olumlu tabloyu dengelemektedir. Öte yandan, Şekil 4.17’deki “Bukalemun gibi ortama uyum sağlama” gibi özgün bir kod, rekreasyon uzmanının farklı gruplara (yaşlı, çocuk, engelli) hitap etme zorunluluğu düşünüldüğünde, bu uyum yeteneğinin aslında mesleki bir yetkinlik ve büyük bir avantaj olduğunu gösteren harika bir bulgudur.

Tinto’nun Öğrenci Bütünleşme Modeli, bir öğrencinin yükseköğretim kurumuna devam etme veya okulu bırakma kararının, öğrencinin kuruma hem akademik hem de sosyal olarak ne kadar başarılı bir şekilde bütünleştiğine bağlı olduğunu savunan merkezi bir teoridir (Tinto, 1993). Model, bireyin kuruma ait hissetmesi ve akademik beklentileri karşılayabilmesi gerekliliğini

vurgular. Sunulan rekreasyon öğrencisi verileri, bu bütünleşme sürecindeki önemli bir çatışmayı gözler önüne sermektedir: güçlü sosyal uyumun varlığına rağmen yaşanan akademik tatminsizlik. Öğrencilerin sosyal çevreye olan memnuniyetleri ve uyumları, Tinto'nun sosyal bütünleşme ayağının başarıyla sağlandığını, öğrenciler arası ilişkilerin ve aidiyet hissinin güçlü olduğunu gösterir. Bu aidiyet hissi, okulu bırakma eğilimini azaltan güçlü bir koruyucu faktör olarak işlev görür. Ancak, akademik bütünleşme bu kadar olumlu değildir. Öğrencilerin “Hocaların çocuk gibi davranması”, “Kitap satma” ve bilhassa “Pratik eksikliği” gibi kodlarla dile getirdikleri ciddi eleştiriler, akademik ortama yönelik derin bir tatminsizliği ortaya koyar. “Teorik bilginin çabuk unutulması” bulgusu ise, müfredatın mesleki yeterliliği artırmada etkisiz kaldığı algısını pekiştirir. Öğrenciler, sunulan içeriği mesleki gelişimleri için anlamlı bulmadıklarında, akademik bütünleşme zayıflar ve kuruma olan genel bağlılıkları aşınır. Bu akademik zayıflık, “Kendini tanımlayamama” ve “Tam olarak alanı tanımıyorum” gibi ifadelerle ortaya çıkan Mesleki Kimlik Karmaşasına yol açar. Öğrenciler “Ben Rekreasyon Uzmanıyım” diyemediklerinde, kuruma ve mesleğe olan bağlılıkları azalır, ki bu da Tinto'nun modeline göre akademik bütünleşmenin sağlanamadığı anlamına gelir. Diğer yandan, “Bukalemun gibi ortama uyum sağlama” kodu harika bir bulgu olarak öne çıkar; zira bu uyum yeteneği, farklı gruplarla çalışması gereken rekreasyon uzmanları için kritik bir mesleki yetkinliktir. Bu bulgu, öğrencilerin güçlü bir dış dünyaya uyum potansiyeli taşıdığını gösterir. Ancak bu güçlü yetkinliğin akademik program tarafından sistematik olarak desteklenmemesi ve pratik eksikliğinin sürmesi, öğrencilerin kendi potansiyelleri ile okulun sunduğu eğitim arasındaki uçurumu daha net hissetmelerine neden olur.

Özetle, Tinto'nun Modeli bağlamında, rekreasyon öğrencilerinin durumu, yüksek sosyal bütünleşmenin okulu bırakma riskini azalttığını ancak düşük akademik bütünleşmenin öğrencilerin genel bağlılığını aşındırdığını göstermektedir. Kurumun, mevcut sosyal avantajı koruyarak, pratik ve mesleki kimliği güçlendiren akademik reformlar yapması, öğrencilerin hem başarılı olması hem de kuruma kalıcı olarak bağlanması için elzemdir.

Öte yandan, rekreasyon öğrencilerinin kendilerini algılama biçimi, Sosyal Kimlik Kuramı (Social Identity Theory - SIT) çerçevesinde güçlü çıkarımlar yapmamıza olanak tanır. Bu kuram, bireyin kendisini ait hissettiği gruplarla (iç grup) özdeşleşmesini ve bu grupları diğer gruplardan (dış grup) ayırt etme ve onlara üstünlük atfetme çabasını açıklar (Tajfel ve Turner, 1979). Rekreasyon öğrencileri, kendilerini SBF'nin diğer bölümlerinden (Beden Eğitimi, Antrenörlük, Spor Yöneticiliği) bilinçli olarak ayırtırmaktadır. Onlar, kendilerini daha sosyal, daha yaratıcı ve “Bukalemun gibi ortama uyum sağlama” yeteneği olan bireyler olarak kodlarken, diğer bölümleri daha katı,

rekabetçi veya akademik olarak daha geleneksel görme eğilimindedirler. Bu algıdaki “gevşek” veya “rahat” olma gibi kodlar, onların esnek, insan odaklı ve resmiyetten uzak rollerini vurgulayarak, kendi sosyal kimliklerini olumlu yönde güçlendirme ve dış gruptan ayırıştırma çabasının bir sonucudur. Bu ayrışma, rekreasyon kimliğinin sadece bir meslek değil, aynı zamanda belirli bir yaşam tarzı ve sosyal duruş olduğunu kanıtlar. Sosyal Psikologlar Henri Tajfel ve John Turner tarafından geliştirilen Sosyal Kimlik Kuramı (SIT), bireyin benlik kavramının bir bölümünün, ait olduğu grupların üyeliğinden ve bu gruplarla ilişkili algılanan değer ve duygusal anlamdan kaynaklandığını savunur. Kuram, bireylerin kendi iç gruplarını (Rekreasyon öğrencileri) dış gruplardan (SBF’nin diğer bölümleri) olumlu bir şekilde ayırmak ve böylece pozitif sosyal kimlik elde etmek için Sosyal Kategorizasyon, Sosyal Karşılaştırma ve Sosyal Ayırt Etme süreçlerini kullandığını öne sürer.

Rekreasyon öğrencileri, kendilerini diğer SBF disiplinlerinden ayırtırken öncelikle kendilerini “Sosyalım”, “Eğlenceliyim” ve “Hareketliyim” gibi pozitif sıfatlarla kategorize ederek bir sosyal kimlik inşa ederler. Bu tanımlamalar, Rekreasyon alanının insan odaklı, esnek ve yaratıcı doğasıyla uyumludur. Bu kategorizasyonun ardından öğrenciler, kendi iç gruplarını SBF’nin diğer bölümleriyle karşılaştırırlar. Bu karşılaştırmada, diğer bölümler genellikle daha katı, kuralcı, rekabetçi veya fiziksel performans aşıırı odaklanan gruplar olarak konumlandırılırken, Rekreasyon grubu daha sosyal, yaratıcı ve organizasyonel bir alana ait olarak görülür.

Bu sosyal karşılaştırmaların dikkat çekici bir kısmı, dışarıdan gelen ve eleştirel bir ifade olan “gevşek” algısının iç grupta yeniden yorumlanmasıdır. Bu ifade, öğrenciler tarafından olumsuz bir özellik olarak kabul edilmek yerine, kurallara aşırı bağlı olmama, yaratıcılığa alan tanıma ve esnekliğe değer verme gibi pozitif özellikler olarak kabul edilip yeniden çerçevelenir. Bu yeniden yorumlama, eleştiriyi özgünlüğe dönüştürerek iç grubun öz saygısını ve pozitif sosyal kimliğini güçlendirir.

Öğrencilerin benimsediği “Bukalemun gibi ortama uyum sağlama” metaforu ise, Sosyal Kimlik Kuramı çerçevesinde güçlü bir Sosyal Ayırt Etme stratejisine dönüşür. Diğer spor disiplinlerinin genellikle sabit bir uzmanlık (antrenörlük) veya ortam (okul) ile sınırlı olduğu algılanırken, Rekreasyon uzmanının farklı yaş, yetenek ve sosyal gruplarla (yaşlılar, çocuklar, engelliler) başarılı bir şekilde çalışabilme yeteneği, bu esnekliği mesleki bir avantaj ve yetkinlik olarak konumlandırır. Bu beceri, Rekreasyon bölümünü diğer, daha dar odaklı görülen diğer disiplinlerinden üstün ve benzersiz kılan temel ayırt edici özellik haline gelir. Bu süreç, öğrencilerin alana olan bağlılıklarını ve pozitif sosyal kimliklerini pekiştirmelerine hizmet eder.

Öğrenciler kendilerini ‘bukalemun’ gibi uyumlu ve sosyal olarak tanımlarken, aldıkları eğitimin içeriği ve akademik kadronun yaklaşımı konusunda çelişkiler yaşamaktadır. Teorik yoğunluk ve pratik eksikliği, öğrencilerin mesleki aidiyet geliştirmesini geciktirmekte ve ‘Ben neyim?’ sorusunu sormalarına neden olmaktadır.

Kariyer Hedeflerinde Netleşme ve Uzmanlık

Sonuç bölümü: Öğrenci ne olacak? sorusunun cevabı, rekreasyon öğrencilerinin kariyer beklentilerindeki belirgin ayrımlarda gizlidir. Şekil 5.1’de net bir ayrım gözlemlenmektedir: Öğrencilerin bir grubu kariyerlerini “Öğretmenlik/Akademik” gibi geleneksel ve yapısal olarak güvenli alanlarda (garanti maaş, devlet kapısı) ararken, diğer bir grup ise “Özel Sektör/Girişimcilik” yolunu (Spor salonu açmak, animatörlük, kendi işini kurmak) tercih ederek bölümün dinamik ve riskli doğasını kucaklamaktadır. Bu durum, öğrencilerin değişen piyasa koşullarına uyum sağlama yeteneklerini (veya eksikliklerini) tartışmaya açan Kariyer Uyumu (Career Adaptability - Savickas) teorisi için zengin bir zemin sunar. Ne var ki, bu hedeflere ulaşma yolunda, öğrencilerin akademik sisteme dair güçlü bir güvensizlik taşıdığı görülür; “Okuldan fazla bir şey alamadım, kendim araştırdım” gibi ifadeler, üniversitenin kariyer hazırlığı ve uygulama konusunda yetersiz kaldığını ve öğrencinin kendi çabasıyla (otodidaktik) gelişmek zorunda kaldığını gösterir. Bu güvensizlik ve belirsizliğin bir sonucu olarak, hala “Bir fikrim yok” veya “Kararsızım” diyenlerin varlığı, mesleki kimlik inşasının tamamlanmadığını ve öğrencilerin akademik bütünleşme sürecinin her aşamasında nitelikli kariyer danışmanlığına olan ihtiyacın devam ettiğini kanıtlamaktadır (Savickas, 2013).

Rekreasyon eğitimi alan öğrencilere dair yapılan derinlemesine analizler, bireysel yetkinlikler ve ulusal eğitim sistemi politikaları arasındaki kritik uçurumu gözler önüne sermektedir. İstihdam edilebilirlik, günümüz küresel piyasasında sadece bir diploma edinmekten ziyade, bireyin sürekli değişen iş dünyasının talep ettiği temel becerilere, adaptasyon yeteneğine ve proaktif tutumlara sahip olması anlamına gelir. Türkiye’deki rekreasyon eğitimi, bu

istihdam edilebilirlik hedefine ulaşma yolunda hem güçlü potansiyelleri barındırmakta hem de yapısal engellerle karşılaşmaktadır.

Öğrencilerin kariyer hayallerinde “Polis, Öğretmen, Doktor” gibi statüsü net ve geleneksel mesleklerin yer alması, toplumsal değerler ve kariyer rehberliğinin uzun yıllar boyunca belirli, garanti maaş ve devlet kapısı teminatı veren mesleklere odaklandığını göstermektedir. Rekreasyon gibi nispeten yeni ve esnek bir alanın lise düzeyinde yeterince tanınmaması, Yükseköğretim Kurumları (YÖK) tarafından meslek standartlarının ve kariyer yollarının netleştirilememesinin bir sonucudur. Öğrencilerin bölümü çoğunlukla “Sınavlara hazırlanırken” duyuyor olması, ülke düzeyinde yetersiz kalan kariyer danışmanlığı hizmetlerinin bir yansımasıdır. Bu durum, öğrencilerin alana girmeden önce bilinçli bir seçim yapma şansını kısıtlamakta ve mezuniyet sonrası mesleki kimlik karmaşasını tetiklemektedir. “Kendini tanımlayamama” ve “Tam olarak alanı tanımıyorum” ifadeleri, bu politik belirsizliğin psikolojik ve mesleki sonuçlarıdır. Fakültelerin, öğrencinin “Ben Rekreasyon Uzmanıyım” diyebileceği güçlü, tanınmış bir kimlik inşa etme görevinde yetersiz kaldığı anlaşılmaktadır (Kıbaroğlu ve Koşar, 2023).

İş dünyası, günümüzde mezunlardan yalnızca teorik bilgi değil, uygulama, eleştirel düşünme, yabancı dil ve teknoloji becerileri talep etmektedir. Analizdeki “Pratik eksikliği” ve “Teorik bilginin çabuk unutulması” gibi ciddi eleştiriler, yükseköğretim politikalarının ve fakülte müfredatlarının bu çağdaş taleplere ayak uyduramadığını göstermektedir. Öğrencilerin “Okuldan fazla bir şey alamadım, kendim araştırdım” diyerek otodidaktik bir yolla gelişim göstermesi, aslında bireysel bir adaptasyon başarısı iken, üniversitelerin kariyer hazırlığında yetersiz kaldığının kurumsal bir itirafıdır. Fakülteler, teorik bilgiyi aktarmaya devam ederken, iş dünyasının aradığı problem çözme, liderlik ve girişimcilik becerilerini entegre stajlar, projeler ve sektörel iş birlikleri aracılığıyla vermekte başarısız olmaktadır. Bu pratik eksikliği, özellikle “Özel Sektör/Girişimcilik” hedefleyen ve kendi işini kurmak isteyen öğrenci grubu için mezuniyet sonrası iş gücü piyasasına girişi zorlaştıran temel bir engeldir (Chen ve Gan, 2021).

Rekreasyon öğrencilerinin “Sosyalım”, “Eğlenceliyim” ve “Bukalemun gibi ortama uyum sağlama” gibi güçlü kişilik özellikleri, ulusal ve küresel iş piyasası için büyük bir fırsat sunmaktadır. Adaptasyon yeteneği, turizm, sağlık (teröpatik rekreasyon), kurumsal yönetim ve yaşlı bakımı gibi hızla büyüyen ve çok yönlü uzmanlık gerektiren sektörlerde rekreasyon mezunlarının istihdam edilebilirliğini artırmaktadır. Bu öğrenciler, diğer spor bölümlerine kıyasla daha esnek ve yaratıcı roller üstlenerek, kendi istihdam alanlarını yaratma potansiyeline sahiptirler. Bu bireysel avantajlar, “Girişimcilik” hedeflerinde somutlaşmaktadır; zira bu öğrenciler kendi kariyer yörüngelerini kendileri

çizerek, geleneksel devlet memuru veya öğretmenlik rollerine bağımlı kalmamaktadır. Ancak bu potansiyelin tam olarak gerçekleşmesi, yükseköğretim politikalarının da bireysel çabayı desteklemesiyle mümkündür. Politikalar, artık Garanti maaş beklentisini yönetmek yerine, bu girişimci ruhu besleyen ve öğrencilere kendi kariyerlerini yaratma araçlarını (teknoloji, finansal okuryazarlık, proje yönetimi) sağlayan bir eğitim altyapısı sunmalıdır. Bu dönüşüm, yalnızca fakültelerin müfredatını güncellemesiyle değil, aynı zamanda Kariyer Danışmanlığı hizmetlerinin üniversite sürecine yayılarak kararsızlık yaşayan öğrencileri aktif olarak desteklemesiyle mümkün olacaktır (Chen ve Gan, 2021).

Türkiye’de rekreasyon eğitimi alan öğrencilerin mesleki kimlik oluşturma süreçleri, istihdam edilebilirlik algıları ve iş gücü piyasasına uyum becerileri incelendiğinde, bireysel yetkinliklerle ülke düzeyindeki yükseköğretim politikaları arasında belirgin bir uyumsuzluk olduğu görülmektedir. Rekreasyon, çağdaş toplumlarda sosyal refahın geliştirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması, turizm ve sağlık sektörlerinin çeşitlendirilmesi, gençlik politikalarının güçlendirilmesi ve aktif yaşlanma gibi pek çok alanda kritik bir rol üstlenirken, Türkiye’de bu akademik disiplinin uzun yıllardır devam eden tanınırlık sorununun çözülmemiş olması mezunların iş dünyasındaki konumunu önemli ölçüde etkilemektedir. Bu değerlendirme, rekreasyon eğitiminin mevcut durumunu hem yükseköğretim politikaları hem de iş dünyasının beklentileri bağlamında analiz ederek, öğrencilerin yaşadığı mesleki kimlik karmaşasından müfredat yapısına, sektörel iş birliği eksikliklerinden istihdam fırsatlarına kadar geniş bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır.

Mevcut durumun temel sorun alanlarından biri, rekreasyonun lise düzeyinde yeterince tanınmaması ve öğrencilerin bölümü çoğunlukla üniversite tercih döneminde rastlantısal yollarla öğreniyor olmasıdır. Türkiye’de uzun yıllardır kariyer danışmanlığı hizmetlerinin büyük ölçüde geleneksel meslekleri öne çıkardığı görülmektedir. Öğrencilerin zihninde toplumun sunduğu “güvenli meslekler” kategorisi polislik, öğretmenlik, doktorluk, hemşirelik gibi kamuya dayalı istihdam biçimleri ile sınırlı olduğundan, rekreasyon gibi yeni ve esnek alanların görünürlüğü oldukça zayıftır. Bu görünürlük eksikliği yalnızca öğrenci algısında değil, Yükseköğretim Kurulu’nun mesleki alan standartlarını belirleme süreçlerinde de kendisini hissettirmektedir. Rekreasyon uzmanlığı için yeterlilik çerçevesinin, meslek tanımının, rol ve görevlerin net biçimde ortaya konmamış olması, öğrencilerin üniversiteye başladıktan sonra dahi “Ben kimim?” ve “Hangi işlerde çalışabilirim?” sorularına yanıt bulmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle birçok öğrenci mezuniyete kadar geçen süreçte kimlik karmaşası yaşamakta, kendini tanımlama ve geleceğe dair yön belirleme noktasında belirsizlik hissi taşımaktadır. Bu belirsizliğin psikolojik etkisi, öğrencilerin

motivasyonunda düşüşe, derslere karşı ilgilerinde azalmaya ve iş yaşamına hazırlanma konusunda isteksizliğe yol açabilmektedir.

SBF’lerdeki Rekreasyon programlarının müfredat yapısı incelendiğinde, teorik bilgiye dayalı geleneksel öğretim modelinin hâkim olduğu görülmektedir. Oysa rekreasyon alanı doğası gereği yüksek oranda uygulamaya dayalıdır. Buna rağmen birçok fakültede uygulamalı dersler sınırlı, saha deneyimleri yetersiz ve staj süreçleri sistematik olmaktan uzaktır. Öğrencilerin “pratik eksikliği” yönündeki geri bildirimleri, yükseköğretim politikalarının çağın gerektirdiği beceri temelli eğitime uyum sağlamakta geciktiğini göstermektedir. İş dünyası; iletişim, problem çözme, liderlik, teknoloji okuryazarlığı, yabancı dil yeterliği ve proje yönetimi gibi becerileri temel beklentiler hâline getirmiştir. Üniversitelerin ise bu becerileri kazandırmada yetersiz kalması, mezunların iş gücü piyasasına adaptasyonunu olumsuz etkileyen başlıca kurumsal engellerden biridir. Bu nedenle birçok öğrenci, akademik eğitimin eksikliklerini kendi çabasıyla kapatmaya çalışmakta; çevrim içi eğitimlerle, sertifikalarla, uygulama tecrübeleriyle kendisini geliştirme gereği duymaktadır. Bu bireysel çaba takdire değer olsa da yükseköğretim kurumlarının temel görevlerinden biri olan mesleki yetkinlik kazandırma sorumluluğunun tam anlamıyla yerine getirilemediğini göstermektedir.

Üniversite-sektör iş birliklerinin zayıflığı da istihdam edilebilirliği olumsuz etkileyen önemli bir unsurdur. Turizm işletmeleri, belediyeler, rehabilitasyon merkezleri, spor tesisleri, sağlık kuruluşları ve sosyal hizmet birimleri gibi rekreasyon alanının temas ettiği sektörlerle üniversiteler arasında yapısal ve sürdürülebilir ortaklıkların bulunmaması, öğrencilerin gerçek çalışma ortamlarını tanımasını zorlaştırmaktadır. Bu eksiklik hem uygulama deneyiminin sınırlı olmasına hem de mezunların iş dünyasına geçiş sürecinde belirsizlik yaşamasına neden olmaktadır. Oysa rekreasyon alanı, disiplinler arası yapısı nedeniyle birçok sektörle doğal bir ilişkide bulunmakta ve bu sektörlerde nitelikli iş gücüne ihtiyaç giderek artmaktadır.

Tüm bu yapısal eksikliklere karşın, rekreasyon öğrencilerinin kişisel özelliklerinin iş dünyası açısından dikkat çekici bir avantaj sunduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu sosyal iletişim kurma, yeni ortamlara hızlı uyum sağlama, yaratıcı düşünme, problem çözme ve ekip çalışmasına yatkın olma gibi becerilere sahiptir. Bu özellikler, hizmet sektörünün genişlediği ve müşteri deneyiminin önem kazandığı çağımızda iş dünyası için kritik öneme sahiptir. Turizm, sağlık, yaşlı bakım hizmetleri, gençlik çalışmaları, sosyal hizmet, kurumsal etkinlik yönetimi, spor endüstrisi ve yaratıcı endüstriler gibi sektörler, rekreasyon mezunları için geniş bir istihdam alanı oluşturmaktadır. Özellikle sağlık rekreasyonu, kurumsal wellness programları, yaşam boyu

öğrenme etkinlikleri, toplum temelli sosyal projeler ve dijital etkinlik yönetimi gibi yeni gelişen alanlar, rekreasyon mezunlarının uzmanlaşabileceği ve kendi iş alanlarını yaratabileceği güçlü fırsatlar sunmaktadır (Çarıkcı ve Uluğ, 2024).

Bu bağlamda girişimcilik perspektifi rekreasyon eğitimi için giderek daha önemli bir boyut hâline gelmektedir. Günümüz öğrencileri, yalnızca bir işletmede çalışmak yerine kendi projelerini geliştirme, butik atölyeler kurma, etkinlik yönetimi hizmetleri sunma, sosyal girişimler oluşturma veya dijital platformlarda rekreasyon temelli içerikler üretme gibi yeni kariyer yollarına ilgi duymaktadır. Ancak üniversitelerin girişimcilik eğitimine yeterince yer vermemesi, finansal okuryazarlık ve proje geliştirme becerilerinin kazandırılmaması, bu potansiyelin açığa çıkmasını sınırlandırmaktadır. Yükseköğretim politikalarının girişimciliği destekleyen yapılar oluşturmaması, kuluçka merkezleri ve yaratıcı endüstriler atölyeleri ile öğrencilere proje geliştirme fırsatı sunması, rekreasyon mezunlarının istihdam edilebilirliğini artıracak stratejik bir adım olacaktır.

Sonuç olarak, rekreasyon eğitimi Türkiye’de önemli bir potansiyel taşımasına rağmen, ulusal eğitim politikaları, yükseköğretim sistemi ve fakülte düzeyindeki uygulamalardan kaynaklanan çeşitli yapısal engeller nedeniyle bu potansiyel yeterince hayata geçirilememektedir. Mesleki tanınırlık eksikliği, uygulama ağırlıklı eğitim modelinin oturmamış olması, üniversite-sektör iş birliklerinin zayıflığı, kariyer danışmanlığı mekanizmalarının yetersizliği ve girişimcilik odaklı vizyonun eksikliği, öğrencilerin iş dünyasına adaptasyonunu güçleştiren temel unsurlardır. Buna karşın öğrencilerin güçlü kişisel özellikleri, alanın çok sektörlü yapısı ve büyüyen hizmet ekonomisi, rekreasyon mezunlarının gelecekte önemli roller üstlenebileceğini göstermektedir. Bu nedenle rekreasyon eğitiminin güçlendirilmesi yalnızca öğrencilerin mesleki geleceğini değil, toplumun sosyal refahını ve hizmet sektörünün gelişimini de doğrudan etkileyecek bir stratejik önem taşımaktadır. Eğitim politikalarının alanın özgün ihtiyaçlarını gözetenek güncellenmesi, uygulama ağırlıklı ve sektörle entegre bir eğitim modeli geliştirilmesi ve öğrencilerin girişimci potansiyelini destekleyen yapısal reformların hayata geçirilmesi, rekreasyon eğitiminin Türkiye’de hak ettiği konuma ulaşmasını sağlayacaktır.

Savickas tarafından geliştirilen Kariyer Uyumu kuramı, bireylerin belirsiz ve sürekli değişen kariyer piyasası koşullarıyla başa çıkma ve gelecekteki görevlere hazırlıklı olma yeteneklerini inceler. Bu kuram, kariyeri durağan bir meslek seçimi yerine, bireyin yaşam boyunca sürekli inşa ettiği, kendini yönettiği dinamik bir süreç olarak ele alır. Sunulan rekreasyon öğrencisi verileri, öğrencilerin bu uyum becerilerini (veya eksikliklerini) somut bir şekilde gözler önüne sermektedir.

Öğrenci grubu içerisindeki net ayrım, Geleneksel ve Girişimci olmak üzere iki farklı kariyer uyum stratejisini yansıtmaktadır. Bir yanda, “Öğretmenlik/Akademik” kariyer yollarını tercih eden grup, garanti maaş ve devlet kapısı gibi ifadelerle, kariyerlerini öngörülebilirlik ve güvenlik üzerine kurma eğilimindedir. Bu tutum, endişe boyutunun (karşılaşılabilecek belirsizlik ve risklere karşı duyarlılık) yüksek olduğunu gösterir ve bu öğrenciler, kariyerlerini kontrol altına almak için yapılandırılmış, geleneksel yolları seçerek uyum sağlamaya çalışırlar.

Diğer yanda ise, “Özel Sektör/Girişimcilik” (spor salonu açmak, animatörlük) isteyen grup, piyasanın belirsizliğini bir riskten ziyade bir fırsat olarak görmektedir. Bu öğrencilerde, merak (yeni olasılıkları ve rolleri keşfetme isteği) ve özgüven (hedeflere ulaşmak için gerekli yetkinliği gösterme inancı) boyutları ön plandadır. Bu bireyler, kendi kariyerlerini aktif olarak inşa etmeyi, kontrolü tamamen ele almayı (Control) ve yaratıcılıklarını piyasa koşullarına uyarlamayı hedeflemektedirler.

Bu iki farklı uyum stratejisine rağmen, ortak bir sorun kaynağı gözlenmektedir: Eğitimin Yetersizliği Algısı. “Okuldan fazla bir şey alamadım, kendim araştırdım” ifadesi, öğrencilerin üniversiteyi, kariyer uyumu için gerekli olan bilgiyi ve pratik beceriyi sağlayan birincil kaynak olarak algılamadığını göstermektedir. Kuramın bakış açısıyla, üniversite bu öğrencilere, değişen piyasada başarılı olmaları için gereken adaptif becerileri (oto-didaktik öğrenme, problem çözme) doğrudan öğretmek yerine, öğrencileri bu yetenekleri kendi çabalarıyla geliştirmeye zorlamaktadır. Öğrencinin otodidaktik yolla gelişmesi, bireysel bir başarı olsa da kurumsal yetersizliğin bir göstergesidir.

Son olarak, hala “Bir fikrim yok” diyenlerin varlığı, bazı öğrencilerin kariyer uyumunda gerekli olan kontrol ve endişe boyutlarını henüz tam olarak harekete geçiremediğini göstermektedir. Bu kararsızlık, kariyer kimliklerini netleştirememiş ve gelecekteki görevlere hazırlanma konusunda yetersiz kalmış bir grubun varlığına işaret eder. Bu noktada, üniversite sürecinde dahi devam eden, bireysel adaptif yetenekleri geliştirmeye odaklı kariyer danışmanlığına duyulan ihtiyaç bir zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu adaptif zorluklar ve farklılaşan stratejiler, Rekreasyon mezunlarının gelecekteki kariyer yörüngelerinin ne denli çeşitli ve bireysel çabaya bağlı olacağını gözler önüne sermektedir.

Öte yandan İstihdam Edilebilirlik (Employability) kavramı, diploma sahibi olmak ile iş dünyasının istediği becerilere (yabancı dil, liderlik, teknoloji) sahip olmak arasındaki farkı çok anlamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Zira günümüzün hızla değişen pazar koşullarında, bir rekreasyon öğrencisinin sadece üniversiteden mezun olması (formel nitelik), otomatik olarak iş bulma

garantisi vermez. İstihdam edilebilirlik, öğrencilerin bilgi, beceri, tutum ve kişisel özelliklerini mesleki rollerde etkin bir şekilde kullanabilme ve kariyerleri boyunca kendilerini geliştirebilme yeteneği olarak tanımlanır (Rothwell ve Arnold, 2007). Öğrencilerin “Okuldan fazla bir şey alamadım, kendim araştırdım” veya “Pratik eksikliği” gibi ifadeleri, üniversitenin teorik odaklı yapısının, iş dünyasının talep ettiği uygulamalı yetkinlikler ve transfer edilebilir beceriler arasındaki boşluğu (skill gap) dolduramadığını kanıtlamaktadır. Bu durum, öğrencileri, kariyer hedeflerine ulaşmak için akademik yeterliliğin ötesinde, kendi beceri setlerini proaktif bir şekilde zenginleştirmeye itmektedir.

Kariyer hedefleri incelendiğinde, öğrencilerin ‘garantici’ (öğretmenlik) ve ‘girişimci’ (özel sektör) yaklaşımlar arasında sıkıştığı görülmektedir. Eğitimin, öğrencilere sektörün talep ettiği pratik becerileri kazandırmada yetersiz kaldığı algısı, öğrencileri okul dışı sertifika ve eğitimlere yöneltmektedir.

Rekreasyon Alanında İstihdam Edilebilirlik

Rekreasyon bölümü mezunlarının sektörde istihdam edilebilirliklerini artırmak ve mesleki rollerini başarılı bir şekilde yerine getirebilmek için bir dizi temel yetkinlik ve spesifik beceriyi geliştirmeleri gerekmektedir. (İşe) giriş seviyesi rekreasyon uzmanlarında aranan temel niteliklere dair Chase ve Masberg'in (2008) çalışması, mesleğin özünün teknik uygulamadan çok insan etkileşimine ve kişilik uyumuna dayandığını ortaya koyan derinlemesine bir perspektif sunmaktadır. Park ve rekreasyon yöneticilerinin beklentileri, üniversite eğitiminin odaklanması gereken yumuşak becerilerin (soft skills) ve mesleki disiplinin hayati önemini vurgulamaktadır

Çalışmada, İletişim (%14,3) ve Kişilik Özellikleri (%14,3) kategorilerinin listenin en üst sıralarında yer alması, rekreasyonun öncelikle bir hizmet ve etkileşim alanı olduğunu kanıtlar. Bir rekreasyon uzmanı, sadece bir etkinlik uygulayıcısı değil, aynı zamanda bir sosyal mimardır. Bu, güçlü sözlü ve yazılı iletişim becerilerinin, müşteri hizmetleri kalitesini ve ekip içi uyumu doğrudan belirlediği anlamına gelir. Yöneticiler, eğlenceli, sabırlı, iyi tutuma sahip ve enerjik kişilik özelliklerini, adayın teknik bilgisinden bile önde tutmaktadır. Çünkü teknik bilgi öğretilirirken, pozitif ve uyumlu bir kişilik, hizmet sektöründeki başarı için temel bir gerekliliktir. Bu bulgu, analizin önceki aşamalarında öğrencilerin kendilerini “Sosyalım” ve “Eğlenceliyim” olarak tanımlamalarının, sektörün beklentileriyle ne kadar uyumlu olduğunu gösterir,

Rekreasyon alanı, öngörülemez hava koşulları, değişen katılımcı dinamikleri ve anlık krizler nedeniyle esneklik ve uyum gerektirir. Adaptasyon, Esneklik ve Çoklu Görev Yeteneği (%9,4) teması bu ihtiyacı somutlaştırır. Yöneticiler, adayların uyum sağlayabilme, yaratıcı ve aynı anda birden fazla görevi yapabilme becerisine sahip olmasını bekler. Bu, rekreasyon uzmanının, bir yandan bir

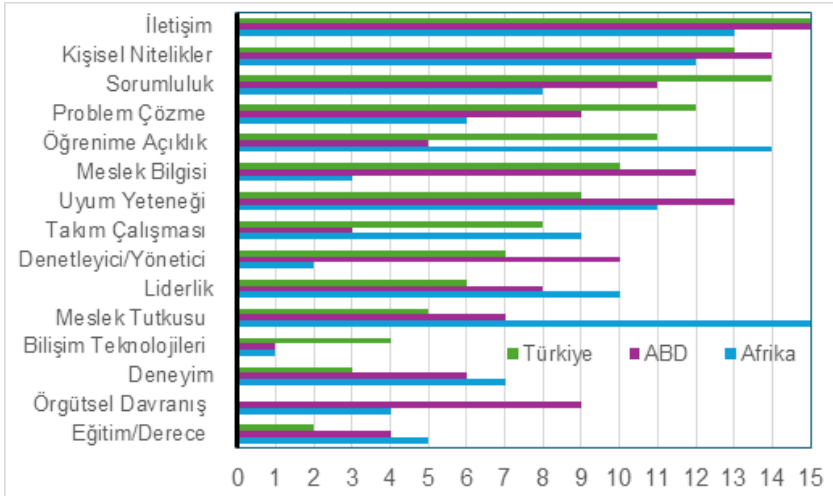
spor turnuvasını yönetirken, aynı anda bir ekipman arızasını çözebilecek ve beklenmedik bir acil duruma müdahale edebilecek yetkinlikte olması gerektiğini gösterir. Bu esneklik, aynı zamanda güçlü bir Sorumluluk ve İş Ahlakı (%9,1) ile desteklenmelidir. Güvenilirlik, iyi muhakeme gücü ve iş takibini yapma gibi etik ve disipliner özellikler, bu alanda kurumsal başarının temelini oluşturur.

Teknik yeterlilikler listede daha alt sıralarda yer alsa da, Mesleki Bilgi (%9,7) kategorisi, belirli fonksiyonel becerilerin gerekliliğini vurgular. Yöneticiler, yeni başlayan bir uzmanın alan bilgisine sahip olmasını ve özellikle bütçeleme konusunda temel düzeyde yetkinlik göstermesini beklerler. Bu, rekreasyon programlarının sadece eğlence değil, aynı zamanda mali sorumluluk gerektiren ticari veya kamusal projeler olduğu gerçeğini yansıtır.

Sonuç olarak, Chase ve Masberg'in bulguları, rekreasyon uzmanlarının İstihdam Edilebilirlik düzeylerini artırmak için üniversitelerin, sadece teknik dersler vermek yerine, öğrencilere İletişim, Problem Çözme, Esneklik ve Liderlik gibi kritik yumuşak becerileri kazandırmaya odaklanması gerektiğini göstermektedir. Sektör, teknik bilgiyi iş başında öğretebilir, ancak güçlü bir rekreasyon kişiliğine sahip, sorumluluk bilinci yüksek ve insanlarla etkin iletişim kurabilen profesyoneller bulmakta zorlanmaktadır. Chase ve Masberg'in (2008) çalışmalarında ortaya koydukları ve Giriş seviyesi rekreasyon uzmanlarından bekledikleri 15 yetkinlik tabloda verilmektedir. Bu tablo sadece Amerika'da yapılan çalışmanın sonuçlarını değil Afrika'da ve Türkiye'de yapılan çalışmaların da sonuçlarını vermekte ve bu sonuçları karşılaştırmaktadır. Aşağıdaki bölümde Buse Tuncay (2024) tarafından yapılan "Başlangıç Seviyesi Rekreasyon Uzmanlarının Mezun Nitelikleri ve İstihdam Edilebilirliklerinin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde Türkiye, Amerika ve Afrika konteksi karşılaştırılmıştır.

8.1. Geliştirilmesi Gereken Yetkinlikler

Tablo 1. Giriş seviyesi Rekreasyon Uzmanı Yetkinlikleri

Tuncay (2024)

Türkiye’deki rekreasyon uzmanlarının sahip olması gereken yetkinliklerin incelendiği çalışmalara göre, bu nitelikler önem sırasına ve iş piyasasının taleplerine göre şekillenmektedir. İşte rekreasyon bölümü mezunlarının geliştirmesi gereken ilk 5 temel yetkinlik ve açıklamaları:

Rekreasyon uzmanları için aranan temel nitelikler, teknik becerilerden çok kişisel disipline ve sosyal yeterliliğe odaklanmaktadır; bu durum, mesleğin insan merkezli doğasını yansıtır. İlk sırada *yer alan İletişim Becerisi*, *katılımcılar* tarafından en önemli mezun niteliği olarak belirlenmiştir ve güçlü sözlü ve yazılı iletişim becerilerine sahip olmayı, aynı zamanda etkin müşteri hizmetleri yeterliliğini kapsar. İletişim, kişisel özellikler ve uyum yeteneği ile bireyler arası etkileşimin ve sosyallığın sağlanmasında kritik bir araç olarak görülür. Onu takip eden *Sorumluluk* (2. sıra), bir uzmanın mesleki disiplinini tanımlar; bu yetkinlik, özveri, hassasiyet, sonuç odaklılık, dakiklık, iş ahlakı ve kriz anında kendi başına hareket edebilme yeteneği gibi davranışları içerir. En önemli üçüncü nitelik olan *Kişisel Nitelikler* ise; insan odaklı, hevesli, sabırlı, eğlenceli, pratik, sağduyulu, hırslı ve enerjik olmayı gerektirir. Ayrıca, güler yüz, ikna kabiliyeti, empati kurabilmek, sosyallik, pozitif bakış açısı ve yaratıcı kişilik gibi özelliklerin geliştirilmesi, uzmanı sahada vazgeçilmez kılar. Dördüncü sırada yer alan *Problem Çözme* yeteneği, rekreasyonel faaliyetlerin doğasındaki öngörülemesizliği yönetmek için şarttır; bu, risk yönetimi, çözüm

odaklı düşünebilme yeteneği, analitik beceriler, stres yönetimi ve duyuşsal beceri geliştirmeyi içerir. Son olarak, beşinci sırada bulunan *Öğrenime Açıklık* yetkinliği, rekreasyonun sürekli değişen trendlerine ayak uydurmayı zorunlu kılar; bu, gelişime açık ve öğrenmeye istekli olmayı gerektirirken, aynı zamanda araştırmacı, meraklı, yenilikçi, güncel olmak ve girişimcilik yeteneği ile farklı bakış açılarına sahip olmak gibi proaktif davranışları da kapsar.

Rekreasyon alanında başarılı olmak isteyen mezunların geliştirmesi gereken spesifik beceriler, temel akademik bilginin ötesinde bir uzmanlık ve sosyal yeterlilik seti gerektirmektedir. Yöneticilik rolleri için proaktif olmayı, etkinliklerde diğerlerini koordine etme ve yönlendirme yeteneklerini içeren *Liderlik ve Yönetim Becerileri*; nitelikli yönetim anlayışı, organizasyon, zaman yönetimi ve durum analizi yeteneği geliştirmeyi kritik kılar. Mesleki derinlik sadece alan bilgisiyle sınırlı kalmamalı; mezunların psikoloji bilgisi, sosyoloji bilgisi ve iktisadi yeterliliğe sahip olmaları, toplum değerlerini bilmeleri ve drama yeteneği gibi unsurları içeren geniş bir sanat ve kültürel altyapı oluşturmaları beklenir. Öte yandan, insan merkezli bu meslekte etkin *İletişim ve Pazarlama Yetenekleri* zorunludur; farklı dil bilgisi edinme, beden dili, dinleme becerisi ve diksiyon eğitimi alma gerekliliği, profesyonel bir duruşun vazgeçilmezidir ve bu yetenekler satış ve pazarlama kabiliyetiyle pekiştirilmelidir. Son olarak, mezunların her alanda uzmanlık ve mümkünse birden fazla lisans sahibi olma gibi çoklu beceriler kazanması, onların rekabet gücünü artıracak profesyonel yeterliliğin zirvesidir.

Mesleki yeterliliği artırmada teorik bilginin ötesinde pratik deneyim ve stratejik gelişim kritik öneme sahiptir. Bu bağlamda, öğrencilerin rekreasyonel faaliyetlere aktif katılımı içeren uygulamaya dayalı öğrenme süreçlerini artırmaları zorunludur, zira bu süreçlerin mesleki yeterliliğin tüm alt boyutlarında anlamlı katkı sağladığı tespit edilmiştir (Bonesso, Gerli ve Pizzi, 2015; Daniels, 2025). Mezunların kariyerlerinin başında sahada tecrübe edinebilmeleri için kamplarda, oyun parklarında, rekreasyon/fitness merkezlerinde veya otellerde kısmi zamanlı, stajyer veya gönüllü olarak deneyim kazanmaları önerilmektedir. Küresel iş dünyası ve yöneticilik pozisyonları için kilit bir faktör olan yabancı dil yeterliğine öncelik verilmeli ve bireyin kendi kariyer basamaklarını oluşturabilmesi için öz liderlik vasıflarının geliştirilmesi ve içsel motivasyonun artırılması sağlanmalıdır (Hirschi, 2018).

Ayrıca, düşük gelirli öğrencilerin mesleki gelişimde dezavantaj yaşamamaları adına üniversiteler ve ilgili bakanlıklar tarafından sağlanan burslar, ücretsiz kurslar ve uygulama destek programları gibi finansal ve eğitim desteklerinden faydalanmaları teşvik edilmelidir (Sosu ve Ellis, 2014). Tüm bu teknik ve stratejik becerilerin yanında, mezunların empati, iletişim, sorumluluk ve

öğrenmeye açıklık gibi “yumuşak becerilere” (soft skills) odaklanmaları, rekabetçi iş piyasasında fark yaratmalarını sağlayacak hayati bir denge oluşturur (Succi ve Canovi, 2020). Bu bütünsel yaklaşım, bir rekreasyon uzmanının sahada sadece bir etkinliği yönetmekten öte, insanlarla anlamlı ilişkiler kurabilen ve sosyal ihtiyaçlara cevap verebilen bir lider olmasını gerektirir (Deming, 2017).

Alan Çalışması

Rekreasyon Bölümü öğrencilerinin kariyer algısını anlamaya yönelik bu araştırma, gençlerin mesleki yönelimlerini şekillendiren hem görünür hem de görünmez dinamikleri ortaya çıkarması bakımından dikkat çekici bir derinliğe sahiptir. Çalışma kapsamında maksimum çeşitlilik örnekleme ile belirlenen otuz iki öğrencinin katılımıyla dört ayrı odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiş; öğrencilerin düşüncelerine ve deneyimlerine yer verilmiştir. Geliştirilen on altı soruluk yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilen veriler, kariyer planlama sürecinin yalnızca teorik bir çizim olmadığını, öğrencilerin zihinlerinde sürekli dönüşen yaşayan bir organizma olduğunu göstermiştir.

Toplanan verilerin içerik analiziyle çözümlenmesi sonucunda, araştırmanın ana eksenini oluşturan dört temel temanın belirgin biçimde ortaya çıktığı görülmektedir. Bu temalar, bir ağacın dalları gibi aynı kökten beslenmekte; öğrencilerin kariyer yolculuğunun farklı evrelerini simgeleyen aşamalar hâline gelmektedir. Araştırmada elde edilen bulgular şekillerle verilmektedir.

Şekil 1. Temalar ve Kategoriler

TEMA 1: Farkındalık, öğrencilerin büyük bölümünün rekreasyon bölümüne geliş hikâyelerinde rastlantısallığın ağır bastığını göstermektedir. Birçoğu, özel yetenek sınavlarına hazırlanırken veya üniversite tercihlerinin son aşamasında bölümü keşfetmiş; bu nedenle başlangıç noktasında rekreasyona yönelik belirgin bir kariyer hedefi bulunmamıştır. Bu temada, şaşkınlıkla merakın harmanlandığı bir bilinmezlik duygusu hâkimdir.

TEMA 2: Hedef Belirleme ve Hazırlık, öğrencilerin öğrenim sürecine ilerledikçe karşılaştıkları bilgi, deneyim ve yönlendirmeler doğrultusunda kariyerlerine dair yavaş yavaş şekillenen bir planlamayı işaret eder. Ancak katılımcıların açıklamaları, bu hazırlığın çoğu zaman kişisel çabalarla sınırlı kaldığını; bölümün insan kaynakları açısından yürüttüğü desteklerin fark edilmediğini veya yeterince hissedilmediğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın bir diğer boyutu olan *TEMA 3: Bölümle Bütünleşme ve Performans*, öğrencilerin rekreasyon kavramını ve çalışma alanlarını akademik süreç içerisinde yalnızca kısmen tanıdıklarını göstermektedir. Bu durum, bölümle aralarında henüz tam anlamıyla kurulamamış bir aidiyet ilişkisine işaret eder. Öğrenciler, derslerde edindikleri bilgiler aracılığıyla rekreasyonun kapsamını kavramaya başlasa da, bunu gelecekteki profesyonel yaşamlarıyla bütünleştirmekte zorlanmaktadır.

Son olarak *TEMA 4: Kariyer Hedeflerinde Netleşme ve Uzmanlık*, araştırmanın belki de en çarpıcı bulgusunu yansıtır: Öğrencilerin büyük çoğunluğu mezuniyet sonrasında rekreasyon alanında çalışmayı düşünmemektedir. Bununla birlikte aynı öğrenciler öz liderlik becerileri açısından değerlendirildiğinde, görev ve sorumluluklarını yerine getirmek için kendilerini motive edebildiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç, potansiyelin var olduğunu; ancak bu potansiyelin rekreasyon alanına yönlendirilmesi için daha güçlü bir rehberliğe ihtiyaç duyulduğunu düşündürmektedir.

Bu tematik bütünlük, öğrencilerin kariyer yolculuğunun bir çizgiden çok bir döngü olduğunu göstermektedir: Farkındalıkla başlayan, hedeflerle şekillenen, bütünleşmeyle derinleşen ve uzmanlık arayışıyla yeniden kimlik kazanan bir döngü. Araştırmanın ortaya koyduğu tablo, rekreasyon eğitiminin bu döngüyü daha görünür, daha destekleyici ve daha sürdürülebilir hâle getirmek için önemli fırsatlar sunduğunu göstermektedir.

9.1 Farkındalık: Kariyerin Sessiz Başlangıç Noktası

Bu tema, öğrencilerin kariyer yolculuklarının sessiz, yavaşça beliren başlangıçlarını aydınlatan bir pencere gibidir. Anlatılanlar, kariyer düşüncesinin bir anda doğmadığını, çocukluğun meraklı oyunlarında, ilkokulun rehberlik anlarında, ortaokulun ilk yönelim kırılmalarında ve lisenin tercih yapma

baskısında yavaş yavaş örüldüğünü gösterir. Bu süreçte her dönemin kendine özgü bir işlevi vardır: çocukluk yılları hayal kurdurur, ilkokul ilk rol modellerle karşılaşır, ortaokul farklı ilgi alanlarını test ettirir, lise ise gerçekçi beklentilerle yüzleştirir; liseden sonraki belirsizlik evresi ise kimi zaman özgür bırakır, kimi zaman yönsüz bırakır. Bu zaman çizelgesi, öğrencilerin kariyer farkındalığının kronolojik bir diziden ziyade katmanlı bir gelişim olduğunu; erken yaşlardaki kıvılcımların, ilerleyen yaşlarda gelen tecrübeler ve yönlendirmeler tarafından ya da söndürüldüğünü işaret eder.

Şekil 2. Farkındalık Teması ve Kategorileri

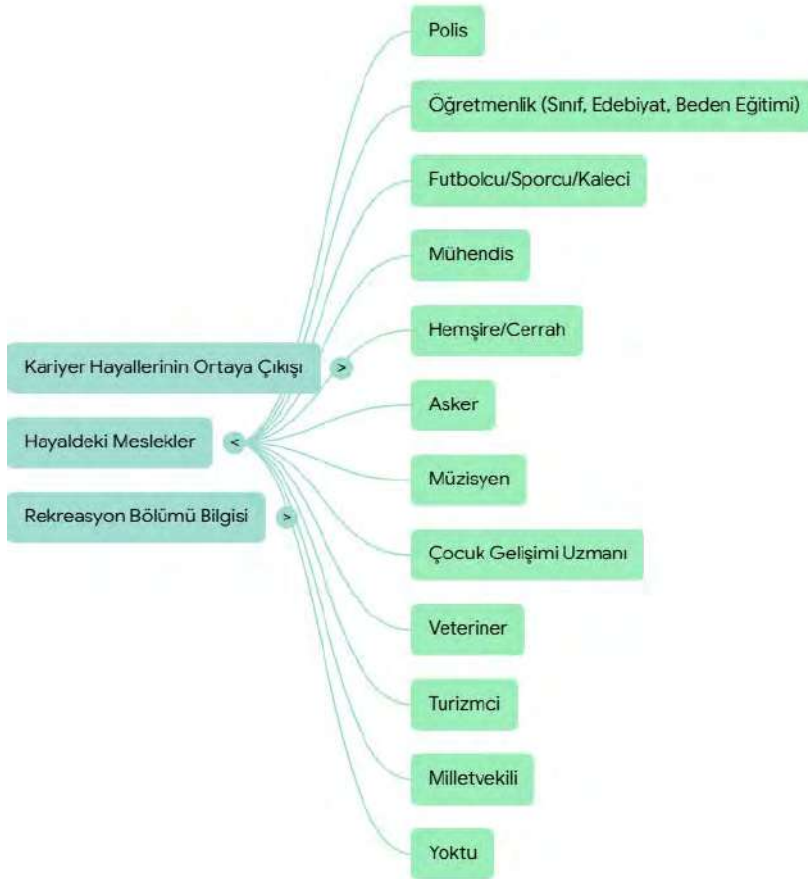
Şekil 2.1. Kariyer hayallerinin ortaya çıkışı kategorisi ve kodları

Şekil 2.2. Rekreasyon bölüm bilgisi kategorisi ve kodları

Şekil 2.3. Hayaldeki meslekler kategorisi ve kodları

Hayal edilen meslekler listesinin zenginliği, öğrencilerin iç dünyalarının ve dış baskıların bir yansımasıdır. Polislik, öğretmenlik, futbolculuk, mühendislik, hemşirelik/cerrahlik, askerlik, müzisyenlik, çocuk gelişimi uzmanlığı, veterinerlik, turizmcilik, milletvekilliği gibi çok çeşitli kodlar, yalnızca meslek tercihlerini değil; aynı zamanda kimlik tasavvurlarını, aile beklentilerini ve toplumsal cinsiyet rolleriyle biçimlenen arzuları da sergiler. Bazı öğrenciler için meslek hayalleri tutkuya dayalıdır: müzisyen olma arzusu, futbola dair ısrarlı hayaller, hayvan sevgisinden doğan veterinerlik ideali gibi. Diğerleri için seçilen meslekler ise toplumsal statü, iş güvencesi veya aile yönlendirmesiyle biçimlenmiştir; örneğin polislik veya mühendislik gibi mesleklerin sıkça dile getirilmesi bu gerçeği ortaya koyar (Gati ve Levin,). Öte yandan, “yoktu” kodunu veren öğrenciler, kariyer hayalinin dahi kurulmadığı bir belirsizlik atmosferinde büyüdüklerini, dış etkenlerin ve olanakların yokluğunun hayal

kurma kapasitesini nasıl daralttığını gösterir. Bu çeşitlilik, kariyer farkındalığının hem bireysel hem de yapısal belirleyicilere bağlı olduğunu, tek bir doğrultuda okumaya müsait olmadığını hatırlatır (Krumboltz, 2011)

Rekreasyon bölümü bilgisine dair kodlar ise öğrenci deneyimlerinin zamanlamasını ve derinliğini açıklar. Birçok öğrenci için rekreasyon “ilk kez duyma” anı, üniversite tercih döneminin sürpriz bir keşfi şeklindedir; internet aramalarında, çevresel önerilerde ya da tercihler listesinin bir maddesi olarak karşılına çıkar. Bu ilk karşılaşma genellikle yüzeysel kalır; bölümün ne tür mesleki imkânlar sunduğu, hangi becerilerin geliştirileceği ve mezuniyet sonrası olası kariyer yolları hakkında derin bir anlayış sağlamaz. Asıl öğrenme çoğu kez üniversiteye başladıktan sonra, dersler ve uygulamalar aracılığıyla, ya da staj ve saha deneyimleriyle gerçekleşir. Bu gecikmiş farkındalık, öğrencilerin bölümle bütünleşme süreçlerini güçlendirir veya zayıflatır: erken ve doğru bilgilendirme çoğu zaman bağlılık ve mesleki yönelim için katalizör olurken, geç öğrenme hayal kırıklığına veya alternatif kariyer arayışlarına yol açabilir (Deci ve Ryan, 2000)

Bu temanın derinlemesine çözümlemesi, birkaç önemli sonuca işaret eder. Birincisi, kariyer farkındalığı yalnızca bireyin içsel eğilimleriyle açıklanamaz; aile, okul, rehberlik sistemleri ve toplumsal söylemler aynı zamanda hangi mesleklerin hayal edileceğini ve hangi seçeneklerin görünür olacağını belirler. İkincisi, rekreasyon gibi nispeten daha az bilinen akademik alanlarda, bölüm bilgisinin öğrencilere ulaşması sıklıkla geciktiği için tercih anındaki farkındalık ile öğrenim sırasında edinilen farkındalık arasında çarpıcı bir fark vardır; bu da bölümün mezunlarına yönelik beklenti ve algıların şekillenmesini etkiler. Üçüncüsü, öğrencilerin hayal dünyası ile gerçek iş dünyası arasındaki uçurum hem bireysel motivasyonun yönlendirilmesi hem de eğitim kurumlarının insan kaynakları ve kariyer rehberliği politikaları açısından bir boşluk sunar (Savickas, 2013)

Son olarak, bu tema umutlu bir çağrı da içerir: erken rehberlik, tanıtım programları, bölümün sunduğu kariyer yollarının şeffaf anlatımı ve öğrencinin ilgi alanlarının güvenli biçimde keşfedilmesine alan tanıyan uygulamalar, çocuklukta başlayan kıvılcımları mesleki bir alev haline getirebilir. Farkındalık, sadece bilginin aktarılması değil, aynı zamanda öğrencinin kendi hikâyesini kurmasına olanak veren bir projedir; doğru zamanlama ve nitelikli yönlendirme ile bu proje, kariyer yolculuğunun pusulasını değiştirebilir

Şekil 2.4. Rekreasyon bölüm bilgisi kategorisi ilk kez duyma zamanı kodu ve alt kodları

Şekil 2.5. Rekreasyon bölüm bilgisi kategorisi Kariyer olanaklarını öğrenme zamanı kodu ve alt kodları

Rekreasyon alanına yönelen öğrencilerin farkındalık süreçlerinde en belirleyici aşamalardan biri, bölüme ilişkin bilginin ilk kez ne zaman ve nasıl edinildiğidir. “Rekreasyon Bölüm Bilgisi” kategorisi, öğrencilerin bu disiplinle kurduğu ilk temasları, bu teması şekillendiren koşulları ve bölümün zihinlerde bıraktığı ilk izlenimleri anlamaya olanak tanır. Rekreasyon, pek çok öğrencinin hayatına ani, çoğu zaman tesadüfî, kimi zaman da uzun bir arayışın sonucu olarak dahil olur. Bu süreç, eğitim tercihlerini yönlendiren kişisel merakların, çevresel etkilerin ve kariyer beklentilerinin kesiştiği noktada ortaya çıkar (Deci ve Ryan, 2000; Krumboltz, 2011).

Öğrencilerin bölümü ne zaman duyduklarını ele alan “İlk Kez Duyuma Zamanı” alt kategorisi, rekreasyonun bireysel yolculuklarda nasıl ve hangi bağlamlarda belirdiğine dair önemli ipuçları sunar. Bazı öğrenciler için rekreasyon, sınavlara hazırlık sürecinde, tercih listelerinin satır aralarında karşılaştıkları yabancı bir kelime olarak görünür. Bu karşılaşma genellikle merak uyandırır; öğrenciler, anlamını ilk kez duydukları bu kavramı araştırmaya yönelir.

Diğer bir grup, bölümü ancak üniversite yerleştirme sonuçları açıklandığında öğrenir. Bu öğrencilerin hikâyeleri çoğu zaman şaşkınlıkla başlar; bölümün içeriğiyle tanışma süreci ise okul başladıktan sonra şekillenir. Rekreasyonu lise döneminde duyan öğrenciler ise daha erken bir farkındalığa sahiptir. Öğretmen yönlendirmeleri, rehberlik dersleri ya da sosyal çevre, bu öğrencilere bölümü ilk kez gündeme getiren etkenler olur. Bazıları ise üniversiteye girmeden birkaç yıl önce, gelecek planlarını yaparken rekreasyonla tanışır; bu grup genellikle bilinçli bir tercih sürecinin temsilcisidir. Liseden mezuniyet sonrası bölümü öğrenenler ise, hayatın yön arayışına sahne olan bir dönemde rekreasyonu keşfeder; bu karşılaşma çoğu zaman yeni bir başlangıç duygusuyla iç içedir. Tüm bu alt gruplar, rekreasyonun bireylerin hayatlarına farklı kapılardan girdiğini ve her bir temasın kendine özgü bir hikâye taşıdığını gösterir (Gati ve Levin, 2014).

Bölüm bilgisine yönelik ikinci önemli başlık, öğrencilerin rekreasyon alanındaki kariyer olanaklarını ne zaman ve nasıl öğrendiklerini inceleyen alt kategoridir. Çünkü bir bölümü duymak ile o bölümün sunduğu mesleki gerçekliği kavramak çoğu zaman aynı anda gerçekleşmez. Bazı öğrenciler, kariyer olanaklarını ancak okula başladıktan sonra, derslerde hocaların açıklamalarıyla veya çevrelerinden aldıkları bilgilerle keşfeder. Bu öğrenme süreci, rekreasyonun sanıldığından daha geniş bir istihdam alanına sahip olduğunu fark etmeleriyle derinleşir. Spor geçmişine sahip olan öğrenciler ise yoğunlukla antrenörleri veya spor çevreleri aracılığıyla bölümün iş imkânlarını sınavlara hazırlanırken öğrenir. Diğer bir grup, bölümü seçmeden önce kapsamlı bir araştırma yaparak mezunların hangi sektörlerde çalışabildiğini detaylıca inceler; bu grup için kariyer bilgisi, bölüme yönelmede kritik bir belirleyicidir (Hirschi, 2009). Bazı öğrenciler ise kariyer olanaklarını ancak okula başladıktan sonra adım adım keşfeder; uygulamalı dersler, kulüpler, etkinlikler ve bölüm içi etkileşimler onların farkındalık sürecini şekillendirir. Öte yandan, önemli bir öğrenci grubu rekreasyonu başlangıçta yalnızca “otel animasyonu” ile ilişkilendirir; bölümün çok daha kapsamlı bir mesleki alan sunduğunu ise eğitim sürecinin ilerleyen aşamalarında fark eder. Bu durum, rekreasyonun toplumdaki görünürlüğüne ve doğru tanınırlığının hâlâ gelişmekte olduğunu gösterir (Deci ve Ryan, 2000; Krumboltz, 2011).

Sonuç olarak, “Rekreasyon Bölüm Bilgisi” kategorisi, öğrencilerin rekreasyon disiplinine ilişkin ilk temaslarının zamanlamasını, bu teması etkileyen çevresel ve kişisel dinamikleri ve bölümün zihinsel temellerinin nasıl atıldığını anlamak açısından son derece değerlidir. Öğrencilerin bölümü duyma, tanıma ve kariyer olanaklarını keşfetme süreçleri, rekreasyona yönelik motivasyonlarını, akademik uyumlarını ve mesleki beklentilerini doğrudan etkiler. Bu nedenle, bu ilk temasların izini sürmek, hem rekreasyon alanına ilişkin farkındalık düzeyini

artırmak hem de bölüme yönelik tercih süreçlerini daha anlaşılır hâle getirmek için önem taşımaktadır (Gati ve Levin, 2014; Savickas, 2013).

9.2. Hedef Belirleme ve Hazırlık

Rekreasyon bölümüne yönelen öğrencilerin kariyer yolculuklarında, farkındalık ve hazırlık aşamalarının ardından belirleyici rol oynayan en önemli unsur, bölüme dair seçim motivasyonları ve kendilerini bu alana uygun görmelerini sağlayan kişisel yeterliliklerdir. Öğrencilerin bölüme yönelirken taşıdıkları algılar, beklentiler ve zorluklarla yüzleşme pratikleri, kariyer gelişimlerinin temel yapı taşlarını oluşturur. Bu bağlamda “Bölüme Uygun Yeterlilikler”, “Bölümü Seçme Nedenleri” ve “Bölümü Kazanma Sürecindeki Zorluklar” kategorileri, öğrencilerin rekreasyon ile kurdukları ilişkinin hem içsel hem de çevresel boyutlarını gözler önüne sermektedir.

Şekil 3. Hedef Belirleme ve Hazırlık Temasına ait Kategoriler

Şekil 3.1. Bölüme uygun yeterlilikler kategorisi ve kodları

Şekil 3.2. Bölümü seçme nedenleri kategorisi ve kodları

Şekil 3.3. Bölümü kazanma sürecindeki zorluklar kategorisi ve kodları

Bölüme uygunluk, öğrencilerin kendilerini rekreasyon alanında nasıl konumlandıklarını anlamada kritik bir yer tutar. Fiziksel açıdan güçlü, hareketli, spora yatkın olmanın rekreasyon için vazgeçilmez bir ön koşul olduğu inancı, öğrenciler arasında yaygın bir kabul görür. Bu nedenle spor geçmişli olan veya fiziksel aktiviteyi yaşamının doğal bir parçası hâline getiren öğrenciler, bölüme uyum sağlayacaklarına dair güçlü bir özgüven taşırlar. Bunun yanı sıra kişisel ve sosyal özellikler, özellikle girişkenlik, iletişim becerisi, takım çalışmasına yatkınlık ve insan ilişkilerinde aktif olma gibi unsurlar, öğrencilerin kendilerini rekreasyon alanında doğal bir konuma yerleştirmelerini kolaylaştırır. Bazı öğrenciler ise farklı akademik alanlara ilgi duymalarına rağmen rekreasyonun esnek yapısını kendi yaşam tarzlarına uyumlu görerek bu bölüme yönelir. Bununla birlikte, olumsuz algı taşıyan öğrenciler de mevcuttur; bu grup için rekreasyon çoğu zaman “ikincil bir seçenek”, “daha kolay bir bölüm” veya “başka bir alternatif kalmadığında tercih edilen bir alan” olarak görülebilir. Ancak eğitim sürecinin ilerleyen dönemlerinde bu algıların çoğu değişir ve yerini daha bilinçli bir alan farkındalığına bırakır (Yılmaz, Genç ve Safi, 2023).

Öğrencilerin bölümü tercih etme nedenleri incelendiğinde, seçim sürecinin kişisel isteklerden ziyade çoğu zaman zorunluluklar, yönlendirmeler ve dışsal

faktörlerle şekillendiği görülür. Bazı öğrenciler rekreasyonu mecburen, diğer alanlara yerleşemedikleri için veya sınav puanları doğrultusunda uygun seçenek olarak belirledikleri için tercih eder. Bu tür seçimler genellikle belirsizlik ve tereddütle başlar; ancak süreç içinde öğrenciler bölümün sunduğu fırsatlarla tanıştıkça yönelimleri daha olumlu bir hâle dönüşebilir. Öte yandan hedef yönelimli seçim yapan öğrenciler de vardır. Bu grup rekreasyonu bilinçli bir araştırmanın, kariyer planlamasının veya belirli bir yaşam tarzının parçası olarak seçer. Özellikle doğa sporları, etkinlik yönetimi, turizm veya spor eğitimi gibi alanlara ilgi duyan öğrenciler, rekreasyonu bu ilginin profesyonel bir karşılığı olarak görür. Dış etkenler ise seçim sürecinde önemli bir belirleyici olarak karşımıza çıkar. Aile yönlendirmeleri, öğretmen önerileri, arkadaş çevresi, antrenörler veya üniversitenin bulunduğu şehir gibi unsurlar, öğrencinin rekreasyon bölümüne yönelmesinde güçlü bir etkiye sahiptir. Bu durum, rekreasyon tercihlerinin bireysel tercihten çok, sosyal çevre ile etkileşim içinde oluştuğunu göstermektedir.

Bölümü kazanma sürecinde yaşanan zorluklar, öğrencilerin akademik ve fiziksel kapasitelerini sınavan önemli deneyimlerdir. Bazı öğrenciler için rekreasyon, diğer bölümlere kıyasla daha kolay kazanılabileceği düşünülen bir alan olarak görülür. Bu kolaylık algısı, özellikle baraj korkusu yaşayan öğrenciler için belirleyici olabilir. Ancak fiziksel yeterlilik gerektiren özel yetenek sınavlarından geçen öğrenciler için süreç hiç de kolay değildir. Fiziksel zorluklar, antrenman süreci, dayanıklılık gereksinimi ve sınav parkurlarındaki performans baskısı, öğrencilerin önemli bir kısmı için ciddi bir mücadele alanı oluşturur. Buna ek olarak sınav barajları, yerleştirme puanları ve kontenjan sınırlılıkları, öğrencilerin psikolojik yükünü artırır. Dışsal ve kişisel zorluklar ise rekreasyon tercihini etkileyen daha geniş bir çerçeve sunar. Bazı öğrenciler aile baskısı, ekonomik sorunlar, yönlendirme eksikliği veya bilgi yetersizliği nedeniyle karar verme sürecinde zorlanır; bazıları ise kararsızlık, özgüven eksikliği veya meslek geleceğine dair belirsizlik nedeniyle bölüm seçiminde zihinsel bir mücadele yaşar.

Sonuç olarak rekreasyon bölümüne yönelimin ardında birbirinden farklı, birbirini tamamlayan ve zaman zaman birbirine direnç gösteren çok sayıda dinamik bulunmaktadır. Öğrenciler fiziksel yeterlilikleri, kişisel özellikleri ve sosyal çevrelerinden aldıkları destek kadar, karşılaştıkları zorluklar ve hayatın onları ittiği yönler doğrultusunda bu bölüme adım atar. Bu karmaşık süreç, rekreasyon alanının hem bireysel motivasyonla hem de toplumsal etkilerle şekillenen çok katmanlı bir seçim alanı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Biricik, Sivrikaya ve Alaeddinoğlu, 2025).

Şekil 3.4. Bölüme uygun yeterlilikler kategorisi fiziksel özellikler kodu ve alt kodları

Şekil 3.5. Bölüme uygun yeterlilikler kategorisi Kişisel sosyal özellikler kodu ve alt kodları

Şekil 3.6. Bölüme uygun yeterlilikler kategorisi diğer alanlar kodu ve alt kodları

Şekil 3.7. Bölüme uygun yeterlilikler kategorisi Olumsuz algılar kodu ve alt kodları

Rekreasyon bölümü öğrencilerinden toplanan verilerle yapılan bu nitel analiz, öğrencilerin bölüme yönelirken taşıdıkları ve kendilerinde algıladıkları yeterlilikleri, motivasyon kaynaklarını ve karşılaştıkları zorlukları detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu veriler, öğrencilerin Mesleki Benlik Algısı ile bölümün gerektirdiği nitelikler arasındaki yüksek uyumu (kongrüansı) ve aynı zamanda bu uyumu gölgeleyen potansiyel risk alanlarını göstermektedir.

Öğrencilerin bölüme uygun olduklarına dair inançları, iki temel kategoride toplanmaktadır: Fiziksel Özellikler ve Kişisel/Sosyal Özellikler. Fiziksel boyutta, “Hareketliyim” tanımı, “Sporcu altyapısı/dereceleri” ve “Dans/Müzikle uğraşma (DJ’lik)” gibi özellikler, rekreasyonun dinamik, uygulamalı ve performans gerektiren yönlerine uygun bir yatkınlık olduğunu kanıtlamaktadır. Bu algı, öğrencilerin Holland’ın Gerçekçi (Realistic) ve Sanatsal (Artistic) tiplerine yakın becerilere sahip olduklarını düşünerek, bu alanda Yeterlilik (Competence) ihtiyaçlarını tatmin etme beklentisi içinde olduklarını gösterir.

Ancak rekreasyonun özünü oluşturan asıl uyum, Kişisel/Sosyal Özellikler kategorisinde belirginleşmektedir. “Sosyalım”, “Eğlenceliyim” ve “Liderlik özellikleri” gibi kendilerine atfettikleri sıfatlar, bu öğrencilerin güçlü Sosyal (Social) ve Girişimci (Enterprising) kişilik tiplerine yakın olduğunu göstermektedir.

Ekip ruhuna uygunluk” ve “Organizasyon Planlama, “Tiyatro, Halkoyunları” gibi yetkinliklerin vurgulanması, onların insan ilişkilerini yönetme, grupları motive etme ve etkinlik düzenleme gibi alana özgü görevlerde başarılı olacaklarına dair yüksek bir Öz Yeterlilik Algısına sahip olduklarını kanıtlar. Bu güçlü Kişilik Uyumu (Congruence), Öz Belirleme Kuramı açısından, öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerini gerçekleştirirken yüksek düzeyde içsel

motivasyon ve özerklik (autonomy) hissetmelerini sağlayan en kritik kaynaktır (Deci ve Ryan, 2008).

Bölümü seçme nedenleri incelendiğinde, bu uyumun rastlantısal olmadığı görülür. “İlgi alanlarının kapsaması/örtüşmesi” ifadesi, öğrencilerin rekreasyonu spor, sanat ve sosyal organizasyon gibi farklı kişisel ilgi alanlarını tek bir meslekte birleştiren esnek bir alan olarak gördüğünü gösterir. “Turizmden geldim” ve “Çocuk gelişimi okumuş olma” gibi kodlar, önceki eğitim veya mesleki deneyimlerin, rekreasyonu bir geçiş noktası olarak görmelerine yol açtığını ve bu disiplinler arası geçmişin öğrencilerin güçlü yönlerini desteklediğini ortaya koymaktadır.

Ancak bu olumlu tablonun yanında, bazı öğrencilerin ifadelerinde yer alan “Belirgin bir özelliğim yok” ve “Yeterliliklerim uygun değil” şeklindeki Olumsuz Algılar, bölümdeki akademik bütünleşme ve mesleki kimlik inşası sürecindeki zorluklara işaret etmektedir. Bu tür algılar, öğrencinin kendisini rekreasyon uzmanı rolüyle tam olarak özdeşleştiremediğini ve potansiyel bir Mesleki Kimlik Karmaşası yaşadığını gösterir. Yüksek düzeyde sosyal uyum gösteren bir öğrencinin bile bu tür olumsuz algılara sahip olması, üniversitenin bu doğal yeterlilikleri akademik olarak destekleme ve onaylama görevinde eksik kaldığını düşündürmektedir. Son olarak, “Bölümü Kazanma Sürecindeki Zorluklar” temasının varlığı, öğrencilerin bölüme giriş için yüksek bir azim sergilediğini, ancak bu sürecin psikolojik ve fiziksel engellerle dolu olduğunu göstermekte ve öğrencinin bu zorlukların üstesinden gelme deneyiminin, gelecekteki Kariyer Uyumunu (Career Adaptability) için gerekli olan özgüven boyutunu güçlendirebileceği sonucuna ulaşmaktadır (Savickas, 2005).

Şekil 3.8. Bölümü seçme nedenleri kategorisi mecburiyet ve zorunluluk kodu ve alt kodları

Şekil 3.9. Bölümü seçme nedenleri kategorisi hedef yönelimi ve seçim kodu ve alt kodları

Şekil 3.10. Bölümü seçme nedenleri kategorisi dış etkenler kodu ve alt kodları

Rekreasyon bölümü öğrencilerine ait Bölümü Seçme Nedenleri kategorisi, öğrencilerin tercihlerinin ardındaki motivasyon dinamiklerini, kişisel hedefler ile dışsal zorunluluklar arasındaki karmaşık etkileşim üzerinden derinlemesine incelemektedir. Öğrenci kararları, Mecburiyet ve Zorunluluk, Hedef Yönelimlilik ve Dış Etkenler olmak üzere üç temel boyutta şekillenmektedir. Mecburiyet ve Zorunluluk boyutu, kararın yüksek oranda dışsal kontrol ve düşük özerklik içerdiğini gösterir; zira “Puanım yetmedi” ve “Tek burayı kazanabildiğim için” gibi ifadeler, tercihin birincil olarak sınav sisteminin kısıtlamalarına dayandığını ortaya koyar. Bu durum, öğrencilerin Açıkta kalmamak için ve Garanti olsun diye gibi güvenlik odaklı kaygılarla hareket ettiğini, yani mesleki uzlaşma yaparak ideal hedeflerden güvenlik uğruna vazgeçtiğini kanıtlar. Bu, Öz Belirleme Kuramı (SDT) açısından motivasyonun düşük kaliteli, dışsal düzenlemelere dayalı formlarına işaret etmektedir (Deci ve Ryan, 2008). Buna karşılık, Hedef Yönelimlilik kategorisi, kararın kişisel ilgi ve uyumla

desteklendiğini göstererek motivasyonun kalitesini yükseltir. “Müzik ve sporu birleştirme isteği”, “Dans olduğu için” ve “İlgi alanlarının çeşitli olması” gibi kodlar, bölümün öğrencinin zevk ve hobileriyle doğrudan örtüştüğünü, dolayısıyla yüksek düzeyde içsel motivasyon potansiyeli taşıdığını belirtir. “Yeteneklere uygun” ve “Sporla ilgili diploma isteme” ifadeleri ise, öğrencinin kendisini yetkin hissettiği bir alanda Yeterlilik (Competence) ihtiyacını tatmin etme beklentisini yansıtır (Deci ve Ryan, 2000). Bu durum, dışsal baskı altında yapılan bir tercihin bile, güçlü kişisel ilgi sayesinde içselleştirilebileceği bir köprü görevi görmektedir. Son olarak, Dış Etkenler ise kararı çevresel koşulların yönlendirdiğini gösterir; “Yönlendirmeden dolayı (Öğretmen/Arkadaş)” kodu sosyal etkiyi gösterirken, “Yaşadığı şehirden kurtulmak için” ve “Üniversite okumuş olmak için” gibi ifadeler, bölümün kendisine olan ilgiden ziyade, üniversite diplomasını bir sosyal statü değiştirme aracı olarak gördüklerini işaret eder (Lent, Brown ve Hackett, 1994). Sonuç olarak, bu veriler rekreasyon öğrencisi tercihlerinin, dışsal kısıtlamalar (puanlar) ile içsel ilgi (sanat, spor) arasında kurulan hassas bir denge üzerinde gerçekleştiğini ve fakültelerin bu içsel ilgiyi sürdürülebilir bir motivasyona dönüştürme sorumluluğunu taşıdığını göstermektedir.

Şekil 3.11. Bölümü kazanma sürecindeki zorluklar kategorisi kolaylıklar kodu ve alt kodları

Şekil 3.12. Bölümü kazanma sürecindeki zorluklar kategorisi fiziksel zorluklar kodu ve alt kodları

Şekil 3.13. Bölümü kazanma sürecindeki zorluklar kategorisi sınavlar ve baraj zorlukları kodu ve alt kodları

Şekil 3.14. Bölümü kazanma sürecindeki zorluklar kategorisi dışsal ve kişisel zorluklar kodu ve alt kodları

Rekreasyon bölümüne yönelen öğrencilerin kariyer yolculuğu, sadece bir tercih eyleminden ibaret olmayıp, aynı zamanda yoğun bir benlik algısı inşası ve fiziksel/psikolojik bir mücadele sürecidir. Elimizdeki veriler, öğrencilerin kendilerini bölüme ne kadar uygun gördüklerini, bu uygunluğu hangi özelliklerle temellendirdiklerini ve bu uğurda hangi zorlukları göze aldıklarını göstererek, onların kararlılıklarına ve Yeterlilik (Competence) ihtiyaçlarına ışık tutmaktadır.

Öğrenciler, kendilerini rekreasyon disiplininin iki ana damarıyla uyumlu görmektedirler: Fiziksel Özellikler ve Kişisel/Sosyal Özellikler. Fiziksel boyutta, kendilerini “Hareketliyim” olarak tanımlamaları, “Sporcu altyapısı/Dereceleri” ve hatta “Dans/Müzikle uğraşma (DJ’lik)” gibi özelliklere sahip olmaları, alanın dinamik ve uygulamalı yapısıyla eşleşen bir potansiyeli işaret eder. Bu, öğrencinin aktif rollerde başarılı olacağına dair güçlü bir inanç taşıdığını gösterir. Ancak rekreasyonun özünü oluşturan asıl güç, Sosyal Yeterliliklerde yatar. Öğrenciler kendilerini “Eğlenceliyim”, “Sosyalım” ve “Liderlik özellikleri” taşıyan bireyler olarak algılamaktadır. Bu tanımlamalar, ekip ruhuna uyum, organizasyon planlama ve insanları yönetme gibi sosyal becerilere dair yüksek bir Öz Yeterlilik Algısına sahip olduklarını kanıtlar (Bandura, 1997). Bu güçlü kişilik uyumu, bölümü sadece bir meslek değil, aynı zamanda ilgi alanlarının kapsaması/örtüşmesi nedeniyle bir kişisel ifade alanı olarak görmelerini sağlar. Önceki eğitim ve deneyimlerden (Turizmden geldim, Çocuk gelişimi okumuş olma) gelenler için rekreasyon, bu farklı disiplinleri bir araya getiren bir geçiş noktası haline gelir.

Ne var ki, bu güçlü potansiyel algısının yanında, öğrencilerin bir kısmı “Belirgin bir özelliğim yok” ve “Yeterliliklerim uygun değil” gibi Olumsuz Algılar taşımaktadır. Bu durum, kişinin kendini bölüme uygun hissettiği güçlü sosyal yönler rağmen, mesleki kimlik inşası ve rollerin belirsizliği konusunda içsel bir çatışma yaşadığını gösterir. Öğrenci bir yandan Sosyal ve Girişimci tiplere uyarken, diğer yandan mesleğin tam olarak ne olduğunu bilmemekten kaynaklanan bir güvensizliğe düşebilmektedir.

Bölüme giriş süreci ise, bu yeterlilik algısının sınındığı gerçek bir mücadele alanıdır. Bölümü Kazanma Sürecindeki Zorluklar kategorisi, öğrencilerin bu hedefe ulaşmak için ne denli yüksek bir azim ve özdenetim sergilediğini gösterir. Bu süreçteki Fiziksel Zorluklar arasında sakatlıklar (Menisküs ameliyatı), yoğun tempoda hazırlanmak ve oruçlu koşmak gibi durumlar yer alır. Bu fedakarlıklar, öğrencilerin hedeflerine ulaşmak için bedensel engelleri aşma kararlılığını kanıtlar. Sınav ve Baraj Zorlukları (180 barajını aşmak zor oldu, Kondisyon + Yetenek sınavı zor geldi, 3 yıl uğraşma), akademik ve fiziksel engellerin aşılmasının kolay olmadığını gösterirken, Dışsal ve Kişisel Zorluklar (Maddi sorunlar, Ailemi ikna etmek), bu mücadelenin sadece fiziksel bir sınav olmadığını, aynı zamanda sosyo-ekonomik ve ailevi baskılarla da yürütüldüğünü ortaya koymaktadır. Ancak bu zorluklar, aynı zamanda öğrencinin hedefine ulaşmak için gösterdiği “Çok kolay oldu (Tecrübe vardı)” gibi Kolaylıklar tarafından da dengelenmektedir. Öğrencinin geçmiş tecrübesine güvenerek “Hazırlanmadım (10 günde hazırlandım)” diyebilmesi, güçlü yeterlilik algısının yarattığı özgüveni ve çabuk uyum sağlayabilme yeteneğini simgeler. Sonuç olarak, rekreasyon öğrencileri yüksek bir Kişilik-Çevre Uyumu hissiyle yola çıkmakta; ancak bu yolda fiziksel, sınavsal ve kişisel birçok engeli aşarak bölüme ulaşmaktadırlar. Bu zorlu süreç, onların Kariyer Uyumu için gerekli olan özgüven (Confidence) ve azim (Persistence) boyutlarını pekiştiren, hayat boyu sürecek bir benlik inşası deneyimi sunmaktadır (Hirschi, 2018).

9.3. Bölümle Bütünleşme ve Performans: Gerçeklerle yüzleşme vakti.

Üçüncü ana tema olan Bölümle Bütünleşme ve Performans, öğrencilerin üniversiteye kabul edildikten sonra akademik ve sosyal çevreyle kurdukları ilişkinin niteliğini, memnuniyetlerini ve geleceğe dair beklentilerini mercek altına almaktadır. Bu tema, Tinto’nun Öğrenci Bütünleşme Modeli’nin temel varsayımlarını test eden kritik bulgular sunarak, yükseköğretim deneyiminin öğrencinin kalıcılığı ve mesleki gelişimi üzerindeki etkisini gözler önüne sermektedir.

Şekil 4. Bölümle bütünleşme ve performans temasına ait Kategoriler

Şekil 4.1. Başka bölüm okuma istekleri kategorisi ve kodları

Şekil 4.2. Fakülte imkanları ve sosyal hayattan memnuniyet kategorisi ve kodları

Şekil 4.3. Eğitimin gelecekteki yararlarına dair görüşler kategorisi ve kodları

Şekil 4.4. Okul dışında geliştirme çalışmaları kategorisi ve kodları

Şekil 4.5. Rekreasyon uzmanı olarak aidiyet hissi kategorisi ve kodları

Şekil 4.6. Rekreasyon öğrencisini ayıran özellikler kategorisi ve kodları

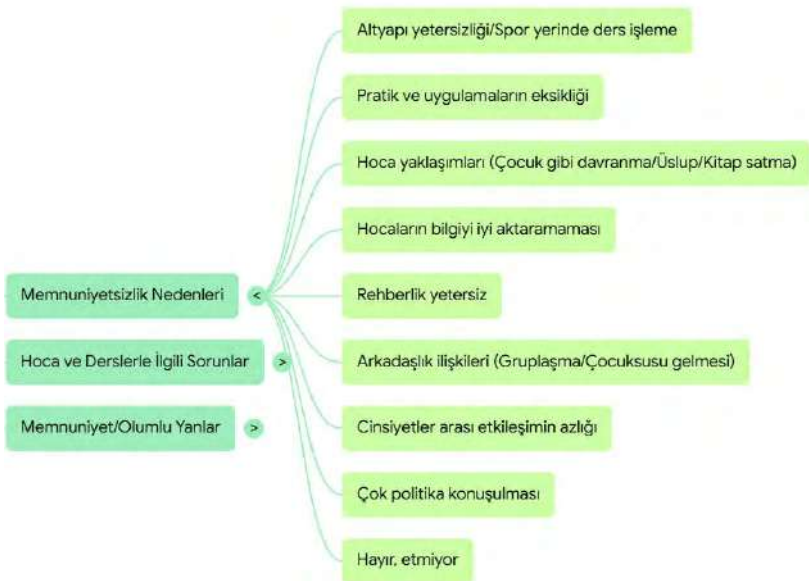

Bu araştırma temasında, Rekreasyon Bölümü öğrencilerinin üniversiteye adım attıktan sonraki dört yıllık süreçte edindikleri somut deneyimler ve sergiledikleri kişisel performans mercek altına alınmıştır. Bu evre, öğrencilerin (1) Fakülte İmkanları ve Sosyal Hayattan Memnuniyet ile kurdukları güçlü bağ sayesinde okula sosyal olarak uyum sağladıklarını gösterirken, diğer yandan (2) Eğitimin Gelecekteki Yararına Dair Görüşler kategorisinde ifade edilen derin akademik tatminsizlikle yüzleşmektedirler. Öğrenciler, fakültenin

sosyal ortamından ve fiziki imkanlarından büyük memnuniyet duysa da, mesleki geleceklerini şekillendirecek eğitim içeriği konusunda ciddi eleştiriler getirmektedir. Bu eleştiriler, sadece eğitim kalitesine değil, aynı zamanda (6) Bölüm Tercihinden Pişmanlık ve Başka Bölüm İsteği kategorisinin bulgularına paralel olarak, kariyer hedeflerini bölüm dışı alanlara yönlendiren içsel bir direncin varlığına işaret etmektedir (Stewart ve Zhao, 2011).

Öğrencilerin yaşadığı bu çelişki, iki kritik kategoriyle daha da derinleşir. Bir yandan gençler, Rekreasyon uzmanlığının gerektirdiği (5) Kişisel/Sosyal Özellikler (girişkenlik, uyum sağlama, liderlik) ile yüksek derecede uyumlu olduklarını kabul ederken, diğer yandan (4) Rekreasyon Uzmanı Olarak Aidiyet Hissi geliştirmekte zorlanmakta ve kendilerini net bir kimlikle tanımlayamamaktadırlar. Bu aidiyet boşluğu karşısında, öğrencilerin büyük bir çoğunluğu, okulun eksiklerini gidermek adına (3) Okul Dışında Geliştirme Çalışmaları yaparak kişisel sorumluluk (öz liderlik) alma eğilimindedir. Dolayısıyla bu tema, Rekreasyon Bölümü'nün öğrencilere sosyal bir cennet sunduğunu, ancak mesleki bir kimlik ve gelecek vizyonu kazandırma konusunda yetersiz kaldığını gösteren, dinamik bir bütünleşme-ayırışma sürecinin analitik çerçevesini sunmaktadır.

Şekil 4.7. Fakülte imkanları ve sosyal hayattan memnuniyet kategorisi
Memnuniyetsizlik nedenleri kodu ve alt kodlar

Şekil 4.8. Fakülte imkanları ve sosyal hayattan memnuniyet kategorisi hoca ve derslerle ilgili sorunlar kodu ve alt kodlar

Şekil 4.9. Fakülte imkanları ve sosyal hayattan memnuniyet kategorisi memnuniyet ve olumlu yanlar kodu ve alt kodlar

Öğrencinin üniversiteye yerleşmesiyle başlayan Bütünleşme ve Performans süreci, rekreasyon öğrencilerinde kurumsal tatmin ve mesleki kimlik gelişimi açısından paradoksal bir tablo çizmektedir. Bir yandan öğrenciler, bölümde güçlü bir sosyal uyum gösterirken, diğer yandan akademik beklentiler ve kurumsal destek konusunda ciddi hayal kırıklıkları yaşamaktadırlar (Fugate, Kinicki ve Ashforth, 2004).

Fakülte İmkanları ve Sosyal Hayattan Memnuniyet kategorisi, öğrencilerin bölüme adaptasyonunun sosyal ayağını aydınlatır. Öğrencilerde genel bir Memnuniyet/Olumlu Yanlar algısı hâkim olsa da, bu memnuniyet büyük ölçüde sosyal hayatın sağladığı kolaylıklar ve yaşlılarla kurulan ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Ancak kurumsal yapıya dönük eleştiriler, Memnuniyetsizlik Nedenleri başlığı altında toplanmaktadır. Özellikle Hoca ve Derslerle İlgili Sorunlar alt kodu, akademik bütünleşmede yaşanan temel çatlağı işaret eder. Öğrencilerin “Hocaların çocuk gibi davranması” veya “Pratik eksikliği” gibi eleştirileri, eğitim kalitesine dair derin bir tatminsizliği ortaya koyar. Bu, Tinto

Modeli'ne göre, sosyal bütünleşme güçlü olsa bile, akademik sistemden alınan desteğin düşük olmasının, öğrencinin kuruma olan genel bağlılığını ve mesleki ciddiyet algısını aşındırdığını gösterir (Tino, 1993).

Öğrencilerin eğitimin kendisine dair görüşleri, geleceğe yönelik iki zıt kutbu barındırır. Bir grup, eğitimin Faydalı Olacağını Düşünme yönünde umutluyken, daha eleştirel bir kitle, Eğitimdeki Sorunlara odaklanmaktadır. “Teorik bilginin çabuk unutulması” gibi ifadeler, müfredatın uygulayıcı roller için yetersiz kaldığı inancını pekiştirir. Öğrencilerin Bilgi İhtiyacı hissetmesi—özellikle pratik ve mesleki yeterlilikler konusunda—üniversitenin piyasanın aradığı İstihdam Edilebilirlik becerilerini kazandırmada yetersiz kaldığı algısını güçlendirir (Fugate vd., 2004). Bu durum, öğrencilerin kariyer hazırlığını kendi çabalarıyla (otodidaktik) tamamlamak zorunda kaldıkları önceki analiz bulgularını destekler.

Bütünleşme sürecinin en kritik ve duygusal boyutu, Rekreasyon Uzmanı Olarak Aidiyet Hissi kategorisinde belirginleşir. Öğrencilerde Olumlu Algı ve mesleğe dönük bir bağlılık var olsa bile, “Kendini tanımlayamama” kodu, kurumsal eğitimin öğrencilere net ve güçlü bir Mesleki Kimlik sunmadığının en somut kanıtıdır. Öğrenci sosyal açıdan bölüme ait hissetse de, akademik ve mesleki rollerin belirsizliği, mesleki kimlik karmaşasına yol açmaktadır. Bu kimlik karmaşası, mezuniyet sonrası iş dünyasına geçerken kendi rollerini etkili bir şekilde pazarlama yeteneklerini sınırlayacaktır.

Okul Dışında Geliştirme Çalışmaları kategorisi, kurumsal eksikliklere karşı öğrencilerin bireysel adaptasyon stratejilerini gösterir. Yapılan Çalışmalar (kişisel gelişim, stajlar), öğrencilerin kariyer uyumu (Savickas'ın Kuramı) için gerekli olan proaktif tutumu sergilediğini kanıtlar. Ancak Katılmama Nedenleri (Maddi sorunlar, Zaman bulamama), bu bireysel gelişim çabalarının sosyo-ekonomik engellerle sınırlandığını ve kurumsal yapının bu engelleri aşmada destekleyici olmadığını gösterir (Tinto, 1993).

Başka Bölüm Okuma İstekleri kategorisi, öğrencilerin eğitim süreçlerinden ne kadar tatmin olduklarını ölçen bir barometredir. “İstemezdim” diyenlerin yanında, “İsterdim (Polis, Astsubay, Tarih, Psikoloji, Antrenörlük, PDR vb.)” gibi ifadelerle pişmanlık duyan ve farklı alanlara yönelmek isteyen önemli bir grubun varlığı, yapılan mesleki uzlaşmanın tam olarak başarıya ulaşmadığını gösterir (Gottfredson, 1981). “Kararsızım” diyenlerin mevcudiyeti, bu kimlik karmaşasının hala devam ettiğini ve Kariyer Danışmanlığına olan ihtiyacın aciliyetini vurgular.

Son olarak, Rekreasyon Öğrencisini Ayıran Özellikler kategorisi, öğrencilerin kendilerini diğer fakülte öğrencilerinden nasıl ayırt ettiğini gösterir. Kişisel/

Sosyal özelliklerin yanı sıra Fiziksel/Görünüş ve Beceri ve Yetenekler (Dans etme, esneklik) gibi somut ayrımlar, rekreasyon kimliğinin bireylerin sadece entelektüel değil, aynı zamanda fiziksel ve sosyal benliklerini de kapsadığını ortaya koymaktadır. Bu ayrımlar, Sosyal Kimlik Kuramı açısından iç grubu olumlu yönde ayırt etme çabasının bir parçasıdır (Tajfel ve Turner, 1979).

Özetle, Bölümle Bütünleşme ve Performans teması, rekreasyon öğrencilerinin güçlü sosyal beceri ve adaptasyon yeteneklerine rağmen, akademik ve mesleki kimlik inşası süreçlerinde ciddi zorluklar yaşadığını; bu durumun, büyük ölçüde kurumsal eğitimin teorik odaklılığı ve mesleki rollerin netleştirilememesinden kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

Şekil 4.10 Eğitimin gelecekteki yarar yarına dair görüşler kategorisi faydalı olacağına dair düşünme kodu ve alt kodlar:

Şekil 4.11. Eğitimin gelecekteki yarar yarına dair görüşler kategorisi eğitimdeki sorunlar kodu ve alt kodları.

Şekil 4.12. Eğitimin gelecekteki yarar yarına dair görüşler kategorisi bilgi ihtiyacı kodu ve alt kodları

Şekil 4.13. Eğitimin gelecekteki yarar yarına dair görüşler kategorisi kararsızlık kodu ve alt kodları

Öğrencilerin Eğitimin Gelecekteki Yararına Dair Görüşleri kategorisine yönelik derinlemesine analiz, rekreasyon bölümü deneyiminin öğrencilerin mesleki beklentileri ve akademik sistemle olan bağları üzerinde yarattığı çelişkili etkileri açıkça ortaya koymaktadır. Bu görüşler, bir yandan umut ve potansiyel barındırırken, diğer yandan kurumsal eksiklikler ve pratikten kopukluk nedeniyle büyük hayal kırıklıkları içermektedir.

Eğitimin faydalı olacağına dair inanç, öğrencilerin motivasyonunu sürdüren hayati bir damardır. Bu iyimserlik, büyük ölçüde bölümün alanla ilgili olması ve özellikle uygulamalı dersleri kullanabilme umuduna dayanır. Öğrenci, teorik bilginin bir kenara bırakılıp, somut becerilerin iş hayatında kendisine bir değer katacağı beklentisini taşır. Ayrıca, “Hocalarımızın çoğu verimli ve donanımlı” ifadesi, akademik kadronun uzmanlığına duyulan sınırlı da olsa

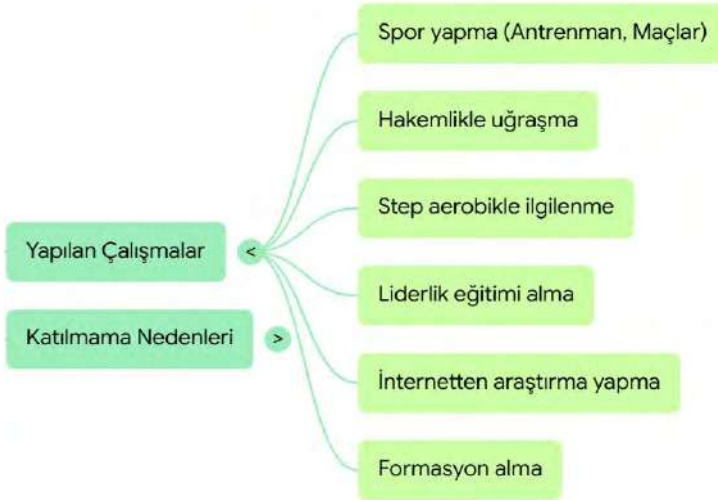
bir saygı ve güvenin varlığını gösterir. Bu olumlu bakış açısı, Öz Belirleme Kuramı açısından, öğrencilerin öğrenme sürecini tamamen dışsal baskıya indirgemeyip, hala Tanımlanmış Düzenleme düzeyinde bir içselleştirme çabası gösterdiğini işaret eder.

Ancak, bu sınırlı iyimserlik, Eğitimdeki Sorunlar başlığı altında toplanan eleştirilerle ciddi şekilde gölgelenmektedir. Bu eleştiriler, üniversitenin akademik bütünleşme ve İstihdam Edilebilirlik hedeflerini baltalayan sistemik sorunları gözler önüne serer. Öğrenciler, müfredatın “Gereksiz dersler (Teorik yerine uygulama olmalı)” ile yüklü olmasından şikâyet ederek, zamanlarının ve enerjilerinin mesleki yeterliliklerini artırmayacak ezber odaklı bir sisteme harcadığını düşünmektedirler. “Hocaların farklı uzmanlıkta ders anlatması” ve “Derslerin ciddi işlenmemesi/Konu dışı şeyler” gibi eleştiriler ise, akademik disiplin ve profesyonellikteki yetersizlikleri vurgular. Bu durum, öğrencilerin kurumsal ciddiyet algısını düşürerek, Tinto’nun Modeli açısından akademik sisteme olan bağlılığı zayıflatır ve mesleki kimlik inşasını olumsuz etkiler.

Bu akademik hayal kırıklığının doğal bir sonucu olarak, öğrencilerde yoğun bir Bilgi İhtiyacı ortaya çıkmıştır. “Daha detaylı bilgi istiyorum” ve “Rehberliğe ihtiyacım var” talepleri, üniversitenin mesleki rollerin ve kariyer yollarının netleştirilmesi konusunda yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu bilgi eksikliği, öğrencilerin geleceklerine dair büyük bir Kararsızlık yaşamasına neden olur. “Bir fikrim yok” ifadesi, sadece kişisel bir belirsizliği değil, aynı zamanda Savickas’ın Kariyer Uyumlu kuramında belirtilen merak (Curiosity) ve kontrol (Control) boyutlarında yaşanan kurumsal başarısızlığı yansıtır. Öğrenciler, sistemin kendilerine net bir yön sunmaması nedeniyle kariyer hedeflerini ertelemek zorunda kalmaktadır.

Sonuç olarak, öğrencilerin Eğitimin Gelecekteki Yararına Dair Görüşleri, rekreasyon bölümünün sosyal uyumda başarılı olurken, akademik ve mesleki bütünleşme alanında büyük bir boşluk yarattığını göstermektedir. Öğrenciler, diplomasının faydalı olacağına inanmak isteseler de yaşadıkları pratik eksikliği ve rehberlik ihtiyacı, onları kurumsal sisteme güvenmek yerine, kendi kariyerlerini Okul Dışında Geliştirme Çalışmaları ile inşa etmeye zorlamaktadır. Bu çelişki, yükseköğretim sisteminin rekreasyon gibi dinamik alanlarda teoriden uygulamaya geçişi ne kadar acil bir şekilde güçlendirmek gerektiğini kanıtlamaktadır.

Şekil 4. 14. Okul dışında geliştirme çalışmaları kategorisi, yapılan çalışmalar kodu ve alt kodları

Şekil 4. 15. Okul dışında geliştirme çalışmaları kategorisi, katılmama nedeni kodu ve alt kodları

Rekreasyon öğrencileri, üniversite ortamına adım attıklarında, sadece akademik bir programa değil, aynı zamanda kişisel ve mesleki gelişimlerini şekillendirecek bir dizi kurumsal beklentiye ve potansiyel yetersizliğe maruz kalırlar. Okul Dışında Geliştirme Çalışmaları kategorisi, öğrencilerin resmi eğitim sisteminden alamadıklarını telafi etme çabalarını, yani adeta kendi

kariyerlerini otodidaktik bir mimariyle inşa etme süreçlerini gözler önüne sermektedir. Bu tema, öğrencilerin İstihdam Edilebilirlik ve Kariyer Uyumu (Career Adaptability) gibi modern mesleki kavramlara ne denli içsel olarak motive olduklarını göstermesi açısından kritik öneme sahiptir.

Öğrencilerde gözlemlenen Yapılan Çalışmalar yelpazesi, Rekreasyon alanının çok yönlülüğü ile bireysel sorumluluk hissinin kesişim noktasında yer alır. Spor yapma (Antrenman, Maçlar) ve Hakemlikle uğraşma gibi faaliyetler, onların fiziksel ve rekabetçi yeterliliklerini canlı tutma çabasını gösterirken, bu tür aktiviteler aynı zamanda bölümün gerektirdiği Gerçekçi (Realistic) ve Girişimci (Enterprising) Holland tiplerine uygun becerileri pekiştirir. Ancak bu çalışmalar sadece fiziksel düzeyde kalmaz; Liderlik eğitimi alma ve İnternette araştırma yapma gibi bilişsel ve yönetsel çabalar, onların kurumsal eğitimde eksik buldukları örgütlenme ve mesleki bilgi derinliği ihtiyacını giderme arayışını ortaya koyar. Bu bireysel girişimcilik ruhu, öğrencilerin pasif birer ders takipçisi olmak yerine, kariyerlerini aktif olarak kontrol etme çabası içinde olduklarını kanıtlar. Örneğin, Step aerobikle ilgilenme kararı, bir rekreasyon öğrencisinin, ders müfredatının ötesinde, spesifik bir pazar talebine (fitness endüstrisi) yönelik kendi uzmanlık alanını erkenden yaratma çabasıdır.

Ne var ki, bu bireysel çabaların önünde ciddi engeller, yani Katılmama Nedenleri durmaktadır. En belirgin engel, Maddi sorunlar (Kurslar pahalı, Wellness örneği) olarak kendini göstermektedir. Bu durum, öğrencilerin kariyerlerine yatırım yapma isteği ile sosyo-ekonomik kısıtlamalar arasında kaldığını gösterir. Yükseköğretim kurumunun temel amacı, tüm öğrencilere eşit fırsatlar sunmak olsa da dış kursların ve sertifikaların pahalılığı, kaynakları kısıtlı öğrencilerin İstihdam Edilebilirlik farkını kapatma yolunda ciddi bir eşitsizlikle karşılaştığını ortaya koyar. Ayrıca, Vizeler var (Zaman ayıramama) gibi nedenler, akademik takvimin kendisinin, öğrencilerin pratik becerilerini geliştirmelerine engel olduğunu gösterir. Bu, üniversite eğitiminin öğrencileri gerçek iş dünyasından izole eden, teorik yükü fazla bir hapishane gibi algılanmasına yol açabilir.

Dahası, “Sadece okula gelip gitme” ve “Etkinlikler motive etmiyor” gibi pasif davranış kodları, öğrencilerin bir kısmının kurumsal çevreyle olan bağlarının zayıf olduğunu ve sunulan resmi olmayan öğrenme fırsatlarına karşı ilgisiz kaldığını gösterir. Bu motivasyon eksikliği, daha önceki analizlerde görülen akademik bütünleşme sorunlarının ve Mesleki Kimlik Karmaşasının bir sonucu olabilir. Sonuç olarak, Okul Dışında Geliştirme Çalışmaları kategorisi, rekreasyon öğrencilerinin kariyer hazırlığı sorumluluğunu büyük ölçüde kendi üzerlerine aldıklarını, ancak bu öz-yönetimli çabaların maddi yetersizlikler ve yetersiz akademik planlama (zaman kısıtlamaları) tarafından ciddi şekilde

sınırlandığını gözler önüne sermektedir. Bu bulgular, üniversitenin sadece ders vermekle yetinmeyip, mesleki gelişim için gerekli olan pratik ve sertifika eğitimlerini daha erişilebilir ve entegre hale getirmesi gerektiği sonucunu doğurmaktadır.

Şekil 4.16. Rekreasyon uzmanı olarak aidiyet hissi kategorisi, kendini tanımlayamama kodu ve alt kodları

Şekil 4.17. Rekreasyon uzmanı olarak aidiyet hissi kategorisi, olumlu algı kodu ve alt kodları

Rekreasyon bölümü öğrencilerinin akademik ve sosyal çevreyle bütünleşme süreçlerinin kalbi, mesleki rollerini ne ölçüde benimsediklerinde ve kendilerini bir Rekreasyon Uzmanı olarak tanımlayıp tanımlayamadıklarında yatmaktadır. Rekreasyon Uzmanı Olarak Aidiyet Hissi kategorisi, öğrencilerin öz benlikleri ile edindikleri mesleki rol arasındaki hassas ve çoğu zaman çelişkili ilişkiyi ortaya koymaktadır. Bu ilişki, Sosyal Kimlik Kuramı açısından bireyin kendi grubuna ne kadar bağlı hissettiğini ve bu kimliği ne kadar net tanımlayabildiğini anlamak için hayati öneme sahiptir.

Öğrencilerin ifadeleri, bu mesleki kimlik inşası sürecinin henüz tamamlanmadığını ve derin bir Kendini Tanımlayamama sorunu içerdiğini

göstermektedir. “Tam olarak alanı tanımıyorum” ve “O kadar bilgim olduğunu düşünmüyorum” gibi kodlar, bu kimlik karmaşasının temelinde akademik yetersizlik algısının ve mesleki rollerin belirsizliğinin yattığını kanıtlar. Bu durum, önceki analizlerde görülen “Pratik eksikliği” ve “Teorik bilginin çabuk unutulması” gibi eğitimdeki sorunların doğal bir sonucudur. Öğrenci, teorik yük altında boğulurken, bir rekreasyon uzmanının sahada tam olarak ne yapması gerektiğini somutlaştıramamaktadır. Bu, adeta bir tiyatro oyuncusunun sahneye çıkmadan önce kostümünü giymesi gerektiği halde, rolünü ve repliklerini yeterince çalışmamış hissetmesine benzer; rol var ama benlik henüz o rolle bütünleşmemiştir. “Yarı yarıya tanımlayabilirim” veya “Belki zamanla-İleride olabilir” gibi ertelemeci ifadeler, bu aidiyet hissinin zamana ve mezuniyete bırakılmış bir umut olduğunu gösterir.

Ancak bu karamsar tabloya rağmen, öğrencilerde güçlü bir Olumlu Algı ve mesleğe dönük bir potansiyel inancı da mevcuttur. “Mezun olunca eksikleri tamamlayacağım” ve “Birkaç eksikimi tamamlarsam olabilirim” gibi ifadeler, öğrencilerin Kariyer Uyum (Career Adaptability) açısından önemli olan özgüven (Confidence) ve azim (Persistence) boyutlarını taşıdığını gösterir. Bu ifadeler, mevcut sisteme güvenmediklerini ancak kendi kişisel çabalarıyla (Okul Dışında Geliştirme Çalışmaları) bu eksiklikleri giderebileceklerine inandıklarını yansıtır. “Gruptaki erkeklerin hepsi bu özellikleri taşıyor” gibi bir kod, öğrencilerin güçlü sosyal kimliklerini ve grup içi destek mekanizmalarını kullanarak bu mesleki kimliği ortak bir çabayla inşa etme eğiliminde olduklarını gösterir. Bu, Sosyal Kimlik Kuramı açısından iç grubu (rekreasyon öğrencileri) olumlu özelliklerle donatarak dış gruplardan (diğer Spor Bilimleri Fakülteleri ve Bölümleri veya geleneksel meslekler) ayırıştırma çabasının bir sonucudur. Rekreasyon Uzmanı Olarak Aidiyet Hissi, öğrencilerin güçlü sosyal ve kişisel yeterliliklerine (liderlik, sosyallik) rağmen, kurumsal eğitimin net bir mesleki rol haritası sunamaması nedeniyle derin bir kimlik karmaşası yaşadığını kanıtlamaktadır. Öğrenciler, Olumlu Algı ile bu kimliği sahiplenmeye meyilli olsalar da Kendini Tanımlayamama durumu, aldıkları eğitimin İstihdam Edilebilirlik becerilerini netleştirmedeki en büyük zafiyetini teşkil etmektedir. Bu durum, mezuniyet sonrası iş piyasasında kendi rollerini etkin bir şekilde pazarlama yeteneklerini doğrudan sınırlayacak en kritik yapısal sorundur.

Şekil 4.17. Rekreasyon öğrencisini ayıran özellikler kategorisi, kişisel/sosyal özellikler kodu ve alt kodları

Şekil 4.18. Rekreasyon öğrencisini ayıran özellikler kategorisi, fiziksel görünüş kodu ve alt kodları

Şekil 4.19. Rekreasyon öğrencisini ayıran özellikler kategorisi, beceri ve yetenekler kodu ve alt kodları

Rekreasyon Öğrencisini Ayıran Özellikler kategorisi, öğrencilerin kendilerini akademik çevrelerindeki diğer disiplinlerden nasıl ayırdıklarını ve mesleki kimliklerini hangi somut unsurlar üzerine inşa ettiklerini göstermesi açısından, Sosyal Kimlik Kuramı için kritik veriler sunar. Bu kategori, rekreasyonun sadece bir akademik alan değil, aynı zamanda belirli bir yaşam tarzı ve sosyal duruş gerektiren bir rol kimliği olduğunu kanıtlar. Öğrenciler, bu ayrımı üç ana boyutta yapmaktadırlar: Kişisel/Sosyal, Fiziksel/Görünüş ve Beceri ve Yetenekler.

Kişisel/Sosyal boyut, rekreasyon öğrencisinin adeta bir Sosyal Bütünleştirici ve Lider olarak kodlandığı alanı temsil eder. “Sosyal olma”, “Daha sıkı arkadaşlıklar/Eğlenceliyiz” gibi kodlar, bu öğrencilerin iç gruplarıyla olan güçlü bağlarını ve Tinto’nun Modeli açısından sosyal bütünleşmelerinin yüksekliğini gösterir. Bu grup, kendilerini diğer bölümlere göre daha “Yaratıcılık / Hayal gücü” yüksek ve “Farklı düşünebilme yeteneği”ne sahip olarak görür. En çarpıcı kodlardan biri ise, rekreasyon uzmanının çevresel koşullara uyum sağlama yeteneğini simgeleyen “Bukalemun gibi ortama uyum sağlama” ifadesidir. Bu, Kariyer Uyumu (Career Adaptability) açısından, değişen sosyal ve iş ortamlarına hızla uyum sağlama yeteneğini mesleki bir meziyet olarak sahiplendiklerini gösterir. “Tavırlarımız / Gevşek olmamız” ifadesi ise, daha resmi ve akademik bölümlere kıyasla taşıdıkları rahat, esnek ve girişken tutumu, bir kimlik özelliği olarak kabul ettiklerini ortaya koyar.

Fiziksel/Görünüş boyutu, rekreasyon kimliğinin dış dünyaya yansıyan somut yüzüdür. “Eşofmanlıyız”, “Hareketliyiz” ve “Düz fizik (Beden eğitimciyi gösterir)” kodları, öğrencilerin kendilerini sürekli aktif, sporcu kimliği taşıyan ve fiziksel görünümüne önem veren bireyler olarak algıladığını gösterir. Bu

fiziksel ayrım, rekreasyonun performans odaklı ve görsel iletişimde güçlü olması gereken doğasıyla mükemmel bir uyum içindedir. Bu özellik, öğrencilerin kendi iç gruplarını diğer fakülte öğrencilerinden hızla ayırt etmelerini sağlayan bir grup prototipi oluşturur.

Son olarak, Beceri ve Yetenekler kategorisi, bu sosyal ve fiziksel kimliğin somut becerilerle nasıl pekiştirildiğini gösterir. “İyi dans etme (Bachata örneği)”, “Serbest zaman etkinliği öğretme” ve “Yaptığımız etkinlikler” gibi kodlar, rekreasyon öğrencisinin sadece teorik bilgiye değil, aynı zamanda uygulamalı ve insanları eğlendirmeye yönelik somut yeteneklere sahip olduğunu vurgular. Basketbol öğretme becerisinin kodlanması, onların eğitimlik ve grup liderliği rollerini üstlenmeye hazır olduklarını gösterir.

Bu bulgular, rekreasyon öğrencilerinin mesleki kimliklerini, üniversite ortamının getirdiği akademik belirsizliklere rağmen, kendi güçlü Sosyal (Social) ve Sanatsal/Girişimci (Artistic/Enterprising) özelliklerini merkeze alarak başarıyla inşa ettiklerini kanıtlar. Onlar, sadece ders geçmekle yetinmeyen, aksine kendi sosyal ve fiziksel varlıklarını mesleki bir sermaye olarak gören, proaktif bir gruptur. Bu güçlü ve belirgin kimlik, mezuniyet sonrası iş dünyasında kişisel markalaşma ve rol netliği yaratma potansiyeli taşıırken, aynı zamanda bu özelliklerin akademik sistem tarafından yeterince desteklenmemesi durumunda, kimliklerinin sadece sosyal bir etiket olarak kalma riskini de barındırmaktadır. Bu yüzden, üniversitenin görevi, bu doğal sosyal kimliği, güçlü akademik ve mesleki yeterliliklerle mühürlemektir.

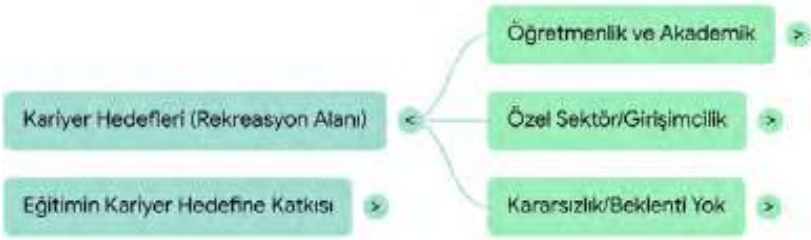
9.4. Kariyer Hedeflerinde Netleşme ve Uzmanlık: Belirsizlikten Kimlik İnşasına Geçiş

Rekreasyon bölümü öğrencilerinin son teması olan Kariyer Hedeflerinde Netleşme ve Uzmanlık, öğrencilerin eğitim sürecinin sonunda veya ileri aşamalarında mesleklerine dair algılarının nasıl somutlaştığını, geleceğe yönelik beklentilerinin hangi alanlarda toplandığını ve aldıkları eğitimin bu hedeflere katkısını nasıl değerlendirdiklerini gösterir. Bu tema, öğrencilerin Mesleki Kimlik Karmaşasından bir çıkış yolu arayışlarını ve Kariyer Uyumu (Career Adaptability) düzeylerini ölçmek açısından hayati öneme sahiptir.

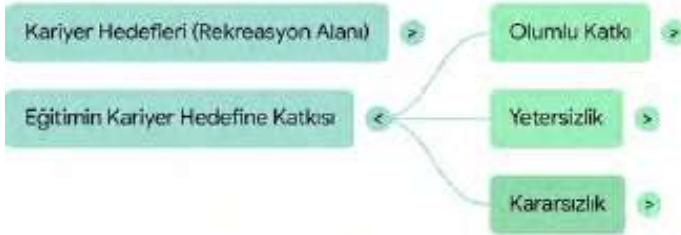
Şekil 5. Kariyer hedeflerinde netleşme ve uzmanlık temasına ait Kategoriler

Şekil 5.1. Kariyer hedeflerinde netleşme ve uzmanlık teması, kariyer hedefleri kategorisi ve kodları.

Şekil 5.2. Kariyer hedeflerinde netleşme ve uzmanlık teması, Eğitim'in kariyer hedeflerine katkısı kategorisi ve kodları.

Öğrencilerin Kariyer Hedefleri (Rekreasyon Alanı), üç temel kutup etrafında toplanmıştır: Öğretmenlik ve Akademik, Özel Sektör/Girişimcilik ve Kararsızlık/Beklenti Yok. Öğretmenlik ve Akademik yolun tercih edilmesi, Türkiye'deki eğitim sisteminde sosyal ve ekonomik güvenlik arayışının bir yansımasıdır. Bu hedefler, rekreasyonun esnek yapısından kaçış olarak da yorumlanabilir; zira bu alanlar statüsü net, rolleri tanımlı ve maaş garantisi olan geleneksel meslekleri temsil eder. Öğrenci, bölümün belirsizliğinden yorularak, daha güvenli ve toplum tarafından kabul görmüş bir kimliğe sığınma eğilimi gösterebilir. Bu, Gottfredson'ın Uzlaşma Kuramının, belirsizlik karşısında

bireylerin statü ya da güvenlikten yana uzlaşmaya gittiğini gösteren bulgularıyla örtüşür.

Buna karşılık, Özel Sektör/Girişimcilik hedefini seçenler ise bölümün doğasına daha uygun, risk almayı göze alan, Girişimci (Enterprising) ve Sanatsal (Artistic) Holland tiplerine yakın bireyleri temsil eder. Bu grup, rekreasyonun sunduğu geniş etkinlik yelpazesini (örneğin, macera turizmi, kurumsal wellness programları, festival organizasyonu) bir fırsat olarak görerek, otonom çalışmayı ve kendi kariyerlerini yaratmayı hedeflemektedir. Bu, öğrencilerin Öz Belirleme Kuramı açısından en yüksek düzeyde özerklik ve içsel motivasyon arayışında olduklarını gösterir.

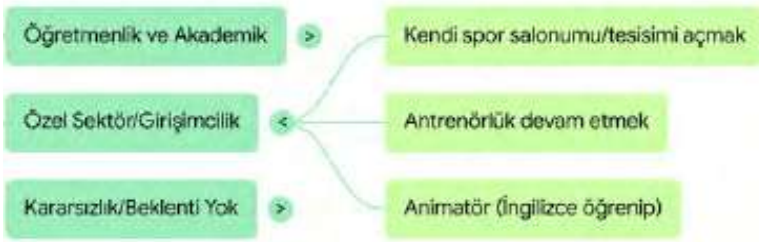
Ancak bu iki net hedefin yanında, önemli bir kitlenin Kararsızlık/Beklenti Yok kodu altında toplanması, öğrencilerin hala bir Mesleki Kimlik Karmaşası yaşadığını kanıtlar. Bu kararsızlık, eğitim sisteminin mesleki rolleri netleştirememesi ve piyasa hakkında yeterli rehberlik sunamamasının doğrudan bir sonucudur.

Bu hedeflere ulaşma yolunda, öğrencilerin Eğitimin Kariyer Hedefine Katkısı konusundaki görüşleri de benzer bir çelişki taşır. Bir yandan, eğitimin Olumlu Katkı sağlayacağına dair inanç mevcuttur; bu, öğrencilerin yine uygulamalı derslerin değerine ve bölümün alanla ilgili olmasına bağladıkları bir umuttur. Öte yandan, Yetersizlik algısı daha baskındır. Bu yetersizlik, öğrencilerin aldıkları teorik bilginin pratik alanda karşılığını bulamayacağı endişesini yansıtır. Daha önceki analizlerde görülen “Gereksiz dersler” ve “Pratik eksikliği” gibi eleştiriler, bu yetersizlik algısının kurumsal temellerini oluşturur. Eğitimdeki bu yapısal boşluk, öğrencileri mezuniyet sonrasında kendi uzmanlıklarını yaratma zorunluluğuyla karşı karşıya bırakarak, kendi kişisel markalarını inşa etmeye iter. Sonuç olarak, rekreasyon öğrencileri, kariyer hedeflerini güvenlik ve girişimcilik arasında bir yerlere sabitlemeye çalışırken, aldıkları eğitimin bu hedeflere ulaşma konusunda onlara sadece kısmi bir destek verdiğini hissetmektedirler. Bu durum, onların Okul Dışında Geliştirme Çalışmaları ile kendilerini yetkinleştirme çabalarını sürdürmelerinin hayati önem taşıdığını kanıtlar.

Şekil 5.3. Kariyer hedefleri kategorisi, öğretmenlik ve akademi kodu ve alt kodları.

Şekil 5.4. Kariyer hedefleri kategorisi, özel sektör girişimcilik kodu ve alt kodları.

Şekil 5.5. Kariyer hedefleri kategorisi, kararsızlık/beklenti yok kodu ve alt kodları.

Rekreasyon bölümü öğrencilerinin Kariyer Hedefleri kategorisi, onların mesleki geleceklerini, güvenlik arayışı ile girişimci özerklik arzusu arasında salınan bir yelpazede konumlandığını göstermektedir. Bu kategori, öğrencilerin aldıkları eğitimin belirsizliğine karşı, net bir mesleki kimlik edinme çabasını ve bu uğurda yöneldikleri somut yolları mercek altına almaktadır.

Öğrencilerin bir kısmı için kariyerin ilk tercihi, geleneksel ve yapısal olarak güvenli alanlar olan Öğretmenlik ve Akademik yollar olmaktadır. “Öğretmen yapmak”, “Formasyondan sonra öğretmenlik yapmak” ve hatta “Akademisyen olmak” gibi kodlar, rekreasyonun esnek ve rol belirsizliğine sahip doğasından bir kaçış sinyali taşır. Bu, öğrencilerin meslek seçiminde toplumsal olarak kabul görmüş, statüsü net ve ekonomik garantisi yüksek olan rollere yönelme eğilimini yansıtır. Bu yönelim, Gottfredson’ın Mesleki Uzlaşma Kuramı çerçevesinde, belirsizlik karşısında bireyin güvenlik ve prestijden yana uzlaşmaya gittiğini gösteren bulgularla tutarlıdır. Öğrenci, rekreasyon alanının potansiyelini kabul etse bile, sistemin ona sunduğu en güvenli ve tanınmış kariyer kapısına yönelmektedir.

Bu eğilimin karşı kutbunda ise, bölümün dinamik ve Girişimci (Enterprising) doğasını kucaklayan öğrenciler yer almaktadır. Özel Sektör/Girişimcilik hedefleri, “Kendi spor salonumu/tesisimi açmak” ve “Antrenörlüğe devam etmek” gibi otantik, özerk ve riskli yolları içerir. Bu öğrenciler, rekreasyonu sadece bir iş değil, aynı zamanda kişisel ilgi alanlarını ve liderlik yeteneklerini doğrudan kullanabilecekleri bir hayat projesi olarak görmektedirler. “Animatör (İngilizce öğrenip)” hedefi bile, dil becerisi gibi ek bir yatırım yaparak uluslararası bir kariyer fırsatına yönelme cesaretini yansıtır. Bu grup, Öz Belirleme Kuramı açısından en yüksek düzeyde özerklik ve içsel motivasyonla hareket eden, kendi kariyerlerini aktif olarak tasarlayan bireylerdir. Onlar için rekreasyon, öğretmenlik gibi sınırlı bir rol yerine, kendi kurumsal kimliklerini yaratma fırsatıdır.

Ancak bu iki net hedefin ortasında, geniş bir Kararsızlık/Beklenti Yok alanı bulunmaktadır. “Düşünmüyorum”, “Tam net bir şeyler oluşmuyor” ve en çarpıcısı, “Rekreasyonla ilgili beklentim yok” gibi ifadeler, öğrencilerin önemli bir kısmının hala Mesleki Kimlik Karmaşasından çıkamadığını gösterir. Bu kararsızlık, bölümü seçme aşamasındaki “Puanım yetmedi” gibi dışsal zorunluluklardan kaynaklanan bir ilgisizliğin veya daha büyük olasılıkla, üniversite eğitiminin öğrencilere net bir rol modeli ve uygulamalı rehberlik sunamamasının bir sonucudur. Bu kararsızlık, Kariyer Uyumu açısından, öğrencilerin geleceklerini aktif olarak planlama ve kontrol etme yeteneklerinin kurum tarafından desteklenmediğini gösterir.

Sonuç olarak, rekreasyon öğrencilerinin kariyer haritası, bir güvenlik hattı (Öğretmenlik) ile bir özgürlük hattı (Girişimcilik) arasında bölünmüştür. Bu bölünme, mezuniyet sonrası dönemde istihdam zorluklarına ve yüksek iş tatminsizliğine yol açma potansiyeli taşır, zira kararsız kalan büyük bir kitle, dışsal koşulların dayattığı rollerde sıkışıp kalma riskiyle karşı karşıyadır. Üniversitenin görevi, bu potansiyel girişimci ruhu beslemek ve kararsız

öğrencilere net, pratik ve ilgi çekici uzmanlık alanları sunarak, onları güvenli liman arayışından ziyade yaratıcı risk almaya teşvik etmektir.

Şekil 5.6. Eğitimin kariyer hedeflerine katkısı kategorisi, olumlu katkı kodu ve alt kodları

Şekil 5.7. Eğitimin kariyer hedeflerine katkısı kategorisi, yetersizlik kodu ve alt kodları

Şekil 5.8. Eğitimin kariyer hedeflerine katkısı kategorisi, kararsızlık kodu ve alt kodları

Rekreasyon bölümü öğrencilerinin Kariyer Hedeflerinde Netleşme ve Uzmanlık teması altındaki Eğitimin Kariyer Hedeflerine Katkısı kategorisi,

öğrencilerin aldıkları akademik programın, çizmeye çalıştıkları mesleki yola ne denli ışık tuttuğuna dair eleştirel bir değerlendirme sunar. Bu kategori, eğitimin sağladığı sınırlı faydayı teslim ederken, yapısal yetersizlikleri keskin bir şekilde vurgular ve bu durumun öğrencilerin kariyer güvenliğini nasıl etkilediğini ortaya koyar.

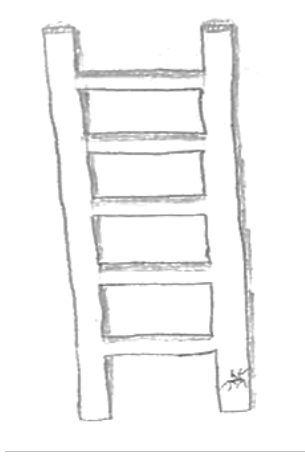
Eğitimin Olumlu Katkısı, genellikle bilgilendirme ve alanın sınırlarını çizme boyutlarında kendini göstermektedir. “Alanı tanımamıza yardımcı oluyor” ve “Çalışma alanlarımızla ilgili bilgileniyoruz” gibi kodlar, üniversitenin, öğrencilerin başlangıçta sahip olduğu “Animasyon dışında bilgim yoktu” şeklindeki dar algıyı genişletme görevini kısmen yerine getirdiğini gösterir. Öğrenciler artık “Nerede çalışabileceğimi biliyorum” diyebilmektedir; bu da bölümün teorik yapısının en azından bir farkındalık ve haritalama işlevi gördüğünü kanıtlar. Bu durum, eğitimden gelen bilginin, öğrencinin Kariyer Uyumu (Career Adaptability) açısından kritik olan merak (Curiosity) ihtiyacını tatmin ettiğini gösterir.

Ancak bu olumlu katkı, Yetersizlik algısının gölgesinde kalmaktadır. Bu yetersizlik, eğitimin kalitesine ve rehberlik boyutuna odaklanmaktadır. “Yönlendirme konusunda yetersiz kalıyor” ve “Yeterli bir eğitim verilmiyor” gibi keskin eleştiriler, akademik programın teorik yükünün yüksek olmasına rağmen, öğrencileri pratik ve mesleki hayata hazırlamada başarısız olduğunu gösterir. Bu, daha önceki analizlerde görülen “Teorik bilginin çabuk unutulması” ve “Pratik eksikliği” sorunlarının, öğrencilerin kariyer beklentileri üzerindeki somut etkisidir. Öğrencilerin “Okuldan fazla bir şey alamadım (Kendim araştırdım)” ifadesi, üniversitenin sunduğu bilginin güncel ve yeterli olmadığına dair derin bir güvensizlik içermektedir. Bu, öğrencilerin Mesleki Kimlik İnşası sorumluluğunu kuruma değil, kendi çabalarına (otodidaktik gelişim) yüklediğini gösteren güçlü bir kanıttır.

Bu yetersizlik algısı karşısında, öğrencilerin bir kısmı Kararsızlık yaşamaktadır. “Bir fikrim yok” kodu, eğitimin kendilerine güvenli bir kariyer yolu çizme konusunda kesinlikle yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu kararsızlık, Tinto’nun Bütünleşme Modeli açısından akademik sisteme olan bağlılığın zayıflamasıyla paraleldir; zira eğitim, öğrencinin kişisel hedefleriyle bütünleşemediğinde, öğrenci kuruma olan inancını kaybeder.

Sonuç olarak, rekreasyon öğrencilerinin kariyer hedeflerine dair görüşleri, üniversite eğitiminin bir bilgi haritası sunduğunu, ancak bir yetkinlik pusulası sağlamada başarısız olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrenciler, Öğretmenlik ya da Girişimcilik gibi hedefler belirleseler bile, bu hedeflere ulaşmak için gereken Yönlendirme ve Nitelikli Eğitim desteğini okuldan alamadıkları inancındadırlar. Bu durum, onların mezuniyet sonrası iş

piyasasında kendi eksiklerini kapatmak zorunda kalacakları ve istihdam edilebilirliği artırmak için bireysel çabalarına (kurslar, stajlar) güvenecekleri gerçeğini pekiştirmektedir.

Resim 3. Bir öğrencinin bölüme girme amacını anlatmak için ürettiği metafor.

Tartışma ve Yorum

Sanayileşme sürecinin ardından serbest zamanın artması, rekreasyon kavramının toplumsal yaşamda giderek daha fazla önem kazanmasına neden olmuştur. Günümüzün post-modern koşullarında, teknolojik gelişmelerin bireylerin serbest zamanlarını artırmış olması, rekreasyonu yalnızca bir bireysel ihtiyaç olmaktan çıkartarak önemli bir ekonomik ve kültürel endüstri haline getirmiştir. Ancak aşırı teknoloji kullanımının yaygınlaşması, bireyleri yalnızlık, sosyal izolasyon ve sanal gerçeklik içinde var olmanın doğurduğu çeşitli olumsuzluklarla karşı karşıya bırakmıştır. Bu bağlamda, bireyler serbest zamanlarını, yoğun çalışma temposundan uzaklaşarak sosyalleşme odaklı, bireyler arası etkileşimin yüksek olduğu deneyimlere yönlendirmektedir. Rekreasyon, bu anlamda yalnızca boş zamanın doldurulması değil, aynı zamanda bireyin kendini geliştirme ve kişisel gelişim amaçlarını gerçekleştirdiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Kelly, 1996).

Sanayileşme sonrası serbest zamanın artması ve bireylerin yaşam biçimlerindeki dönüşümler, rekreasyon kavramının yeniden tartışılmasını zorunlu hâle getirmiştir. Bu süreçte, bireylerin gelir düzeylerindeki farklılıkların yanı sıra serbest zaman faaliyetlerinin çeşitliliğinin artması, rekreasyonun hem bireysel hem de toplumsal düzeyde yeniden tanımlanmasını gerektirmiştir. Rekreasyon hizmetleri, bireylerin serbest zamanlarını verimli ve anlamlı bir şekilde değerlendirebilmelerini sağlamak amacıyla çeşitli organizasyonlar tarafından sunulan planlı deneyimleri ifade etmektedir.

Rekreasyon endüstrisinde hizmet sunan organizasyonlar üç temel yapı altında sınıflandırılmaktadır: kamu organizasyonları, kâr amacı gütmeyen organizasyonlar ve ticari organizasyonlar. Bu yapılar içinde, Rekreasyon Bölümleri özellikle kamu organizasyonları kapsamında, üniversite düzeyinde

rekreasyon liderleri yetiştiren kurum ve kuruluşlar olarak tanımlanır. Rekreasyon bölümlerinin temel amacı, öğrencilere rekreasyon programlarını planlama ve uygulama becerilerini kazandırmak; aynı zamanda genel kültür, alan bilgisi ve yönetici/liderlik özelliklerini geliştirmektir. Bu eğitim sürecinin sonunda mezun olan öğrenciler, rekreasyon uzmanı unvanını alarak bu alanda mesleki kariyerlerine başlama imkânı elde ederler.

Rekreasyon bölümü mezunları, uzmanlaştıkları alanlara göre hem kamu hem de özel sektörde oldukça geniş bir istihdam yelpazesine sahip olup, bu alanlarda bireylerin serbest zamanlarını anlamlı ve verimli kılacak programların tasarımı, uygulanması ve yönetimi gibi kritik sorumluluklar üstlenirler. Kamu sektöründe öncelikle yerel yönetimlere bağlı belediyeler, Gençlik ve Spor Bakanlığı bünyesindeki gençlik kampları ve gençlik merkezleri ile üniversitelerin spor ve rekreasyon birimleri gibi kurumlar, mezunlar için temel istihdam kapıları olarak öne çıkmaktadır. Bu kurumlarda mezunlar, toplumun her kesiminden bireylerin katılımını sağlayacak toplu etkinlikler, spor programları, kültürel faaliyetler ve eğitim seminerleri düzenleyerek toplumsal bütünleşmeyi ve bireysel gelişimi desteklerler. Üniversitelerde ise akademik veya idari kadrolarda yer alarak, öğrenci kulüpleri ve kampüs etkinlikleriyle genç nesillerin rekreasyon bilincini yükseltme misyonunu üstlenirler.

Özel sektörde ise istihdam olanakları çok daha çeşitlidir ve turizm işletmeleri (tatil köyleri, resortlar ve kruvaziyer gemileri gibi), rekreasyon merkezleri, spor tesisleri (stadyumlar, olimpiik havuzlar ve fitness kompleksleri), eğitim kurumları (özel okullar ve kolejlerdeki spor-aktivite departmanları), sosyal tesisler (topluluk merkezleri ve kulüpler), sağlık tesisleri (rehabilitasyon merkezleri ve termal kaplıcalar) ile spor salonları (kişiselleştirilmiş antrenman ve grup etkinlik programları) gibi alanlar, rekreasyon uzmanlarının yetkinliklerini en iyi şekilde değerlendirebilecekleri ortamlardır. Bu kurumlarda mezunlar, rekreasyon programlarının her aşamasını kapsayan kapsamlı görevler yerine getirir: İhtiyaç analizi yaparak program geliştirme, katılımcı profiline göre etkinlik tasarımı, bütçe planlaması, ekip koordinasyonu, uygulama denetimi, etkinlik sonrası değerlendirme raporları hazırlama ve sürekli iyileştirme çalışmaları gibi süreçlerde etkin rol oynarlar. Bu sayede, bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal sağlıklarını güçlendirirken, işletmelerin müşteri memnuniyetini ve rekabet gücünü artıran yenilikçi yaklaşımlar geliştirirler.

Türkiye, çalışanlar için gerçek bir tatil cennetidir. Yılda sadece hafta sonları 108 gün tatil sağlar. Resmî tatiller ve izinler eklenince serbest zaman, yılın üçte birini aşar. Kalkınmakta olan bu ülkede serbest zaman bolluğu yaygındır. Bu durum, zamanın etkin kullanımını kritik kılar. Aktif kullanım, aktif nüfusun toplumsal katkısını artırır. Pasif nüfusu üretkenleştirir. İş dışı can sıkıntısını

giderir. Bireysel tatmini güçlendirir. Toplumsal refahı yükseltir. Serbest zamanın bilinçli değerlendirilmesi, kalkınan toplumlar için stratejik öneme sahiptir.

Rekreasyon liderleri, antrenörlükte antrenman, beslenme ve ilk yardım bilgisine; öğretmenlikte pedagojik yetkinliğe, yöneticilikte organizasyon, planlama ve bütçeleme becerilerine sahip olmalıdır. Ayrıca, kendi alanında derinlemesine uzmanlaşmalıdırlar. Bu çok yönlü nitelikler, rekreasyonu antrenörlük, öğretmenlik ve yöneticiliğin bileşimi olarak konumlandırır. Dolayısıyla, rekreasyon bölümü öğrencileri bu bilgi birikimine ulaşmak için yoğun emek harcamalıdır. En az dört yıl süren bu süreçte, planlı çalışma ve kişisel motivasyon –yani öz liderlik– zorunludur. Değişen koşullara uyum, görevleri yerine getirme ve çağın gerekliliklerine hazırlanma, ancak bu iç motivasyonla mümkündür.

Bu kitapta rekreasyon bölümü öğrencilerinin kariyer gelişim süreçleri dört temel kavram üzerinden tartışılmıştır. İlk kavram, öğrencilerin kariyerlerine ilişkin bilinç düzeylerini, algılarını ve eylem planlarını inceleyen Farkındalık Evresidir. İkinci kavram, rekreasyon bölümü hakkında bilgi edinme, hazırlanma ve özel yetenek sınavlarına giriş süreçlerini kapsayan Hedef Belirleme ve Hazırlık Evresidir. Üçüncü kavram, öğrencilerin bölümle bütünleşme, alana karşı aidiyet gelişimi ve performanslarını ele alan Bölümle Bütünleşme ve Performans Evresidir. Dördüncü ve son kavram ise, kariyer hedeflerinin netleşmesi ve uzmanlaşma sürecinde ortaya koydukları çabayı, ayrıca alanda çalışma isteği, duyguları ve fikirlerini araştıran Kariyer Hedeflerinde Netleşme ve Uzmanlık Evresidir.

Farkındalık Evresi incelendiğinde, rekreasyon bölümü öğrencilerinin kariyerlerine dair ilk fikirlerini ilkökul döneminde oluşturdukları ve bu durumun Ginzberg ve arkadaşlarının modelindeki yedi-on iki yaş aralığını kapsayan Hayal Dönemi ile örtüştüğü gözlemlenmektedir (Ginzberg vd., 1951). Öğrenciler, rol model olarak gördükleri öğretmenlerden, babalarından ya da yakın hissettikleri kişilerden etkilenerек kendilerini onlarla özdeşleştirmiş ve o dönemlerde aynı mesleği seçme arzularını dile getirmişlerdir.

Öğretmen olmak istiyordum, sınıf öğretmeni. Herhalde annem babam öğretmen olduğu için öyle istedim. Yani niye öğretmen olmak istediğimi de açıkça ifade edemiyorum. Sanırım tanıdığım bir meslek olduğu için öğretmen olmak istiyordum.

Farkındalık evresinde öne çıkan en önemli bulgu, rekreasyon bölümü öğrencilerinin neredeyse tamamının alanı özel yetenek sınavlarına hazırlanırken (sınavdan 2-3 ay önce) duymuş olmalarıdır. Ayrıca her üç öğrenciden biri, bölümü kazandıktan sonra rekreasyon kavramıyla tanıştığını belirtmiştir.

Bu durumun temel nedeni, öğrencilerin yalnızca rekreasyona özgü bir sınav yerine, Spor Bilimleri Fakültesi'nin diğer bölümleriyle ortak gerçekleştirilen sınavdan aldıkları puanlarla yerleştirilmiş olmalarıdır. Diğer bir neden ise bölüm tercihlerinin kısmen başkaları tarafından yapılmış olmasıdır. Bir öğrenci bunu şu şekilde ifade etmiştir:

İş hayatı. Fabrikalarda, ne bileyim orda burada çalışıyordum. Tam askere gidecektim. Bir gün bir internet kafeye girdim. YGS puanımı öğrendim. Orda benim Erciyes Üniversitesinde Beden Eğitimi okuyan bir arkadaşımla karşılaştım. Bana kardeşim sen tekvandocusun BESYO'ya girebilirsin dedi. BESYO nedir nasıl bir şey olur mu olmaz mı bilmiyordum. Bana orda öğrenirsin dedi. Sonradan BESYO'yu da sadece Beden Eğitimi Öğretmeni yetiştiren bir yer olarak öğrendim. Sınava kadar yöneticilikmiş, antrenörlükmiş, rekreasyonmuş bunları o saate kadar bilmiyordum. Zaten rekreasyonu kazanana kadar kimse rekreasyonun ne olduğunu bilmez.

Öğrencilerin rekreasyon alanındaki kariyer olanaklarını büyük ölçüde bölüme girdikten sonra öğrendikleri tespit edilmiştir. Özellikle turizm bölgelerinden gelen ya da alanda sınırlı deneyimi olan öğrencilerin, rekreasyon kavramını animasyonla ilişkilendirdikleri gözlemlenmiştir. Kariyer olanakları hakkında bilgi kaynakları olarak arkadaşlar, öğretim üyeleri ve alanda çalışan kişiler öne çıkmaktadır. Bir öğrenci bunu şu şekilde ifade etmiştir:

Dışarıda sorduklarında ne okuyorsun diye, Rekreasyon bölümünü okuyorum diyorum. Ben bunun açıklamasını kendime yapabiliyorum ama ne olacaksın denildiğinde sadece otellerde animatörlük yapabiliyorum, formasyon olduğu için beden eğitimi öğretmeni memur olabiliyorum ve belediyelerde çalışabiliyorum diyerek yetinmek istemiyorum açıkçası.

Hedef Belirleme ve Hazırlık Evresi'nde, öğrencilerin alana uygun temel yetenek ve becerilerini tanıma düzeyleri ile kendi niteliklerinin alanla örtüşme farkındalıkları incelenmiştir. Öğrenciler, eğlenceli olmayı, sporcu altyapısını, hareketliliği ve liderlik özelliklerini bölüm için temel yeterlilikler olarak belirtmiş; ancak bazıları kendi özelliklerini alanla ilişkilendirilmede zorlanmış. Özellikle son sınıf öğrencilerinin yarısından fazlasının rekreasyona uygun belirgin yeteneklerinin olmadığını ifade etmesi dikkat çekicidir.

Birinci sınıf öğrencilerine bölüm tercih nedenleri sorulduğunda, yalnızca biri müzik ve sporu birleştirmek amacıyla seçtiğini belirtirken, diğer yedi kişi istedikleri bölümleri kazanamadıkları için rekreasyonu mecburen tercih

ettiklerini dile getirmiştir. İkinci sınıflarda bu oran beşe, üçüncü sınıflarda altıya ve son sınıflarda dörde yükselmektedir. Toplamda öğrencilerin yarısından fazlası, rekreasyonun kariyer hedefleri arasında olmadığını; hatalı yönlendirme, açıkta kalmama kaygısı veya puan/sınav performanslarının yetersizliği nedeniyle bu bölümü seçtiklerini vurgulamıştır. Bu zorunlu tercih durumu, sevmedikleri ve kişisel yeteneklerine uymayan bir alanda eğitim almalarına yol açmaktadır. Bulgular, Gottfredson'ın Uzlaşma Kuramı'ndaki (Circumscription and Compromise) uzlaşma ve mesleki hedef daraltma süreçleriyle uyumludur (Gottfredson, 1981).

Öğrencilerin yanıtları genel olarak değerlendirildiğinde, Rekreasyon bölümüne özel bir hazırlık yapmadıkları; bunun yerine BESYO/SBF için genel bir hazırlık süreci yürüttükleri ve bu sürecin 3 yıldan 10 güne kadar değişen süreleri kapsadığı görülmektedir. Sporcu altyapısına sahip öğrencilerde bu süre kısalmakta; hazırlık ve sınav aşamasında ise fiziksel sorunlar, sınav stresi ile maddi zorluklar en sık rastlanan problemler olarak öne çıkmaktadır.

Bölümle Bütünleşme, Aidiyet Gelişimi ve Performans Evresi 'ne ilişkin bulgularda, birinci sınıf öğrencilerinin yarısının başka bölümlerde okumayı tercih ettiği; bu oranın son sınıflarda artarak neredeyse tüm öğrencilerin bu isteği dile getirdiği tespit edilmiştir. Bu durumun temel nedeni, öğrencilerin istedikleri bölümleri kazanamamış olmaları; ayrıca rekreasyon alanının niteliğini, kariyer olanaklarını yeterince tanınamaları ve bölümün kişisel hedefleri içinde yer almamasıdır.

Bölümdeki sosyal ilişkiler ve sunduğu imkânları değerlendiren soruya verilen yanıtlar incelendiğinde, öğrenciler uygulamaya yönelik derslerin eksikliğinden yakınmaktadır. Ayrıca, alana ilişkin rehberlik hizmetlerinin artırılması ve kariyer olanaklarının daha net biçimde ortaya konması talepleri öne çıkmaktadır. Sınıf seviyesi ilerledikçe eleştiri düzeyi ve odak noktalarında belirgin bir artış gözlemlenmektedir. Dördüncü sınıf öğrencilerinin çoğu formasyon eğitimi almakta olup, bu süreçte başka bölümlerin öğretim üyeleriyle kendi akademik kadrolarını karşılaştırma imkânı bulmaktadırlar. Bir öğrenci bunu şu şekilde ifade etmiştir:

Formasyon alana kadar üniversite okuduğumu fark etmedim. Çünkü formasyonda verilen eğitimle BESYO'daki eğitim arasında dağlar kadar fark var ben formasyon aldığımdan beri ders çalıştığımı sadece dersin üzerine yoğunlaştığımı fark ettim ve bana bir şeyler kattığını fark ettim.

Öğrencilerin formasyon eğitimini kendi iradeleriyle seçmeleri ve bunun sonucunda öğretmenlik yapabileceklerini bilmeleri, önemli bir farkındalık

yaratmaktadır. Bu süreçte öğrenci, eğitimi bilinçli tercih etmekte ve elde edeceği kazancı net biçimde öngörmektedir. Dolayısıyla formasyona yönelik motivasyonları oldukça yüksektir. Bu durum, Öz Belirleme Kuramı'ndaki (Self-Determination Theory) özerklik ve net sonuç beklentisine dayalı içsel motivasyonun gücünü yansıtmaktadır (Deci ve Ryan, 2008).

Şikâyet edilen başlıca konular arasında, aynı içerikli derslerin farklı isimlerle tekrarlanması ve farklı uzmanlık gerektiren derslerin tek öğretim üyesince verilmesi yer almaktadır. Ancak okul dışı alana yönelik çalışmalar sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde, bu eleştirilerin kısmen öğrencilerin kendi eksikliklerini bölüme yansıttığı görülmektedir. Bölüm öğrencilerinin büyük çoğunluğu okul dışında alana özgü etkinliklere katılmadıklarını belirtmiş; neden olarak okulun yeterli gelmesi, maddi yetersizlikler ve müsabaka/antrenman yoğunluğunu göstermişlerdir.

Öğrenciler kendilerini rekreasyon uzmanı olarak hayal etmekte zorlanmaktadır. Bunun başta gelen nedeni, rekreasyon uzmanını tanımlayamamaları; ikincisi ise alan yeterliliklerini ve gereksinimlerini yeterince bilmemeleridir. İstmeden girdikleri alana direnç gösteren öğrenciler, belirsizliklerden de etkilenmektedir. Ek bulgu olarak, öğrencilerin çoğu alanda çalışmak istememekte ve formasyonla öğretmenliğe yönelmektedir. Oysa rekreasyon pedagojik formasyona ihtiyaç duysa da, beden eğitimi öğretmenliğiyle tamamen farklı uzmanlık gerektirir. Rekreasyon mezunlarının öğretmenliğe kayması, beden eğitimi öğretmenliği mezunlarıyla haksız rekabet yaratmakta ve rekreasyon uzmanlarının alanda çalışma motivasyonlarını azaltmaktadır.

Uluslararası rekreasyon yeterlilikleri incelendiğinde, uzman liderin antrenörlük, spor yöneticiliği ve beden eğitimi öğretmenliği niteliklerinin yanı sıra drama, müzik, oyunculuk gibi sanatsal yeteneklere ve insanları etkileme sosyal becerilere sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu niteliklerin seçimi, yetiştirilmesi ve istihdamı, akılcı yönetim, profesyonel eğitim ve etkili kariyer planlaması gerektirir (Edginton, Hudson ve Scholl, 2005). Genel bulgular, rekreasyon öğrencilerinin aldıkları eğitimle alanda çalışamayacaklarını düşündüklerini, farklı alanlara kayma eğilimi gösterdiklerini ve yalnızca ders geçmeye odaklı düşük motivasyonlu bir profil çizdiklerini ortaya koymaktadır.

Günümüz post-modern dünyasında serbest zamanın artışı, rekreasyonu bireysel ve toplumsal refahın vazgeçilmez unsuru hâline getirmiştir. Teknolojinin yalnızlık ve sanal bağımlılık yarattığı ortamda bireyler sosyalleşme odaklı deneyimlere yönelmekte; bu da rekreasyon endüstrisini hızla büyüyen bir sektöre dönüştürmektedir. Bu kitap, rekreasyon bölümü öğrencilerinin kariyer farkındalığı, bölüm seçimi, aidiyet ve performanslarını dört evre üzerinden inceleyerek sistemsel ve bireysel zorlukları aydınlatmıştır. Bulgular, öğrencilerin

çoğunun bölümü istemeden seçtiğini ve yetersiz kariyer bilgisiyle eğitim aldığını doğrulamaktadır.

Resim 4. Bir öğrencinin Rekreasyon bölümünü tanımlamak için ürettiği metafor.

Öneriler ve Yapılması Gerekenler

Bu bölümde başta öğrenciler olmak üzere Rekreasyon Bölümlerinin tüm paydaşları için araştırma sonuçlarından yola çıkarak, öneriler üretilmiştir.

11.1. Öğrencilere Yönelik Öneriler

Sevgili Rekreasyon öğrencileri, kariyer yolculuğunuzu bilinçli yönetin. Öz liderliğinizi geliştirerek, bölümün gerektirdiği çok yönlü becerileri (antrenörlük, pedagoji, yönetim ve sanatsal yetenekler) erken fark edin. Saha deneyimi kazanın: Turizm tesislerinde staj yapın, belediye etkinliklerine gönüllü katılın, gençlik kamplarında liderlik üstlenin. Formasyonla öğretmenliğe yönelmek yerine, animatörlük, sağlık turizmi veya çocuk rekreasyonu gibi uzmanlık alanlarını hedefleyin. Kişisel gelişim planları oluşturun; okul dışı atölyelere (drama, müzik) katılın ve uluslararası yeterlilik sertifikalarını araştırın – böylece Türkiye’nin tatil cennetindeki istihdam fırsatlarını değerlendirin. Hayal ettiğiniz yaşam standartlarına ancak bu şekilde ulaşabilirsiniz.

Şu bir gerçek ki bireylerin kariyer basamaklarını sağlıklı bir şekilde oluşturabilmesi için öncelikle öz liderlik vasıflarının geliştirilmesi ve içsel motivasyonlarının artırılması hayati önem taşır. Bu bağlamda, her öğrenci, bilgi, beceri, ilgi alanları, güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirerek kişisel farkındalığını belirlemeli ve gerçekçi bir kariyer planlaması yaparak “kendini gerçekleştirme” çabası içinde olmalıdır. İlerleyen yaş gruplarındaki öğrencilerin olgunlukla gelişen becerilere odaklanmaları için kişisel gelişim odaklı danışmanlık ve destek programlarından faydalanmaları önerilir. Meslek hayatında da sürekli öğrenme esastır; akademik camiada neler olup bittiği, yeni makaleler ve araştırmalar takip edilerek teorik ve pratik bilgi dengede tutulmalıdır. Öğrenciler, başkalarını motive etme yeteneğini geliştirerek, sözlü ve yazılı iletişim becerilerini ilerleterek

ve farklı kültürden, yaştan insanlarla etkili çalışmayı öğrenerek güçlü kişilerarası beceriler edinmeli ve iş birliğine dayalı bir tutum sergilemelidir. Yeni mezunlar, kariyerlerinin başında bir uzmanlık alanı seçmeli ve o alanda ilerlemeli; tecrübeli profesyonellerin mesleki yaşam öykülerinden öğrenmeli ve destekleyici ağlar kurarak mesleki gelişimlerine devam etmelidirler. Ayrıca, güçlü bir mesleki kimliğe sahip olmanın temel hususundan biri olan etik ve mesleki kurallara hâkim olmak bu sürecin vazgeçilmez bir parçasıdır.

Mesleki kimliğin inşası ve yetkinlik kazanımı için pratik deneyim hayati önem taşımaktadır. Rekreasyonel faaliyetlere aktif katılımın, tüm mesleki yeterlilik alt boyutlarında (Yönetim, Liderlik, Etkinlik Yönetimi) daha yüksek puanlar elde etmeye anlamlı katkı sağladığı bulgusu doğrultusunda, öğrenciler uygulamaya dayalı öğrenme süreçlerini artırmalıdır. Bu amaçla, yaz döneminde, kısmi zamanlı, stajyer veya gönüllü olarak kamplar, rekreasyon/fitness merkezleri, oteller veya sosyal hizmet organizasyonları gibi çeşitli kurumlarda kapsamlı iş deneyimi kazanılmalıdır. Kampüs faaliyetlerine katılarak ve etkinliklerde başkalarını koordine etmek için liderlik rolleri istenerek liderlik ve denetim becerileri geliştirilmelidir. Küresel rekabet için Yabancı Dil Becerisinin Geliştirilmesi de kariyerde ilerleme sağlamak açısından vazgeçilmez bir gerekliliktir. Rekreasyon öğrencilerine özel olarak, mesleklerinin yanı sıra drama, müzik, oyunculuk gibi sanatsal yeteneklerle çok yönlü bilgi birikimi oluşturmaları teşvik edilmelidir. Ayrıca, özel gereksinimli bireyler için egzersiz eğitmeni olarak rehabilitasyon destekli çalışmalarda görev almak gibi dezavantajlı gruplarla çalışma altyapısı da güçlendirilmelidir. Sonuç olarak, mezunların sadece teknik bilgiye değil, aynı zamanda empati, iletişim, sorumluluk ve öğrenmeye açıklık gibi “yumuşak becerilere” (soft skills) de odaklanmaları, rekabetçi iş piyasasında fark yaratmalarını sağlayacak hayati bir denge oluşturur.

11.2. Bölüm Yöneticilerine ve Akademisyenlere Yönelik Öneriler

Rekreasyon bölümü yöneticilerinin, öğrenci seçim ve eğitim süreçlerini yeniden yapılandırmaları gerekmektedir. Lise rehberlik programlarıyla iş birliği yapılarak erken farkındalık seminerleri düzenlenmeli; özel yetenek sınavları rekreasyon alanına özgü hale getirilerek yanlış yönlendirmelerin önüne geçilmelidir. Müfredat, uygulamalı eğitim ağırlıklı olacak şekilde düzenlenmelidir. Sektör iş birlikleriyle zorunlu stajlar müfredata eklenmeli, kariyer merkezleri kurulmalı ve mezun takip sistemleri geliştirilmelidir. Tekrarlanan ders içerikleri optimize edilmeli, farklı uzmanlık alanları için nitelikli öğretim üyeleri atanmalıdır. Pedagojik formasyon yerine rekreasyon odaklı sertifikalar teşvik edilmelidir; bu yaklaşım, hem beden eğitimi mezunlarına karşı adaleti sağlamakta hem de sektöre nitelikli rekreasyon

liderlerinin kazandırılmasına olanak tanımaktadır (Edginton, Hudson, Scholl, ve Lauzon, 2011).

11.3. Üniversitelere Yönelik Öneriler

Üniversiteler, rekreasyon programlarını stratejik öneme sahip alanlar olarak ele almalıdır. Disiplinler arası müfredatlar geliştirilerek spor bilimleri, turizm ve psikoloji gibi alanların entegrasyonu sağlanmalı; araştırma fonları bu alana yönlendirilmelidir. Merkezi kariyer ofisleri aracılığıyla mezun istihdam oranları düzenli olarak izlenmeli ve sektör panelleri düzenlenmelidir. Kaynak dağılımında rekreasyon altyapısı (spor salonları, atölyeler) güçlendirilmeli; böylece teorik eğitimin pratikle dengelenmesi ve mezun kalitesinin yükseltilmesi sağlanmalıdır.

11.4. Politika Yapıcılarına Yönelik Öneriler

Politika yapıcılarının, rekreasyon eğitimi ulusal kalkınma planlarına entegre etmeleri gerekmektedir. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Millî Eğitim Bakanlığı iş birliğiyle lise düzeyinde kariyer rehberliği standartları belirlenmeli; rekreasyon bölümlerine kontenjan ve burs teşvikleri getirilmelidir. Kamu istihdamında (belediyeler, Gençlik ve Spor Bakanlığı) rekreasyon uzmanı kadroları artırılmalı; serbest zamanı değerlendirme politikalarıyla toplumsal mutluluğun hedeflenmesi sağlanmalıdır. Pedagojik formasyon düzenlemeleri gözden geçirilmeli ve alan uzmanlığını koruyan yasal çerçeveler oluşturulmalıdır.

11.5. Özel Sektöre Yönelik Öneriler

Özel sektörün, rekreasyon mezunlarını erken aşamada istihdam etmesi önem arz etmektedir. Turizm otelleri, fitness merkezleri ve etkinlik ajansları gibi kurumlar, staj ve çıraklık programları başlatarak yetenek havuzlarını genişletmelidirler. Sertifika programlarına sponsorluklar sağlanmalı; animatörlükten sağlık turizmine uzanan roller için eğitim iş birlikleri kurulmalıdır. İnsan kaynakları yönetiminde rekreasyon liderleri stratejik bir varlık olarak konumlandırılmalıdır, zira hizmet sektöründe müşteri tatmini, nitelikli liderlikten geçmektedir.

Bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, rekreasyon eğitiminin teorik ağırlıktan pratik odaklılığa doğru evrilmesi zorunlu hale gelmektedir. Öğrencilerin hedefsiz motivasyonu ve aidiyet eksikliği, ancak bu tür sistemsel ve bütüncül müdahalelerle aşılabılır. Gelecek çalışmaların, uluslararası modelleri yerleştirilerek alandaki belirsizlikleri gidermesi ve serbest zamanı toplumsal mutluluğa dönüştürme potansiyelini güçlendirmesi gerekmektedir. Rekreasyon, bireysel yenilenmeden toplumsal kalkınmaya uzanan bir köprüdür; bu köprüyü sağlamlaştırmak, tüm paydaşların ortak sorumluluğunda olmalıdır.

11.6. Sisteme Yönelik Önerileri:

Rekreasyon eğitiminde ihtiyaç duyulan yeniden yapılanma, müfredatın dinamik, esnek ve yenilikçi bir anlayışla ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Öncelikle, tüm rekreasyon bölümleri için temel yetkinlikleri içeren bir çekirdek müfredat oluşturulmalı; ancak üniversitelerimizin bulundukları bölgenin sosyo-ekonomik yapısına (turizm, sanayi vb.) göre özelleşmiş seçmeli ders havuzları ve uzmanlık modülleri sunması teşvik edilmelidir. Doğa ve Macera Turizmi Yönetimi, Terapötik Rekreasyon veya Kurumsal Rekreasyon Organizasyonları gibi uzmanlık alanları bu modüllerde yer alabilir. Mezunlarımızın rekabet gücünü artırmak için, sektörün güncel ihtiyaçlarına paralel olarak “Yenilik Yönetimi,” “Proje Yönetimi” ve “Dijital Rekreasyon Uygulamaları” gibi derslerin müfredata zorunlu olarak eklenmesi gerekmektedir. Bu dersler, öğrencilere kendi projelerini hayata geçirme ve girişimci olma becerisi kazandırmalıdır. Ayrıca, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) koordinasyonunda, alan uzmanı akademisyenlerden oluşacak bir komisyonun standart ve yüksek nitelikli ortak ders materyalleri (ders kitapları, vaka analizleri, e-öğrenme modülleri) geliştirmesi, ülke genelinde eğitim kalitesinde bir standartlaşma sağlayacaktır.

Akademik dünya ile sektör arasındaki zayıf bağları güçlendirmek, eğitimin kalitesini artırmak için kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, lisans eğitiminde öğrencilerin farklı sektörlerde (otel, belediye, spor tesisi, STK vb.) deneyim kazanacağı, en az bir dönemlik zorunlu ve kredilendirilmiş staj programları standart hale getirilmelidir. Stajların içeriği ve değerlendirme kriterleri net bir şekilde tanımlanmalıdır. Her üniversitenin rekreasyon bölümü bünyesinde, yerel yönetimlerden, turizm işletmelerinden ve ilgili bakanlıklardan temsilcilerin yer aldığı Sektörel Danışma Kurulları oluşturulması zorunlu kılınmalıdır; bu kurullar müfredatın güncellenmesinde ve iş olanaklarının yaratılmasında aktif rol oynamalıdır. Dahası, üniversitelerimizin Yerel Yönetimler, Gençlik ve Spor Bakanlığı ve özel sektördeki Turizm İşletmeleri gibi kilit paydaşlarla “Uygulamalı Eğitim ve İstihdam” odaklı resmi protokoller imzalaması teşvik edilmeli, böylece hem uygulama olanakları hem de mezunlara yönelik istihdam öncelikleri güvence altına alınmalıdır.

Öğrencilerin kariyer algısındaki darlığı gidermek amacıyla, kamu, özel sektör, girişimcilik ve sivil toplum gibi geniş istihdam alanlarını tanıtan, uygulamalı bir “Kariyer Planlama” dersi, birinci sınıftan itibaren zorunlu olarak müfredata eklenmelidir. Ancak en hayati adım, “Rekreasyon Uzmanı” kadrosunun tanımlanması ve yaygınlaştırılmasıdır. İlgili bakanlıklar ve yerel yönetimlerle iş birliği içinde, bu unvanın kamudaki görev tanımı netleştirilmeli ve özellikle belediyeler, gençlik merkezleri ve halk sağlığı birimleri gibi

kurumlarda bu kadroların artırılması için aktif politikalar geliştirilmelidir. Son olarak, mezunlarımızın kendi işletmelerini kurmalarını desteklemek amacıyla KOSGEB sertifikalı girişimcilik dersleri müfredata zorunlu olarak entegre edilmeli ve üniversite kuluçka merkezlerinde rekreasyon projelerine öncelik verilmelidir. Bu önerilerin bütüncül bir yaklaşımla uygulanması, sektörün ihtiyaçlarına cevap veren, özgüveni yüksek, girişimci ve donanımlı bir mezun profili oluşturacaktır.

Sunulan bu politika önerileri, Türkiye’de rekreasyon eğitiminin karşı karşıya olduğu yapısal sorunlara yönelik somut ve uygulanabilir bir yol haritasıdır. Rekreasyon eğitiminde yapılacak bu reformlar, sadece akademik bir gereklilik değil, aynı zamanda Türkiye’nin turizm, halk sağlığı ve sosyal hizmetler alanındaki rekabet gücünü artıracak stratejik bir yatırımdır. Önerilerin hayata geçirilmesiyle birlikte, sektörün ihtiyaçlarına doğrudan cevap veren, pratik becerileri güçlü ve kolay istihdam edilebilir mezunlar yetişecektir. Kurulacak güçlü iş birlikleri sayesinde daha dinamik bir eğitim sistemi oluşacak ve nitelikli rekreasyon uzmanlarının artmasıyla toplumun genel yaşam kalitesinin ve halk sağlığının yükselmesine önemli bir katkı sağlanacaktır. Bu büyük dönüşüm, tüm paydaşların ortak bir vizyonla ve kararlılıkla hareket etmesini gerektirmektedir.

Kaynakça

- Acarbaş, M., & Gözler, A. (2023). *Eğitim Alanında Kariyer Basamakları, Kariyer Planlama ve Kariyer Gelişimi*. Eğitim Bilim ve Araştırma Dergisi, 4(2), 267–292. <https://doi.org/10.54637/ebad.1253670>
- Aksüt, N. N., & Duman, S. (2024). *Rekreasyon bölümü öğrencilerinin mesleki yeterlilikleri, iş bulma kaygısı ve kariyer planlamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, 7(3), 552–570. <https://doi.org/10.38021/asbid.1527716>
- Arum, R., & Roksa, J. (2011). *Academically Adrift: Limited Learning on College Campuses*. University of Chicago Press.
- Beşikçi, E. A., & Devci, M. E. (2023). *Rekreasyon Eğitimine İlişkin Akademisyen Görüşlerinin İncelenmesi*. Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 8(2), 210–230. <https://doi.org/10.25307/jssr.1194843>
- Biricik, Y. S., Sivrikaya, M. H., & Alaeddinoğlu, V. (2025). *Motivation in university students participating in regular physical activity: Relationship with self-compassion and psychological resilience*. Journal of Education and Recreation Patterns.
- Blustein, D. L. (2011). A relational theory of working. *Journal of Vocational Behavior*, 79(1), 1–17. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2010.10.004>
- Bonesso, S., Gerli, F., & Pizzi, C. (2015). *The interplay between experiential and traditional learning for competency development*. *Frontiers in Psychology*, 6, 1305. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01305>
- Brown, A., & Bimrose, J. (2014). Model of learning for career and labour market transitions. *Research in Comparative and International Education*, 9(3), 270–286.
- Chase, M.A., & Masberg, B. (2008). *Entry-level competencies of recreation professionals: A national study*. Journal of Park and Recreation Administration, 26(2), 1–22. DOI: 10.18666/JPra-2008-V26-I2-3292
- Chen, Y., & Gan, N. (2021). *Sustainable development of employability of university students based on participation in the internship promotion programme of*

- Zhejiang Province. Sustainability, 13(23), 13454. <https://doi.org/10.3390/su132313454>
- Côté, J. E. (2015). *Identity formation, youth, and development: A simplified approach*. Psychology Press.
- Çarıkcı, E., & Uluğ, F. (2024). *Türkiye’deki istihdam edilebilirlik konusunda yapılan lisansüstü tezlerin analizi*. Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi, 11(1), 75–99. <https://doi.org/10.51725/etad.1438784>
- Daniels, Z. (2025). Experiential Learning for Professional Development. In: Transforming the Experiential Classroom. Palgrave Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-88165-7_7.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). *The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior*. Psychological Inquiry, 11(4), 227–268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). *Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health*. Canadian Psychology, 49(3), 182–185. <https://doi.org/10.1037/a0012801>
- Deming, D. J. (2017). The growing importance of social skills in the labor market. *The Quarterly Journal of Economics*, 132(4), 1593–1640. <https://doi.org/10.1093/qje/qjx022>
- Donohue, R., & Gotch, C. (2022). Applying Holland’s RIASEC model in contemporary career guidance: Insights from higher education. *Journal of Career Development*, 49(2), 187–202. <https://doi.org/10.1177/08948453211023005>
- Edgington, C.R., Hudson, S.D. ve Scholl, K.G. (2005). *Leadership for Recreation, Parks and Leisure Services*. (Third Edition). Sagamore Publishing.
- Edington, C. R., Hudson, S. D., Scholl, K. G., & Lauzon, L. (2011). *Leadership for recreation, parks, and leisure services*. Urbana, IL: Sagamore Publishing LLC.
- Ege, A. A., & Erdil, E. (2023). *Determinants of overlapping mismatch in the Turkish labour market*. Journal for Labour Market Research, 57, 29. <https://doi.org/10.1186/s12651-023-00355-6>
- Fugate, M., Kinicki, A. J., & Ashforth, B. E. (2004). Employability: A psycho-social construct, its dimensions, and applications. *Journal of Vocational Behavior*, 65(1), 14–38. [https://doi.org/10.1016/S0001-8791\(03\)00051-1](https://doi.org/10.1016/S0001-8791(03)00051-1)
- Gati, I., & Levin, N. (2014). *Decision-making models and career guidance*. International Journal for Educational and Vocational Guidance, 14(1), 1–16. <https://doi.org/10.1007/s10775-014-9243-2>

- Gati, I., Levin, N., & Landman-Tal, S. (2020). Decision-making models and career guidance. In *International handbook of career guidance* (pp. 115-145). Cham: Springer International Publishing.
- Ginzberg, E., Ginsburg, S. W., Axelrad, S., & Herma, J. L. (1951). *Occupational choice: An approach to a general theory*. New York, NY: Columbia University Press.
- Gottfredson, L. S. (1981). Circumscription and compromise: A developmental theory of occupational aspirations. *Journal of Counseling Psychology*, 28(6), 545-579. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.28.6.545>
- Gottfredson, L. S. (2002). Circumscription and compromise: A developmental theory of occupational aspirations. *Journal of Counseling Psychology*, 49(1), 34-44. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.49.1.34>
- Hirschi, A. (2009). *Career development and the life course: Concepts and theories from an individual-environment perspective*. Journal of Vocational Behavior, 75(1), 1-3. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2009.01.001>
- Hirschi, A. (2018). *The fourth industrial revolution: Issues and implications for career research and practice*. *The Career Development Quarterly*, 66(3), 192-204. <https://doi.org/10.1002/cdq.12142>,
- Hirschi, A., & Valero, D. (2017). Chance events and career decidedness: Latent profiles in relation to work motivation. *The Career Development Quarterly*, 65(1), 2-15.
- Holland, J. L. (1997). *Making vocational choices: A theory of vocational personalities and work environments* (3rd ed.). Psychological Assessment Resources.
- İskender, A., & Demirdağ, Ş. A. (2023). *Üniversitelerin Rekreasyon Yönetimi Bölümlerinin Kariyer ve İstihdam Olanaklarının Belirlenmesi*. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 10(1), 57-77. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7783452>
- Kelly, J.R. (1996). *Leisure*. Boston: Allyn & Bacon
- Kibaroglu, C., & Koşar, S. (2023). Türkiye'deki eğitim istihdam ve istihdam edilebilirlik konulu tezlerin analizi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 58(3), 1773-1790. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.23.08.2146>
- King, Z. (2004). *Career self-management: Its nature, causes and consequences*. Journal of Vocational Behavior, 65(1), 112-133. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2003.10.001>
- Krumboltz, J. D. (2011). *The happenstance learning theory*. Journal of Career Assessment, 19(2), 135-154. <https://doi.org/10.1177/1069072710394043>
- Lent, R. W., & Brown, S. D. (2013). *Social cognitive model of career self-management: Toward a unifying view of adaptive career behavior*. Journal

- of Counseling Psychology, 60(4), 557–568. <https://doi.org/10.1037/a0033446>
- Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). *Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance*. Journal of Vocational Behavior, 45(1), 79–122. <https://doi.org/10.1006/jvbe.1994.1027>
- Mitchell, K. E., Levin, A. S., & Krumboltz, J. D. (1999). Planned happenstance: Constructing unexpected career opportunities. Journal of Counseling Psychology, 46(2), 115–124. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.46.2.115>
- Neck, C. B. (2025). Performance is in the eye of the beholder: Exploring the moderating role of psychological perspective distancing within thought self-leadership in an organizational context. <https://researchrepository.wvu.edu/etd/12722/>
- Öcal, K. (2023). Rekreasyon mezun nitelikleri perspektifinden üniversite, fakülte ve bölümlerin misyon ve vizyon bildirimlerinin tematik incelenmesi. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences*, 9(1), 10–25. <https://doi.org/10.18826/usecabd.1172903>
- Öcal, K., & Bayansaldüz, M. (2020). *Rekreasyon Bölümü Öğrencilerinin Kariyer Planlama Stratejileri ve Öz Liderlik Becerileri*. Gençlik Araştırmaları Dergisi, 8(22), 76–97.
- Özkan, H. (1999). Türkiye’de beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştirmek için bir model. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Rothwell, A., & Arnold, J. (2007). *Self-perceived employability: Development and validation of a scale*. Personnel Review, 36(1), 23–41. <https://doi.org/10.1108/00483480710716704>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Annual Review of Psychology, 68, 79–102. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010816-044012>
- Savickas, M. L. (2005). The theory and practice of career construction. *Career development and counseling: Putting theory and research to work*, 1(1), 42–70.
- Savickas, M. L. (2013). *Career construction theory and practice*. In R. W. Lent & S. D. Brown (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work* (2nd ed., pp. 147–183). John Wiley & Sons. <https://doi.org/10.1002/9781118386283.ch7>
- Sel, Z. G., & Tepeci, M. (2016). Turizmde üniversite-sektör iş birliği nasıl geliştirilebilir? *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 121–139.
- Sosu, E. M., & Ellis, S. (2014). Closing the attainment gap in Scottish education: The role of socio-economic factors and interventions. *British Educational Research Journal*, 40(4), 701–722. <https://doi.org/10.1002/berj.3121>

- Spokane, A. R. (1996). *Person–environment congruence and Holland’s theory: A review and evaluation*. Journal of Vocational Behavior, 49(3), 259–287. <https://doi.org/10.1006/jvbe.1996.0026>
- Succi, C., & Canovi, M. (2020). Soft skills to enhance graduate employability: Comparing students and employers’ perceptions. *Studies in Higher Education*, 45(9), 1834–1847. <https://doi.org/10.1080/03075079.2019.1585420>
- Şimşek, K. Y., Çevik, H., & Mercanoğlu, A. O. (2021). *Main Qualifications Required for Employment of Recreation Experts: The Perspective of Sector Representatives*. International Journal of Recreation and Sports Science, 5(1), 31–41. <https://doi.org/10.46463/ijrss.917073>
- Tajfel, H., Turner, J., Austin, W. G., & Worchel, S. (2001). An integrative theory of intergroup conflict. *Intergroup relations: Essential readings*, 94–109.
- Tinto, V. (1993). *Leaving college: Rethinking the causes and cures of student attrition* (2nd ed.). University of Chicago Press.
- Tomlinson, M. (2017). *Forms of graduate capital and their relationship to graduate employability*. Studies in Higher Education, 42(2), 338–352. <https://doi.org/10.1108/ET-05-2016-0090>
- Torkildsen, G. (2011). *Leisure and Recreation Management* (6th ed.). Routledge
- Tracey, T. J. G., & Hopkins, L. A. (2001). *Holland’s theory of vocational personalities in work environments: Recent developments and future directions*. Journal of Career Assessment, 9(2), 115–132. <https://doi.org/10.1177/106907270100900201>
- Tuncay, B. (2024) *Başlangıç seviyesi rekreasyon uzmanlarının mezun nitelikleri ve istihdam edilebilirliklerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla; Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimleri Anabilim Dalı.
- Vansteenkiste, M., Ryan, R. M., & Soenens, B. (2020). *Basic psychological need theory: Advancements, critical themes, and future directions*. Motivation and Emotion, 44, 1–31. <https://doi.org/10.1007/s11031-019-09818-1>
- Yılmaz, G., Genç, N., & Safi, Z. (2023). *Examination of career awareness of university students studying in the field of sport sciences*. International Journal of Recreation and Sports Science, 7(1), 41–49. <https://doi.org/10.46463/ijrss.1382636>
- Zhang, H., Zhang, X., & Brewer, G. (2023). *Employability is a journey: Conceptualising processual employability as a career identity emergence process*. Education Sciences, 13(6), 607. <https://doi.org/10.3390/educsci13060607>
- Zlatkin-Troitschanskaia, O., Shavelson, R. J., & Kuhn, C. (2015). *The international state of research on measurement of competence in higher*

education. Studies in Higher Education, 40(3), 393–411. <https://doi.org/10.1080/03075079.2015.1004233>

Zorba, E., Cerit, E., Gümüşdağ, H., & Evli, M. (2013). Rekreasyon bölümlerinin tercih edilme nedenleri ve bölüm öğrencilerinin beklentilerinin araştırılması. *Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi*, 8(3), 1-15

Doç. Dr. Kubilay ÖCAL

Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesinde (ODTÜ) tamamlamıştır. Türkiye'nin çeşitli illerinde Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği yaptıktan sonra, 2006-2008 yıllarında Muğla Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda araştırma görevlisi olarak başladığı akademik çalışma hayatını 2008-2011 yılları arasında ODTÜ Beden Eğitimi ve Spor Bölümünde sürdürmüştür. Doktorasını tamamlamasının ardından Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesine dönen Öcal, 2013 yılında Doktor Öğretim Üyesi olarak atanmıştır. 2018-2019 yılları arasında Portekiz-Coimbra Üniversitesinde doktora sonrası çalışmalarında bulunmuştur. Yürütücülüğünü üstlendiği "Öğrenci-Sporcular İçin Antrenör Merkezli Çift Kariyer Modelinin Geliştirilmesi Üzerine Bir Eylem Araştırması" başlıklı proje, TÜBİTAK 1001-Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı "Spor Araştırmaları Çağrısı" kapsamında desteklenmiş olan Öcal, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Rekreasyon Bölümünde proje tabanlı araştırma çalışmalarına devam etmektedir.